

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 16: Historie

Příběh stadionu Za Lužánkami

The story of the Za Lužánkami stadium

Autor: Václav Lněnička

Škola: Gymnázium Brno-Řečkovice, příspěvková organizace, Terezy
Novákové 2, Brno 62100

Kraj: Jihomoravský kraj

Konzultant: Mgr. Michaela Straková

Rok: 2026

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval/a samostatně a použil/a jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Beru na vědomí, že nejpozději odevzdáním slovesné vědecké práce do veřejné soutěže Středoškolská odborná činnost, stejně jako odevzdáním jejích příloh a dalších připojených děl, např. audiovizuálních, fotografických, výtvarných, architektonických apod. (dále jen „soutěžní dílo“), dochází ke zveřejnění díla podle § 4 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“). Totéž platí pro pozdější odevzdání doplněného, změněného, upraveného nebo opraveného díla.

Beru na vědomí, že zveřejněním díla, jehož součástí je vynález, se tento vynález stává součástí stavu techniky podle § 5 odst. 1, 2 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „patentový zákon“), což zakládá překážku pro udělení patentu podle § 3 odst. 1 patentového zákona.

Beru na vědomí, že vyhlašovatel soutěže je podle § 61 odst. 1 autorského zákona per analogiam oprávněn užít soutěžní dílo pro účely zajištění průběhu soutěže, zejména k zajištění transparentnosti soutěže a veřejnosti obhajob soutěžních prací. V odůvodněném rozsahu je tedy vyhlašovatel po dobu účasti autora v soutěži oprávněn zejména:

- zhotovovat rozmnoženiny díla, je-li to nezbytné k seznámení účastníků soutěže, porotců nebo veřejnosti se soutěžní prací;
- zapůjčit originál nebo rozmnoženinu díla účastníkům soutěže, porotcům nebo veřejnosti. Přitom dbá na bezpečné nakládání s dílem;
- vystavovat originál nebo rozmnoženinu díla v průběhu soutěžních přehlídek a doprovodných akcí;
- sdělovat dílo veřejnosti v nemotné podobě, a to především počítačovou nebo obdobnou sítí.

Dále prohlašuji, že při tvorbě této práce jsem nepoužil/a nástroje AI.

V Brně dne 30. 1. 2026

Václav Lněnička

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval své interní konzultantce Mgr. Michaela Strakové za věcné rady a pomoc v celém průběhu vypracování mé práce.

Poděkování patří také Ing. Markovi Fišerovi, díky němuž jsem měl možnost provést pamětnické rozhovory, které mi přiblížily vnímání stadionu tehdejších hráčů a fanoušků a uvedly mě hlouběji do momentálního dění okolo zalužáneckého stadionu.

Na závěr bych chtěl poděkovat mým přátelům za psychickou podporu, která mě doprovázela po celou cestu vypracování mé práce SOČ.

Anotace

Ve své práci SOČ jsem se pokusil zevrubně popsat historii fotbalového stadionu Za Lužánkami v Brně. Práce zachycuje příběh stadionu od prvního nápadu, který vznikl ve 30. letech minulého století, přes poválečnou výstavbu, 70. léta a vrcholné období v letech osmdesátých po postupný úpadek od 90. let až po dnešek. Kvantitativně nejvýznamnější metodou mé práce bylo zpracování dobového tisku, jež jsem doplnil rozhovory s pamětníky a archivními prameny. Výsledkem je příběh vzestupu, pádu, ale i naděje na obnovení největšího sportovního symbolu města Brna.

Klíčová slova

stadion Za Lužánkami; výstavba, údržba a financování; dobový tisk; brigádnické práce; rekonstrukce; FC Zbrojovka;

Annotation

In my work, I attempted to thoroughly describe the history of the football stadium Za Lužánkami in Brno. The work captures the story of the stadium from the first concepts, which originated in the 1930s, through the post-war construction, the 1970s and the peak period in the 1980s, to the gradual decline from the 1990s up to today. The quantitatively most significant method of my work was the analysis of the period press, which I supplemented with oral history interviews and archival sources. The result is a story of the rise, fall, but also the hope for the restoration of the largest sports symbol of the city of Brno.

Keywords

Za Lužánkami stadium; construction; maintenance and financing; period press; voluntary work; reconstruction; FC Zbrojovka

Průchod, kopec... Všechno bylo plné. Tenkrát psali asi 40 tisíc, kapacita byla oficiálně 55 tisíc. Tenkrát diváci byli i v ochozech, přeskakovali ploty...

— *Ludovít (Fero) Mikloš, 17. 1. 2026*

Obrázek 1: Srovnání dnešní podoby stadionu (zdroj: vlastní, 2026) a té z roku 1975 (*Architektura ČSR*, 1975).

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Metody práce, literatura, prameny	8
3	Problematika meziválečné sportovní infrastruktury	9
4	Brněnský sen o stadionu (1931–1945).....	10
4.1	První návrhy a koncepce stadionu	10
4.2	Sportovní situace a stagnace plánů na výstavbu v letech 1939–1945	13
5	Budování socialismu v kontextu brněnské kultury	15
6	Geneze stadionu (1945–1953)	17
6.1	Poválečné znovuoživení brněnského sportu	17
6.2	Výstavba atleticko-fotbalového stadionu za Lužánkami	18
7	Raný provoz stadionu (1953).....	21
8	Pokračující stavební činnost (1954–1965).....	23
8.1	Výstavba západní tribuny a další úpravy stadionu	23
8.1.1	Problematika divácké kapacity stadionu.....	25
8.2	Stavební činnost v okolí stadionu	26
9	Proměna vnímání stadionu v období politického uvolnění (1968–1969).....	28
9.1	Mediální kritika zázemí stadionu.....	28
9.2	Předání správy atletického zázemí.....	29
10	„Zlatá 70. léta“	30
10.1	Montáž umělého osvětlení	30
10.2	Další stavební problematika.....	32
10.2.1	Problematika kvality trávníku.....	32
10.2.2	Estetická problematika okolí stadionu	33
10.3	Perspektivní plán na léta 1973–1975 a úpravy areálu stadionu.....	34
10.4	Pětiletka 1976–1980	36
10.4.1	Sezóna 1977/78.....	38
10.4.2	Léta po titulu	40
11	Ústup ze slávy a 80. léta	42
12	Transformace sportu po roce 1989	48
13	Devadesátá léta	49
13.1	Lubomír Hrstka a éra Boby	49
14	Smrt a druhý život stadionu Za Lužánkami	55

14.1	Petr Švancara, Marek Fišer a vzkříšení z trosek	56
15	Současný stav stadionu	58
16	Závěr	60
17	Literatura	61
18	Prameny	63
18.1	Archivní dokumenty	63
18.2	Dobový tisk a periodika	63
18.2.1	Architektura ČSR	63
18.2.2	Brněnský večerník	63
18.2.3	Československý sport	68
18.2.4	Hospodářské noviny	68
18.2.5	Hradecké noviny	68
18.2.6	Lidová demokracie	69
18.2.7	Lidové noviny	69
18.2.8	Mladá fronta DNES	70
18.2.9	Moravská orlice	71
18.2.10	Moravský večerník	71
18.2.11	Práca	71
18.2.12	Práce	72
18.2.13	Ročenka českého fotbalu	72
18.2.14	Rovnost: list sociálních demokratů českých	72
18.2.15	Rudé právo	74
18.2.16	Stadion: časopis pro tělesnou výchovu a sport	75
18.2.17	Večerník – Praha	75
18.2.18	Za krásami domova	75
18.2.19	Zemědělské noviny	75
18.3	Popisné, plánovací a bilanční dokumentace	76
18.4	Rozhovory	76
19	Internetové zdroje	78
20	Seznam obrázků	82
21	Přílohy	84

1 Úvod

Brněnský stadion Za Lužánkami figuroval ve 20. století jako fenomén a kolektivní střed pýchy sportovní komunity města Brna, dnes se však nachází v pokročilém stádiu degradace. Cílem mé práce *Příběh stadionu Za Lužánkami* je čtenáři detailně popsat historii a přiblížit současný stav kdysi slavného místa, které bude v následujících letech srovnáno se zemí.

Již od dětství mě fascinovaly opuštěné objekty a jejich příběhy, volba tématu SOČ pro mne byla tedy přirozená. Během doby svého zájmu o opuštěné budovy jsem navštívil mnohá taková místa jak v Česku, tak i v zahraničí. Tyto návštěvy mě naučily vnímat prostor nejen opticky, ale i historicky a emocionálně.

Pro svou práci jsem si vybral místo, které jsem navštívil při svých prvních výpravách za zapomenutými místy – stadion Za Lužánkami. Na tento objekt existuje spousta názorů, některé méně příznivé než jiné, nikdo ale nemůže popřít důležitost stadionu v dějinách města Brna. Zatímco někomu připadají jeho ruiny špinavé a odpudivé, mne přitahují svou historií a jedinečnou atmosférou, podobně jako mnoho dalších zájemců o urbex¹. Z osobního zájmu se tak postupně stalo téma, které jsem se rozhodl systematicky a detailně zpracovat. Stadion Za Lužánkami není jen sportovním objektem, představuje i symbol sportovní tradice města Brna.

Díky popularitě stadionu Za Lužánkami je jeho obecná historie vcelku známá a snadno dohledatelná v internetových zdrojích, ale hledání podrobnějších informací je velmi náročné a neexistuje žádná odborná publikace, která by vytvořila detailní konsekutivní dějovou linii vývoje stadionu. Příběh brněnského stadionu Za Lužánkami se v odborné literatuře povětšinou objevuje velmi zjednodušený a nezachází do detailu. Za svůj hlavní cíl jsem si tedy položil vypracování co nejplynulejší a detailní dějové linie, ve které se nenachází příliš mnoho „děr“, protože v jiných odborných publikacích je až 20 let historie stadionu zcela vynecháno.

V rámci detailního zpracování příběhu stadionu má tato práce i další cíle. Odborné publikace týkající se historie brněnské urbanistiky neobsahují rozhovory s pamětníky. Právě uskutečnění těchto rozhovorů si kladu jako jeden z cílů mé SOČ. Jen málokdo ví o stadionu více než ti, kteří na něm sami hráli nebo navštěvovali jeho tribuny jako fanoušci v době jeho vrcholného období. Zároveň odborná literatura postrádá informace o dobovém vnímání stadionu širokou veřejností, některé detaily o výstavbě a přehled sportovního dění. I tyto faktory se do svojí práce snažím zakomponovat.

¹ Druh vnitřního turismu, jenž zvědavým lidem umožňuje nahlédnout do světa skrytých, běžně nepřístupných míst. NINJALICIOUS. *Access All Areas: A User's Guide to the Art of Urban Exploration*. Toronto: Infilpress, 2005. (volný překlad autora práce)

2 METODY PRÁCE, LITERATURA, PRAMENY

S pokrytými aspekty historie stadionu jsem se blíže seznámil prostřednictvím odborné literatury, která se jimi částečně (v rámci stran či kapitol) zabývá. Stěžejní se pro mě stalo dílo Rostislava Koryčánka, historika architektury a bývalého ředitele Domu umění města Brna. Nejvýznamnější pro mne byla kniha *Na prahu zítřka: brněnská architektura a vizuální kultura období socialismu*², kde je sportovnímu areálu Za Lužánkami věnována kapitola. Přestože se autoři v kapitole popisují převážně vývoj zimního stadionu, zmiňuje také hlavní etapy vývoje fotbalového a lehkooatletického stadionu. Jednu z autorů kapitoly Šárku Svobodovou jsem později úspěšně kontaktoval za účelem konzultace.

V průběhu celé práce byla mým kvantitativně nejhodnotnějším zdrojem dobová média. Důvodem byla skutečnost, že brněnský sport byl ve 20. století v médiích výrazně zastoupen a dění na stadionu tak bylo patřičně dokumentováno ve formě článků, ať už se jednalo o detaily o výstavbě, nebo o přehled informací ze sportovních utkání či jiných událostí na ploše stadionu. Významné množství času jsem tedy strávil postupnou metodickou analýzou digitálních archivů dobových deníků a časopisů. Jednalo se zejména o *Rovnost: list sociálních demokratů českých*, *Moravský/Brněnský večerník*, *Lidové noviny* a další.

Vzhledem k mediální cenzuře poúnorového režimu a k normě propagandistického optimismu (co se týče např. termínů dokončení etap výstavby) v tomto období bylo v průběhu zpracovávání dobových médií důležité brát některé informace s rezervou. V dobových mediálních zprávách se hojně objevovaly realisticky nenaplnitelné termíny etap výstavby a nemožné či velmi odlišné údaje o parametrech kapacity stadionu.

Pro mou práci je významná také metoda orální historie. Bylo provedeno celkem 7 polostrukturovaných rozhovorů s pamětníky a s osobami, které hrají v momentálním dění kolem stadionu roli. Jmenovitě se rozhovorů zúčastnili dva bývalí hráči, Karel Jarůšek a Ludovít Mikloš, zvaný též Fero či František, tři dlouholetí fanoušci, organizátor revitalizace stadionu v roce 2015 a člen Rady města Brna Marek Fišer a předseda hnutí Za Lužánky Lukáš Winkler.

Méně četnou, ale stále významnou částí mého výzkumu bylo studium archiválií z Moravského zemského archivu, díky nimž jsem mohl popsat vznik družstva „Brněnský národní stadion“ detailněji, než tomu bylo v jiných publikacích.

² KORYČÁNEK, Rostislav et al. *Na prahu zítřka*. 2014, s. 291.

3 PROBLEMATIKA MEZIVÁLEČNÉ SPORTOVNÍ INFRASTRUKTURY

Městská regulační kancelář roku 1933 popisuje ve své zprávě k soutěži na dopravně-komunikační plán tehdejší sportovní infrastrukturu města Brna jako nevyhovující a zanedbanou. Upozorňuje na potřebu zabývání se volnočasovou infrastrukturou města, která měla zásadní význam pro vytvoření lepších podmínek pro rozvoj zdraví obyvatel:

„Dosavadní hřiště ve vnitřním městě naprosto nedostačují. Nezastavená prostranství a staveniště, křižovatky i ulice, jež jsou dětmi vnitřního města i periferie používány za hřiště jako nouze, nejsou k těmto účelům vhodná z důvodů zdravotních i bezpečnostních. Je proto nutno, aby jak ve vnitřním městě, tak i na periferii zřízena byla řada větších hřišť, kde by mládež mohla na čerstvém vzduchu mimo uliční ruch volně se pohybovati.“³

Velmi podobný, kritický komentář k plochám sloužícím pro pohyb mládeže se objevuje již v Popisu města Brna k soutěži na regulační plán 1926, který je označován za vrchol pokusů o urbanistickou regulaci během 20. let 20. století.⁴ Na rozdíl od pozdější zprávy z roku 1933 se však tento dokument zaměřuje především na potřeby dětské rekreace a každodenního pohybu mládeže.

„Nezastavená prostranství a staveniště, křižovatky, ulice, jež jsou dětmi vnitřního města i periferie používána za hřiště z nouze, nejsou k účelům těm vhodným z důvodů zdravotních i bezpečnostních, (...) Jest proto nezbytným, aby jak ve vnitřním městě tak i na periferii zřízena byla řada velkých hřišť, kde by se mládež na čerstvém vzduchu mimo ruch uliční mohla volně pohybovati.“⁵

Ve stejném dokumentu popisuje Městský stavební úřad Brno jako město tovární, které trpí vysokou koncentrací průmyslových provozů, nedostatkem zeleně a celkově nevyhovujícími hygienickými podmínkami, jež zhoršují životní prostředí obyvatel.⁶ O změnu se pokoušel regulační plán města Brna z roku 1928, dle kterého se pro sportovní účely rezervovaly rozsáhlé, dosud nezastavěné plochy.

Problematika nedostatku hřišť byla zjevná dříve, než se stala oficiálním předmětem popisu města. Snaha brněnského studentstva o získání hřiště pro studenty se objevuje již v roce 1921. Už tehdy studenti z nouze zvažovali oblast Planýrky, jejíž vyčištění mělo být podle tehdejších návrhů provedeno brigádnickou prací studentů.⁷

³ Popis města Brna k soutěži na dopravně-komunikační plán 1933: Závěrečný protokol soutěže na dopravně-komunikační plán, jakož i na získání námětů pro sestavení hospodářského plánu města Brna 1933-34. Program veřejné soutěže na dopravně-komunikační plán, jakož i na získání námětů pro sestavení hospodářského plánu města Brna 1933. Brno: Město Brno, 1933, s. 67.

⁴ KUČA, Karel. Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000, s. 153.

⁵ Popis města Brna k soutěži na regulační plán, Brno, 1926, s. 84.

⁶ Ibidem, s. 87.

⁷ Lidové noviny. 20. 4. 1921, roč. 29, č. 195, s. 9.

4 BRNĚNSKÝ SEN O STADIONU (1931–1945)

4.1 První návrhy a koncepce stadionu

První dohledatelné zmínky o výstavbě sportovního areálu v Brně, specificky za Lužáneckým parkem jsou doloženy na začátku 30. let 20. století. Poradní sbor pro sport dne 6. října 1931 jednal o již existujících hřištích v oblasti za Lužánkami, přesněji o jejich zachování až do doby výstavby velkého stadionu, botanické zahrady a parku. Z tehdejších zdrojů však nevyplyvá žádné konkrétní datum plánované výstavby.⁸

První skutečné plány na výstavbu sportovního stadionu v Brně pocházejí z konce roku 1934, hlavním podnětem mohla být příprava na Středoevropský pohár. Iniciátorem projektu výstavby stadionu byl sportovní klub Židenice (později FC Zbrojovka Brno), který v Brně působil již od roku 1913.⁹ Klub se již pokoušel o první kroky realizace z vlastních prostředků, protože jejich stávající podmínky nevyhovovaly úrovni návštěvnosti, na kterou se postupem času dostali – tisícovky diváků se do jejich stávajícího stadionu ve dnech zápasů ani nedostaly.¹⁰ Sportovní klub městské radě podal roku 1934 žádost o poskytnutí obecních pozemků za Lužánkami, tento návrh byl 16. října 1934 zamítnut¹¹ – město samo zde údajně nejpozději do dvou let plánovalo postavit stadion, SK Židenice by tedy byl v tomto případě vnímán jako konkurent.¹² SK Židenice v následujícím Středoevropském poháru byl vyřazen již v druhém kole v zápase proti maďarskému klubu Ferencváros Pešť. Lze uvažovat, zdali tehdejší nedostatečné sportovní zázemí mělo vliv na výsledný výkon týmu.¹³

V listopadu 1934 se městská rada města Brna usnesla, že v oblasti za Lužánkami vznikne pouze velké městské hřiště s lehkootletickou závodní dráhou a stadion byl v budoucích letech plánován na výstavišti.¹⁴

Výstavba městského hřiště začala na jaře 1935, přípravu terénu na Planýrce¹⁵ zajišťoval Prapor práce města Brna (též Prapor nezaměstnaných), organizace pro mladé nezaměstnané muže, která měla obdobnou funkci jako dnešní Úřad práce. Jednalo se o 300 mladých mužů, kterým se již do září 1935 podařilo odklidit navážky a odpad, který se na Planýrce nacházel.¹⁶ Předpokládalo se, že nové centrum brněnského sportu mělo být dokončeno do roku 1939.¹⁷

⁸ *Lidové noviny*. 7. 10. 1931, roč. 39, č. 502, s. 6.

⁹ ZABLOUDIL, Antonín a ČAPKA, František. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*. 2013, s. 19.

¹⁰ *Moravská orlice*. 8. 12. 1934, roč. 72, č. 288, s. [4].

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Moravská orlice*. 4. 11. 1934, roč. 72, č. 259, s. [5].

¹³ *Moravská orlice*. 16. 6. 1936, roč. 74, č. 140, s. [5].

¹⁴ *Lidové noviny*. 6. 4. 1935, roč. 43, č. 177, s. 3., také *Moravská orlice*. 6. 12. 1934, roč. 72, č. 10, s. [4]., také *Moravská orlice*. 1. 12. 1934, roč. 72, č. 282, s. [4].

¹⁵ Pustá oblast za parkem Lužánky, kdysi rybník, po jeho vysušení místem pro vyvážení sutin a odpadu. KORYČÁNEK, Rostislav et al. 2014, s. 295.

¹⁶ F. Holánek, *Prapor práce města Brna 1935: veřejné vystoupení 22. září 1935 na sokol. stadiu v Brně, Kounicova ulice*. Brno: Mužstvo Praporu práce města Brna, 1935, s. 3. Brožurka vydaná k příležitosti veřejného tělovýchovného vystoupení Praporu práce na Sokolském stadiu v Brně.

¹⁷ *Moravská orlice*. 6. 12. 1934, roč. 72, č. 10, s. [4].

Areál měl zahrnovat 400 metrů dlouhou závodní dráhu, uvnitř dráhy fotbalové hřiště a závodní dráhy pro vrhy koulí, diskem a oštěpem, dráhu pro skoky a doskočiště. Sportovní areál měl pojmut až třicet pět tisíc diváků, z toho čtyři tisíce na sedadlech. Kolem hřiště byl plánován také městský park, který měl dále rozšířit budoucí tzv. „zelený pás kolem Brna“.¹⁸ Sportovní poradní komisi města Brna bylo 2. dubna 1935 doporučeno co nejrychlejší vybudování hřiště.¹⁹ Narazilo se ale na komplikace, zejména kvůli přítomnosti nouzových kolonií²⁰, kterých zde již v roce 1928 vyrostlo přes 100²¹, došlo k přerušení práce, v roce 1936 k jejímu naprostému zastavení²² a ani koncem roku 1937 nebyly přípravy dokončeny.²³

Tehdejší brněnský starosta Rudolf Spazier v první čtvrtině²⁴ roku 1939, v období po mnichovské dohodě a krátce před vznikem Protektorátu Čechy a Morava, publikuje svou práci *Brno zítřka* vydanou městským tiskem. V úvodu publikace poznamenává: „Změnily se státní hranice a spolu s nimi i životní podmínky uvnitř našeho státu.“ Územním změnám se musela dosavadní Československá republika (dále jen ČSR) přizpůsobit, brněnský starosta tedy v publikaci usiluje o vytyčení pevného programu následující správní činnosti. Ve své publikaci mimo jiné shledává, stejně jako popisy města Brna z let 1926 a 1933, současnou infrastrukturu sloužící pro pohyb mládeže za nedostačující.

Rozestavěný sportovní areál na Planýrce plánoval Spazier dokončit prioritně a dále ho rozvíjet: krom zařízení pro lehkou atletiku, kopanou, odbíjenou, košíkovou a brannou výchovu, která byla v ČSR povinná již od roku 1937²⁵, se mělo přistavit také pomocné hřiště a v blízkosti sáňkařská dráha. Objevovaly se také požadavky na postavení cyklistické dráhy v rámci sportovního areálu, ty byly zamítnuty.²⁶ Stadion měl být postaven po vzoru pražského Strahovského stadionu²⁷ a přípravu na jeho výstavbu měli zajistit nezaměstnaní z brněnského tábora práce, kteří měli navázat na předešlou činnost Praporu práce.²⁸ S pracemi se začalo již 23. listopadu 1938.²⁹ Starosta apeloval na urychlenou výstavbu areálu, Brno totiž kvůli nedostatku sportovišť zaostávalo za ostatními městy:

„Povážíme-li, že město Brno se svými více než 300.000 obyvateli nemá dosud žádného stadia, zatím co podobná města jinde mají taková stadia nejméně dvě až tři, musíme uznati,

¹⁸ C. Burian, 1935, s. 4.

¹⁹ *Lidové noviny*. 3. 4. 1935, roč. 43, č. 171, s. 5.

²⁰ Nouzové provizorní přístřešky postavené z kamení a různého odpadkového materiálu, vznikající kvůli vysoké ceně nájemného. PEŠA a DŘÍMAL. 1973, s. [XI] 96.

²¹ *Lidové noviny*. 14. 4. 1928, roč. 36, č. 193, s. 4.

²² *Lidové noviny*. 4. 4. 1936, roč. 44, č. 174, s. 4.

²³ *Moravská orlice*. 3. 3. 1937, roč. 75, č. 53, s. [6].

²⁴ V publikaci není dané žádné přesné datum, pouze rok vydání. R. Spazier ale byl zbaven funkce dne 23.3., tudíž je možné vydedukovat, že kniha musela vyjít v rozmezí 1. 1. – 23. 3. 1939. Prof. Ing. Dr. techn. Rudolf Spazier. Online. Encyklopedie dějin města Brna. 10. 10. 2024.

²⁵ VÁLKA, Zbyněk. Brno pod hákovým křížem. V Olomouci: Votobia, 2004, s. 16.

²⁶ *Lidové noviny*. 4. 2. 1938, roč. 46, č. 62**, s. [6].

²⁷ *Lidové noviny*. 28. 1. 1938, roč. 46, č. 49**, s. [6].

²⁸ *Lidové noviny*. 22. 11. 1938, roč. 46, č. 589, s. 2.

²⁹ *Lidové noviny*. 24. 11. 1938, roč. 46, č. 593, s. 2.

že urychlené vybudování hřiště za Lužánkami je pro brněnské obyvatelstvo nanejvýš aktuální a žádoucí.“³⁰

Výstavba sportovního střediska za Lužánkami ale dle Spaziera nevyřeší otázku ústředního brněnského stadionu. Jako vhodnou plochu pro stadion označil dlouhodobě konkurenční plochy výstaviště na Bauerově rampě, areálu empírového zámku z 19. století.^{31 32}

Ve veřejnosti byl tehdy rozšířen názor, že sportovišť je ve městě dostatek³³ a některá z nich nejsou dostatečně využívána, a proto se další výstavba stadionu považovala za „zbytečný přepych“, jak uvádějí *Lidové noviny* z 29. října 1938:

„Vládní nařízení o pracovních útvarech stanoví, že pracovních sil podle tohoto nařízení má býti použito pro práce obecně užitečné. A takovou stavbu stadia dnes za změněných okolností rozhodně není.“³⁴

V tehdejší brněnské veřejnosti lze tedy pozorovat rozpolcenost, vycházející z atmosféry nejistoty a ohrožení po zářijové ztrátě Sudet – tedy z období bezprostředně před vydáním článku. Tuto myšlenku podporuje článek *Lidových novin* ze 17. září 1938, tedy necelé dva týdny před podepsáním mnichovské dohody, který informuje o schválení návrhů na stadion městskou radou.³⁵ Stav společnosti po mnichovské dohodě byl stavem deprese a deziluze³⁶, před národem stály větší problémy než nevyhovující sportovní infrastruktura.

I přes tyto faktory se s výstavbou stadionu počítalo nadále. Městská rada města Brna ke konci roku 1938 vyvlastnila potřebnou plochu, dala vypracovat plány a ze státní kasy uvolnila 100 000 Kč na přípravné práce.³⁷ Pro stavbu byl stanoven obecný rozpočet 4 milionů Kč.³⁸ Brněnskou veřejností ale stále kolovaly pochyby, zdali je výstavba opravdu potřebná a zdali bude stadion opravdu schopný provozu.³⁹

Myšlenka R. Spaziera o oživení projektu městského hřiště pokračovala až do posledních chvil samostatného Československa – s výstavbou hřiště se počítalo i ve schváleném státním rozpočtu na rok 1939. Ještě na konci ledna 1939 připravoval pracovní prapor terén na výstavbu hřiště a proběhla i úprava stavebních plánů – zjistilo se totiž, že místo, kde měla stát velká tribuna s restauračními místnostmi (šatny, sprchy, místnosti první pomoci), je pro tak velkou stavbu nedostatečně nosné. Velkou tribunu měla nahradit tribuna menší a restaurační místnosti

³⁰ Brno zítřka. 1930-1940, s. 124.

³¹ KUČA, Karel. *Památky Brna*. 1989, s. 36.

³² Ibidem.

³³ Jmenovitě hřiště DTJ, Orel, SK Židenice, Sokol Brno I. *Lidové noviny*. 29. 10. 1938, roč. 46, č. 546***, s. 5.

³⁴ Ibidem.

³⁵ *Lidové noviny*. 17. 9. 1938, roč. 46, č. 469, s. 7.

³⁶ VÁLKA, Zbyněk. *Brno pod hákovým křížem*. 2004, s. 19.

³⁷ *Lidové noviny*. 26. 11. 1938, roč. 46, č. 596*, s. 4.

³⁸ *Lidové noviny*. 19. 9. 1938, roč. 46, č. 472, s. [6].

³⁹ *Lidové noviny*. 1. 11. 1938, roč. 46, č. 550, s. 8.

byly plánovány na hřišti branné výchovy.⁴⁰ Dokončení výstavby se odhadovalo nejpozději na rok 1940.⁴¹

4.2 Sportovní situace a stagnace plánů na výstavbu v letech 1939–1945

Obsazení Československa německou armádou 15. března 1939 znamenalo zásadní zlom v mnoha oblastech života: od hospodářství přes kulturu až po sport, který byl od té chvíle podřízen novým mocenským a ideologickým pravidlům, určujícím nejen jeho organizaci, ale i samotný smysl a společenskou funkci.⁴² Bezprostředně po příchodu okupantů se musela československá sportovní scéna podrobit přísné regulaci a jakékoliv mezinárodní styky v rámci sportu byly zapovězeny. Roku 1939 došlo ke zrušení soutěže Středoevropského poháru a konaly se pouze ligové zápasy. Jako náhrada za Středoevropský pohár byl založen tzv. Český pohár, v němž mohly hrát všechny fotbalové kluby z Čech a Moravy.⁴³ Důvodem pro omezení mezinárodních sportovních styků bylo mimo jiné i to, že při zápasech s německými soupeři dávalo československé obcenstvo často otevřeně najevo svůj odpor k okupaci a sympatie k vlastním hráčům.⁴⁴ Příkladem může být nenávistné přivítání berlínské jedenáctky v Praze krátce po okupaci.⁴⁵

V Brně nacisté našli pro sport využití převážně v šíření propagandy a „převýchově“ mládeže. Tělocvičná jednota Sokol Brno I byla po svém slavnostním otevření v roce 1929 největší městskou sportovní institucí, její komplex tělocvičen si vysloužil označení Stadion.⁴⁶ Když se po roce 1939 velké množství členů Sokola zapojilo do odboje, Němci jednotu rozpustili, tisíce funkcionářů skončilo za mřížemi a Stadion byl Němci většinou využíván jako skladiště. Sokol byl v roce 1942 nahrazen poněmčenou alternativou – Kuratoriem pro výchovu mládeže. Jednalo se o zajištění převýchovy mládeže z „rasově nezávadných rodin“ v kolaboračním duchu a snahu o germanizaci mládeže. Kuratorium však u české mládeže nesklidilo úspěch, mladé více přitahoval samotný sport než ideologické cíle Němců, a k nacistickým pokusům o germanizaci prostřednictvím sportu se často stavěli ironicky či s otevřeným posměchem. Po projevení nevalných výsledků činnosti Kuratoria se jeho činnost od roku 1944 postupně utlumovala.⁴⁷

Samotný sport v protektorátu, ač přísně regulován, zůstal do jisté míry tolerován, neboť představoval významnou oblast masové zábavy a každodenního života obyvatelstva. Němci sport otevřeně nepotlačovali. Sportovní činnost neárijců však byla zcela nepřijatelná.⁴⁸ Neárijcům byl zakázán vstup do Národního souručenství⁴⁹, což je zcela oddělilo od jakékoliv účasti v kultuře. Sport měl sloužit jako prostředek odpočinku po práci a jako důkaz

⁴⁰ *Moravská orlice*. 24. 1. 1939, roč. 77, č. 20, s. 6.

⁴¹ *Moravská orlice*. 16. 3. 1938, roč. 76, č. 63, s. [4].

⁴² ŠNEJDÁREK, Antonín. *Druhá světová válka: stručný přehled*. 1960, s. 30.

⁴³ ZABLOUDIL, Antonín a ČAPKA, František. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*. 2013, s. 61.

⁴⁴ *Tricet pět let SK Židenice*. 1948, s. 41.

⁴⁵ VÁLKA, Zbyněk. *Brno pod hákovým křížem*. 2004, s. 86.

⁴⁶ Sokolský stadion zmiňovaný v některých publikacích tedy není skutečně stadion, ale soubor hřišť.

⁴⁷ BRUMMER, Alexandr a KONEČNÝ, Michal. *Brno nacistické: průvodce městem*. 2013, s. 104.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 87.

⁴⁹ Výbor bez zákonodárné moci, který měl za úkol pečovat o hospodářské a kulturní zájmy českého národa. *Rok Národního souručenství*. 1940, s. 13.

o „kulturnosti a toleranci“ okupantů⁵⁰, tak tomu bylo až do 1. září 1944. Toho dne bylo vydáno nařízení, že sport smí být praktikován pouze za účelem potřebného rozptýlení pracujících, a to z většiny za časového omezení, přesněji po 18. hodině.⁵¹

Průběh druhé světové války na území Brna zastavil vývoj většiny projektů, které Rudolf Spazier pro město ve své publikaci *Brno zítřka* plánoval. Starosta byl ze své funkce odvolán 23. března 1939.⁵² Sen o sportovním středisku za Lužánkami ovšem zcela nevymizel ani během válečných let, objevily se i plány na výstavbu sportoviště SS-Sportgemeinde⁵³ v místech původních cvičišť místních klubů v blízkosti areálu za Lužánkami. Vyskytly se také pouhé návrhy na výstavbu stadionu v oblasti původně plánované.⁵⁴ Během nacistické okupace ve výsledku k žádné výstavbě nedošlo, podnět k výstavbě stadionu se pravděpodobně vytratil mezi samotnými českými kluby.⁵⁵

Válka měla na brněnská sportovní střediska devastující dopad, zejména na sokolský Stadion, který byl 25. dubna 1945 zasažen několika sovětskými pumami. Další škody způsobil německý ústup, během něhož byla odpálena německá rozhlasová stanice, která se nacházela v sokolské ženské tělocvičně. Sokolský Stadion byl za pomoci veřejné peněžní sbírky opraven v roce 1947.⁵⁶

⁵⁰ VÁLKA, Zbyněk. *Brno pod hákovým křížem*. 2004, s. 79.

⁵¹ Ibidem, s. 88

⁵² Prof. Ing. Dr. techn. Rudolf Spazier. Online. Encyklopedie dějin města Brna. 10. 10. 2024.

⁵³ Sportovní komunita (volný překlad autora práce).

⁵⁴ *Lidové noviny*. 20. 6. 1941, roč. 49, č. 309*, s. 6.

⁵⁵ KORYČÁNEK, Rostislav et al. 2014, s. 299.

⁵⁶ BRUMMER, Alexandr a KONEČNÝ, Michal. *Brno nacistické: průvodce městem*. 2013, s. 105.

5 BUDOVÁNÍ SOCIALISMU V KONTEXTU BRNĚNSKÉ KULTURY

Dne 6. dubna 1948 byla zasedáním Ústředního národního výboru města Brna zahájena nová etapa vývoje města v duchu snahy o „budování socialismu“. Již na tomto zasedání byly předkládány ambiciózní návrhy výstavby a kulturního rozvoje Brna, které měly reflektovat nové ideologické směřování poválečné společnosti.⁵⁷ Tato aktivita odpovídala programu generální linie výstavby socialismu, který se zaměřoval na odstranění pozůstatků předchozího režimu třetí republiky a budování nového typu státu, který měl být v souladu s představou socialistické společnosti, jak ji vymezovala KSČ.⁵⁸ Oficiálně byl přijat ve dnech 25.–29. května 1949 na IX. sjezdu KSČ, který byl prvním poúnorovým⁵⁹ sjezdem strany.⁶⁰

Stavební činnost na území města Brna přímo navazovala na předchozí práci Moravskoslezského zemského národního výboru (dále jen MZNV) po konci války, jenž se soustředil na sanaci válečných škod způsobených městu, zásobování, osidlování a na obnovu běžného života ve městě.⁶¹ Po konci války potřebovalo město četné množství oprav a rekonstrukcí – kvůli americkým náletům v roce 1944 a destrukcím nacistů byla v ruinách polovina všech domů, což zásadně proměnilo urbanistický charakter některých čtvrtí a vyžadovalo dlouhodobou obnovu základní infrastruktury. Těžce poškozený byl i továrenský průmysl, elektrárny, komunikace a vodovodní síť.⁶² Na opravných pracích se krom občanů Brna podíleli i němečtí zajatci, konkrétně 10 000 jich Rudá armáda Brnu poskytla jakožto poděkování za vzájemnou výpomoc.⁶³

Brněnští architekti viděli potenciál znovuvýstavby města ve zvýšení úrovně kvality života, jak můžeme vidět v některých urbanistických projektech. Často však naráželi na tehdejší technické a ekonomické limity, proto nebyly všechny projekty realizovány, jedná se například o návrh B. Fuchse na přestavbu Cejlu. Podobně zůstaly pouze na papírech plány na jednotnou výstavbu severní strany náměstí Svobody od V. Roštlapila.⁶⁴

MZNV měl svou poslední pracovní schůzi 14. února 1949 poté, co se 1. ledna téhož roku přemístila správa zemských majetkových záležitostí do pravomocí ministerstva vnitra a financí. Na této pracovní schůzi se mimo jiné projednávalo poskytnutí subvence na výstavbu mnoha sportovních objektů, včetně brněnského stadionu.⁶⁵

⁵⁷ KORYČÁNEK, Rostislav et al. 2014, s. 291.

⁵⁸ *Komunistická strana Československa (KSČ), IX. sjezd KSČ*. Online. TOTALITA.

⁵⁹ Poúnorový = období od 25. února 1948 po nastolení vlády KSČ.

⁶⁰ MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. In: *Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004, 2. Období 1938-2004*. 2005, s. 1252.

⁶¹ UBR, Bohumil a SIEGEL, Jaromír. *Občané budují své město: k činnosti Ústředního nár. výboru v Brně: osobní vzpomínky a postřehy z let 1945-1952*. 1988, s. 7.

⁶² PEŠA, Václav a DŘÍMAL, Jaroslav. *Dějiny města Brna. Díl [Díl] 2*. 1973, s. [XIII] 169.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem, s. 238

⁶⁵ *Lidové noviny*. 8. 2. 1949. , roč. 57, č. 32***, s. 2.

Výsledkem socialistické budovatelské snahy byl obecný vzestup životní úrovně ve městě. K největšímu růstu dochází během 60. let⁶⁶, ale i v raných fázích budování socialismu se růst projevuje, a to například snižováním spotřebitelských cen, postupným růstem reálných příjmů obyvatel a zlepšováním zásobování základními potravinami i průmyslovým zbožím.⁶⁷

⁶⁶ Roku 1964 připadalo na jednu domácnost 1,4 pracující osoby, zatímco v roce 1950 pouze 1,2. V roce 1960 činil průměrný příjem jednoho obyvatele Brna 12 173 Kčs, v roce 1964 pak 13 752 Kčs. PEŠA a DŘÍMAL, 1973, s. [XIV] 209.

⁶⁷ Ibidem.

6 GENEZE STADIONU (1945–1953)

6.1 Poválečné znovuoživení brněnského sportu

Bezprostředně po konci II. světové války a s odeznáním nacistické okupační správy se opět obnovila snaha o rozvoj brněnského sportu a sportovní infrastruktury. Místní sportovní organizace navázaly na neúspěšné projekty z meziválečného období.

Ke dni 12. března 1946 Národní výbor zemského hlavního města Brna dává souhlas k založení družstva „Brněnský národní stadion“, za jehož vznikem stáli jmenovitě například Josef Plichta, funkcionář tehdejšího klubu SK Židenice, architekt Bohumil Fiala, jehož architektonický přínos se později stal pro podobu areálu rozhodujícím⁶⁸, či Josef Podsedník, který vykonával funkci předsedy.⁶⁹ Primárním cílem družstva byla výstavba moderního reprezentativního stadionu „pro všechna odvětví sportovní“.^{70 71}

Vybudování stadionu však nebylo pouze snahou sportovní komunity města, stalo se strategickým bodem politické agendy. 6. dubna 1948 označil nově zvolený předseda ÚNV Vladimír Matula výstavbu sportovního areálu za Lužánkami za jednu z priorit nastupujícího režimu.⁷² Ten kladl značný důraz na kolektivní volnočasové aktivity a ideologickou propagaci tělesné kultury. Projekt byl včleněn do celostátní „generální linie výstavby socialismu“, tedy programu usilujícího o transformaci společnosti v duchu socialistických ideálů. V kontextu brněnského provedení generální linie se nepočítalo pouze s výstavbou sportovišť, ale také s radikálními zásahy do městské infrastruktury: od modernizace železniční dopravy přes restrukturalizaci systému zásobování až po masivní budování nových bytů a sociálních zařízení. Tyto kroky měly demonstrovat růst životní úrovně a etablovat Brno jako moderní socialistickou metropoli, která v sobě drží charakter průmyslového města a kulturního střediska.⁷³

Brněnský národní stadion neměl figurovat jako izolovaný projekt, ale jako článek systému rekreačních areálů pro pracující. Společně s Parkem kultury a oddechu na brněnském výstavišti, Gottwaldovým (dnes Mariánským) údolím v Líšni a rekreačním zařízením Kníničské přehrady měl tvořit infrastrukturu pro odpočinek a tělovýchovu.⁷⁴ Dobově byly sport a tělovýchova chápány jako klíčové složky výstavby socialistické společnosti a jako součást politického života.⁷⁵

⁶⁸ JÍLEK, Přemysl, VAŠÍČEK, Lev a Tělovýchovná jednota Zbrojovka Brno. *Šedesátiny*. [1973], s. 62.

⁶⁹ Moravský zemský archiv v Brně; Krajský soud civilní Brno (NAD 136, C 11); ukl. j. firm. 701 karton; zn. sp. Dr XXIV 164; Družstvo Benešův národní stadion, z. s. s r. o., Brno; dříve Brněnský národní stadion, z. s. s r. o., Brno, 1946–1947

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ *Rovnost*. 10. 2. 1946, roč. 62, č. 35, s. 8.

⁷² UBR a SIEGEL. *Občané budují své město*. 1988, s. 23.

⁷³ KORYČÁNEK, Rostislav et al. 2014, s. 291.

⁷⁴ UBR a SIEGEL. *Občané budují své město*. 1988, s. 161.

⁷⁵ CHOUTKA, Miroslav. *Sport a společnost*. 1978, s. 109.

Realizaci fotbalového stadionu časově i koncepčně předcházela výstavba stadionu zimního, jehož plány se objevovaly již od roku 1936.⁷⁶ O jeho vybudování rozhodla správní rada brněnské hokejové župy již v roce 1944.⁷⁷ Po formaci družstva „Brněnský národní stadion“ započaly v červenci 1946 stavební práce, které byly dokončeny v lednu 1947, hokejové hřiště bylo slavnostně otevřeno 19. ledna.⁷⁸ Rychlost výstavby vypovídá o prioritě, kterou město výstavbě přikládalo.

Při mimořádné valné hromadě dne 15. ledna 1947 družstvo jednomyslně rozhodlo o změně názvu družstva: „Benešův národní stadion“. Změna názvu proběhla po prezidentově výslovném souhlasu a pan prezident se později sám stává členem družstva.⁷⁹ Josef Plichta, jeden ze zakladatelů myšlenky ústředního reprezentativního stadionu za Lužánkami, v polovině roku 1947 předčasně umírá.⁸⁰

Zimní stadion, pojmenovaný Benešův národní stadion, se stal největší uměle chlazenou ledovou plochou na území ČSR.⁸¹ Na jeho návrhu se podílel architekt Bohumil Fiala spolu s Václavem Roštlapilem a Ferdinandem Ledererem.⁸² V roce 1948 také poprvé našel využití jako letní kino, každý večer mohl pojmut až 11 tisíc diváků.⁸³

6.2 Výstavba atleticko-fotbalového stadionu za Lužánkami

Nedlouho po dokončení zimního stadionu se v rozvoji sportovního areálu za Lužánkami pokračovalo pod novou organizační strukturou. Při třetí valné hromadě družstva „Benešův národní stadion“ dne 23. srpna 1949 bylo přijato usnesení, že družstvo zanikne a vstoupí do likvidace. Jedním z likvidátorů se stal Bohumil Ubr, tehdejší předseda ÚNV města Brna.⁸⁴ Družstvo bylo pod správou ÚNV začleněno do nově zřízeného komunálního podniku Lázně a rekreace města Brna. Tento krok znamenal konec družstevní formy řízení stavby a její podřízení státní správě.⁸⁵ Dne 3. července 1951 byl schválen stavební obvod pro stadion a tělovýchovné středisko tehdejší jednoty Sokol Zbrojovka Brno I (vzniklá spojením SK Židenice, Zbrojovky a Sokola, svého času největší československá jednota⁸⁶). Rozhodnutí přímo navazovalo na původní vymezení stavebního obvodu z roku 1947.⁸⁷

⁷⁶ *Lidové noviny*. 17. 1. 1936, roč. 44, č. 29, s. 6.

⁷⁷ KORYČÁNEK, Rostislav et al. 2014, s. 299.

⁷⁸ Moravský zemský archiv v Brně; Krajský soud civilní Brno (NAD 136, C 11); ukl. j. firm. 701 karton; zn. sp. Dr XXIV 164; Družstvo Benešův národní stadion, z. s. s r. o., Brno; dříve Brněnský národní stadion, z. s. s r. o., Brno, 1946–1947

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ JÍLEK, Přemysl, VAŠÍČEK, Lev a Tělovýchovná jednota Zbrojovka Brno. *Šedesátiny*. [1973], s. 301.

⁸² RIEDL, Dušan a SAMEK, Bohumil. *Moderní architektura v Brně 1900-1965: průvodce*. 1967, s. 107.

⁸³ BRUMMER, Alexandr a KONEČNÝ, Michal. *Brno stalinistické: průvodce městem*. 2015, s. 150.

⁸⁴ Moravský zemský archiv v Brně; Krajský soud civilní Brno (NAD 136, C 11); ukl. j. firm. 701 karton; zn. sp. Dr XXIV 164; Družstvo Benešův národní stadion, z. s. s r. o., Brno; dříve Brněnský národní stadion, z. s. s r. o., Brno, 1946–1947

⁸⁵ UBR a SIEGEL. *Občané budují své město*. 1988, s. 158.

⁸⁶ JÍLEK, Přemysl, VAŠÍČEK, Lev a Tělovýchovná jednota Zbrojovka Brno. 1973, s. 46.

⁸⁷ UBR a SIEGEL. *Občané budují své město*. 1988, s. 185.

Nedaleko středu města v oblasti Planýrky tedy začalo vyrůstat centrum pro rekreaci mládeže, „domov všech brněnských sportovců“.⁸⁸ Bohumil Ubr, tehdejší předseda ÚNV, podrobně popisuje vizi finální podoby areálu ve své bilanční publikaci *Občané budují své město*:

„Kromě travnatého hřiště pro kopanou se předpokládalo zřízení velké atletické dráhy s rozměry pro mezinárodní utkání, tréninkových hřišť pro kopanou a házenou, několika hřišť pro odbíjenou a košíkovou, tenisových dvorců, hřišť pro děti, plaveckého bazénu atd.“⁸⁹

Z tohoto výčtu je patrné, že z areálu za Lužánkami mělo vzniknout multifunkční sportovní centrum metropolitního významu. Cílem bylo vytvořit infrastrukturu schopnou „unést“ mezinárodní sportovní události a poskytnout zázemí pro široký rozsah sportů.

V roce 1951 se prováděly terénní úpravy Planýrky: modelace terénu buldozery, navážení šterku, písku a dalších potřebných materiálů, drenážování hřišť, kopání příkopů atd. Na přípravě terénu se podíleli z velké části brigádníci⁹⁰, pracovalo se po celý den a lehčími pracemi participovaly i ženy a děti. Výsledky byly údajně velmi uspokojivé, což odpovídalo tehdejší zvyklosti socialistického soutěžení.⁹¹

Stavba probíhala za podpory státu, ale Sokol Zbrojovka Brno I (dále jen SZBI), stejně jako nezaměstnaní muži Praporu práce před nimi, brzy zjistil za pomoci geologů, že terén není ideální pro výstavbu stadionu v jeho plánované, tedy betonové podobě. Lokalita Planýrky byla totiž v minulosti po staletí rybníkem, což se projevovalo nízkou únosností a vysokou vlhkostí půdy. Betonové hlediště se tedy nahradilo provizorním hliněným, kterému sloužilo jako podpora pouze dřevo. Předpokládalo se, že k definitivní kompletaci betonového hlediště dojde až po dostatečné stabilizaci podloží.⁹²

Komplikace spojené s nevhodným terénem však tímto nekončily. V místech budoucího cvičného hřiště stavebníci odstranili kus terénu, což přineslo nečekané a devastující následky. Začal se sesouvat dlouhý svah mezi hřištěm a Vysokou školou zemědělskou (dnešní Mendelova univerzita) a posun půdy byl tak mocný, že zcela narušil vodovodní řád. Potrubí prasklo, do Brna přestala proudit voda z Březové, celá stavba se ocitla pod vodou a hrozilo, že v Brně bude delší dobu nedostatek vody. Přestože škody byly rychle napraveny, do popředí se opět dostaly pochybnosti o vhodnosti lokality pro výstavbu stadionu. Tyto obavy si vynutily změnu plánů a cvičební hřiště tak bylo přesunuto.⁹³

Dne 10. listopadu a 2. prosince 1952 se vláda a strana usnesly o novém směru rozvoje tělesné výchovy a sportu, jednalo se o podstatnou reorganizaci struktury tělovýchovy. Tělesná výchova se (jak již bylo popsáno výše) stala záležitostí státního významu a vznikly zvláštní státní orgány

⁸⁸ Ibidem, s. 199

⁸⁹ Ibidem

⁹⁰ Činnost probíhala v rámci akce „Z“, tedy „Zvelebování měst a obcí 1948–1989 svépomocí organizovanou národními výbory.“ *Akce Z*. Online. Encyklopedie Českých Budějovic. C1998–2026.

⁹¹ UBR a SIEGEL. *Občané budují své město*. 1988, s. 200 a 237.

⁹² JÍLEK, Přemysl, VAŠÍČEK, Lev a Tělovýchovná jednota Zbrojovka Brno. *Šedesátiny*. 1973, s. 46.

⁹³ Ibidem, s. 46 a 47.

odpovědné za její řízení a kontrolu. V čele stál Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport. Současně vzniklo šest tzv. úseků, jejichž povinností bylo pečovat o povinnou i dobrovolnou tělesnou výchovu. Jmenovitě šlo např. o Sokol, s orientací výhradně na vesnickou tělovýchovu, nebo o Dobrovolnou sportovní organizaci (DSO) Spartak, pod kterou spadalo strojírenství. V reakci na tyto změny změnila jednota SZBI svůj název – původní označení Sokol nahradil Spartak a závod Zbrojovka byl později přejmenován na Závod Jana Švermy. Od začátku roku 1954 působila tedy v Brně jednota Spartak Brno ZJŠ. Z celku museli odejít všichni, kteří byli kategorizováni pod jiné organizace, např. studenti vysokých škol do Slávií, dorost do školských jednot. Spartak ZJŠ měl tedy v roce 1954 pouze kolem 2500 členů.⁹⁴ Nové zákony o sportu ale nezasahovaly do běžného života pouze z vnějšku, ale i zevnitř. Každý občan měl nyní povinnost pěstovat tělesnou výchovu v rámci pole svého působení, ať už svého pracoviště, nebo svého bydliště, výjimky neexistovaly.⁹⁵

V červenci 1952 skončil Bohumil Ubr ve funkci předsedy ÚNV města Brna, tímto končí jeho publikované poznatky o průběhu výstavby stadionu.⁹⁶

V říjnu 1953 výstavba stadionu dospěla do finále, na projektu se v rámci brigádnických prací během tří let podílelo až 25 tisíc dobrovolníků.⁹⁷ 10. října již byla zcela dokončená plocha hřiště a zbývalo pouze dobudovat hlediště, které mělo co nejdříve pojmout až 50 tisíc diváků.⁹⁸ Krajský výbor pro tělesnou výchovu a sport tedy urguje brněnskou veřejnost:

„V Měsíci přátelství se Sovětským svazem chceme slavnostně zahájit provoz na novém stadiu Spartaku Zbrojovka Brno za Lužánkami. Tento úkol je splnitelný, jestliže se během října přihlásí v akci OBSM každý den alespoň 200 brigádníků k dokončení lehkých povrchových prací...“⁹⁹

Naléhání na veřejnost bylo účinné, do závěrečných prací se zapojilo průměrně 200 dobrovolníků denně.¹⁰⁰ Motivací byl v tomto případě systém benefitů, který Krajský výbor pro tělesnou výchovu a sport nabízel. Za dobrovolnickou činnost trvající alespoň 10 hodin obdržel brigádník průkaz, který pracovníkovi zajistil přednost při nákupu vstupenek na tři nadcházející mezinárodní utkání. Benefity motivovaly i pracovní kolektivy, ve kterých organizátoři obdrželi za každých 1000 hodin, které brigáda v říjnu odpracovala, bezplatně 10 lístků na první zápas, který se měl na stadionu uskutečnit.¹⁰¹

⁹⁴ Ibidem, s. 47 a 48.

⁹⁵ Ibidem, s. 48.

⁹⁶ Ibidem, s. 251.

⁹⁷ *Rovnost*. 24. 10. 1953, roč. 70, č. 86, s. 6.

⁹⁸ *Rovnost*. 10. 10. 1953, roč. 70, č. 82, s. 6.

⁹⁹ Ibidem.

¹⁰⁰ *Rovnost*. 24. 10. 1953, roč. 70, č. 86, s. 6.

¹⁰¹ *Rovnost*. 10. 10. 1953, roč. 70, č. 82, s. 6.

7 RANÝ PROVOZ STADIONU (1953)

Provoz stadionu byl slavnostně zahájen 5. listopadu 1953, kdy se na nově položeném trávníku utkala mužstva DSO Baník Ostrava a Dynamo Moskva.¹⁰² Na zápas se dle dobových zpráv přišlo podívat až 50 tisíc diváků, čímž byla kapacita stadionu zcela vyčerpána.¹⁰³ Moskevský tým projevil dominanci a zvítězil nad Ostravany 5:0.¹⁰⁴

Obrázek 2: Mužstvo Dynama Moskva nastupující na hřiště Spartaku Zbrojovka Brno (*Stadion*. 13.11.1953, 1(27), s. [3]).

Realizace brněnského sportovního snu v podobě centrálního stadionu byla dobově interpretována jakožto zásadní úspěch nově vládnoucího socialistického režimu. To dokládá komentář ve sportovním časopise *Stadion*:

*„Tužby a přání se splnily teprve tehdy, když pánem v této zemi se stal pracující lid. A začalo to nedlouho po slavném osmačtyřicátém roce, kdy přišli geometři, architekti a stavitelé, aby prostor za zimním stadionem, sloužícím až do té doby za skládku sutin z vybombardovaných objektů, proměnili ve sportovní stadion, odpovídající všem představám nejnáročnějšího sportovce.“*¹⁰⁵

Časopis *Stadion* ve svém komentáři zcela opomíjí úsilí, které do projektu vložilo družstvo „Brněnský národní stadion“ ještě před tím, než ho pod svou správou převzal ÚNV. Místo toho text v souladu s tehdejší ideologií uvádí, že snaha o vybudování sportovního střediska započala až po roce 1948, kdy se „... pánem země stal pracující lid.“

Následujícím dohledatelným zápasem, který se na půdě stadionu odehrál, byl přátelský zápas mezi Dynamem Praha (dnešní SK Slavia Praha) a domácím Spartakem Zbrojovka. Brněňští

¹⁰² *Rudé právo*. 5. 11. 1953, 33-34(308), s. [4].

¹⁰³ Je důležité podotknout, že toto je pouze oficiální údaj. Skutečné množství diváků mohlo být odlišné, ať už vyšší, či nižší.

¹⁰⁴ *Rudé právo*. 6. 11. 1953, 33-34(309), s. [4].

¹⁰⁵ *Stadion*. 13. 11. 1953, 1(27), s. [3].

v tomto zápase utrpěli drtivou porážku – prohráli s pražským Dynamem 8:1. Na zápas se přišlo podívat přes 5000 diváků.¹⁰⁶

Dalším významným zápasem bylo mezinárodní utkání československých a maďarských fotbalových juniorů, které se událo 24. října 1954. Trend prohraných her na domácí půdě zde pokračoval, maďarští junioři nad těmi českými zvítězili 2:0. Přestože domácí týmy v úvodních zápasech nepotěšily fanoušky svými výkony, zápas navštívilo 12 tisíc diváků.¹⁰⁷

¹⁰⁶ *Rovnost*. 14. 11. 1953, 70(92), s. 4.

¹⁰⁷ *Rudé právo*. 25. 10. 1954, 34-35(296), s. [4].

8 POKRAČUJÍCÍ STAVEBNÍ ČINNOST (1954–1965)

8.1 Výstavba západní tribuny a další úpravy stadionu

Stadion se po svém slavnostním otevření v listopadu 1953 stále nenacházel v definitivní podobě a stavební práce v areálu pokračovaly i v následujících měsících a letech. Cílem bylo zvýšit kapacitu diváků na 70 tisíc a zajistit tak stadionu status největšího stadionu na území ČSR. Rozšiřování hlediště ale nebylo jedinou prioritou. V rámci akčního programového plánu národního výboru na rok 1954 byl nákladem 750 000 Kčs na stadion zaveden vodovod, byla upravena hrací plocha a zavedl se plyn.¹⁰⁸

Navzdory probíhajícím stavebním pracím zůstal provoz areálu v průběhu padesátých let nepřerušovaný a na stadionu probíhala rozmanitá sportovní aktivita. Popularitu stadionu ilustruje zpráva v *Rovnosti* z října roku 1956:

„Nový stadion Spartaku ZJŠ za Lužánkami je často využit až do krajnosti. Více však jeho hřiště než hlediště. V sobotu hráli na spartakovském trávníku rugbyisté, v neděli dopoledne rozryli běžeckou dráhu hřeby atletů a odpoledne byl stadion svědkem brněnského derby Spartak ZJŠ – Spartak Královo Pole. O sobotním odpoledni a nedělním dopoledni zelo prostorné hlediště stadionu takřka prázdnotou, zato odpoledne... Pořadatelé takový zájem ani nepředpokládali, bylo málo pokladen, a tak před branami byla tlačence, jaké jsme již dlouho nebyli svědky. Prostě brněnští diváci žijí ve znamení fotbalového míče.“¹⁰⁹

Roku 1958 začala výstavba poslední tribuny, předpokládalo se, že projekt bude dokončen již ke konci následujícího roku. V červenci 1958 započala demolice dosavadní provizorní západní tribuny, kterou měla nahradit technologicky vyspělejší konstrukce. Součástí budoucí západní tribuny byly také šatny, sprchy, telefonní kabiny a kabiny pro rozhlasové reportéry. Náklady na vybudování tribuny byly vyčísleny na 5 413 000 Kčs. Celý komplex stadionu měl být dokončen roku 1960 a finální kapacita diváků se údajně měla zvýšit na 70 000.¹¹⁰ Stavbu prováděli pracovníci Průmyslových staveb Gottwaldov.¹¹¹

Vzhledem k probíhajícím stavebním pracím byl provoz ve sportovním areálu v tomto období značně omezen. V důsledku toho byly některé sportovní události, jako například lokální etapa Závodu míru, odkloněny na jiná městská sportoviště.¹¹²

Na konci října roku 1959 byl dokončen projekt západní tribuny.¹¹³ Stavební činnosti v průběhu roku 1960 byly pod časovým tlakem, prioritou bylo dokončení stadionu před zahájením

¹⁰⁸ *Rovnost*. 8. 2. 1955, 71(11), s. 2.

¹⁰⁹ *Rovnost*. 17. 10. 1956, 71(92), s. 4.

¹¹⁰ *Rovnost*. 13. 7. 1958, 73(166), s. 8.

¹¹¹ *Rovnost*. 7. 2. 1960, 75(33), s. 8.

¹¹² *Rovnost*. 16. 4. 1959, 74(90), s. 6.

¹¹³ *Rovnost*. 28. 10. 1959, 74(257), s. 4.

II. krajské spartakiády. Krajské výbory se tedy obracely na širokou veřejnost města, aby se zúčastnila dobrovolných brigád.¹¹⁴

Stavební činnost pokračovala dále do jara 1960. 17. května jsou opět zváni na stavbu brigádníci, protože v areálu stadionu se měla již brzy uskutečnit II. krajská spartakiáda. Ta měla reprezentovat vyvrcholení oslav 15. výročí osvobození Rudou armádou a její průběh byl plánován na dny 3.–5. června 1960.¹¹⁵ ¹¹⁶ Ještě 1. června popisuje deník *Rovnost*, jak zaměstnanci z Pozemních staveb Gottwaldov spěchají s dokončením činnosti.¹¹⁷ I přes úsilí pracovníků a dobrovolníků ale nebyl stadion včas dokončen – ještě 3. června 1960, tedy v první den II. krajské spartakiády, se za brigádnické pomoci na stavbě pracovalo. Do manuálních prací se zapojili dokonce i samotní cvičenci, kteří se zúčastnili spartakiády, údajně „... *docvičí své skladby, chápou se lopat, hrábí, koleček a pomáhají všude tam, kde je zapotřebí lidských rukou a obětavosti.*“¹¹⁸ V tomto bodě je důležité si uvědomit, že se jedná o kritické selhání státního plánování, které se tisk snaží zamaskovat „obětavostí“ cvičenců. V realitě se jedná o povinné nadšení, kterého bylo potřeba z důvodu nerealistických termínů představených pro výstavbu této části sportovní infrastruktury.

Není jasné, zdali byla potřebná stavební činnost vykonána včas do druhého dne spartakiády. Důvodem byla skutečnost, že dobové mediální zdroje se již v průběhu sportovní události dále o stavebních pracích nezmiňovaly. Zaměstnanci Pozemních staveb Gottwaldov na stavbě stadionu po spartakiádě nadále pokračovali, jejich prioritou se stalo dokončení interiérů tribun a zahájení stavby dalších dvou stožárů pro umělé osvětlení. Stadion stále neměl důstojnou travnatou plochu, dne 6. června 1960 se tedy sešla komise odborníků, která se snažila vymyslet nejefektivnější způsob zakrytí této plochy trávou. Výsledkem snahy byl závěr, že během následujících 3 týdnů bude o hřiště pečlivě pečováno, odborníci z Vysoké školy zemědělské obstarají kvalitní materiál pro zatravnění plochy hřiště a potřebný zbytek bude položen z plátů trávníku z medláneckého letiště.¹¹⁹ Trávník na hrací ploše stadionu byl častým předmětem diskuze i v následujících letech.

V tomto bodě skončilo mediální pokrytí detailů o stavební činnosti na stadionu po většinu 60. let, a to převážně z důvodu přesunutí pozornosti na jiné objekty sportovního areálu a jejich projektový vývoj. Dle oficiálních zdrojů, za které považuji např. periodikum *Architektura ČSR*, vydávané Klubem architektů a publikaci *Moderní architektura v Brně 1900–1965*, vydanou Svazem architektů ČSSR, byla kompletní výstavba stadionu oficiálně dokončena v průběhu

¹¹⁴ *Rovnost*. 18. 3. 1960, 75(67), s. 4.

¹¹⁵ *Rovnost*. 17. 5. 1960, 75(119), s. 5.

¹¹⁶ *Rovnost*. 25. 5. 1960, 75(126), s. [1].

¹¹⁷ *Rovnost*. 1. 6. 1960, 75(132), s. 4.

¹¹⁸ *Rovnost*. 3. 6. 1960, 75(134), s. 4.

¹¹⁹ *Rovnost*. 9. 6. 1960, 75(139), s. 6.

roku 1961. Toho roku se stadion Za Lužánkami stal největším stadionem na území ČSSR.¹²⁰ Divácká kapacita stadionu po dokončení všech tribun dosáhla hodnoty 60 000 osob.^{121 122 123}

Lístky na zápasy pořádané na stadionu byly rozdělené na lístky pro sedící a stojící diváky, ty se prodávaly za ceny 16 Kčs a 11 Kčs. Divák musel připlatit za místo na sezení, které mu dle *Československého sportu* později nebylo poskytnuto.¹²⁴

Ještě v roce dokončení se v periodiku *Architektura ČSR* objevuje skeptická, kritická poznámka k procesu výstavby, poukazující hlavně na příliš dlouhou dobu výstavby, na betonovou konstrukci stadionu, popisovanou jako zcela bez „duše“, a na okolí, které bylo plné „nechutných provizorií“ a chyběla mu zeleň.¹²⁵

V roce 1961 slavil československý fotbal 60 let, při této příležitosti byl stadion ozdoben prapory s číslem 60. Zápas Spartak ZJŠ – RH Brno, který probíhal v době vyvěšení praporů, ale údajně neodpovídal „tradicím naší kopané“.¹²⁶

8.1.1 Problematika divácké kapacity stadionu

Během výstavby západní tribuny i po jejím dokončení uváděla dobová média a odborné publikace odlišné hodnoty maximálního množství diváků, které měl stadion pojmout.

Periodikum *Za krásami domova*, vydávané Státním tělovýchovným nakladatelstvím, v dubnu roku 1960 uvedl, že stadion bude schopný pojmout až 80 000 diváků.¹²⁷ *Deník Rovnost* ze dne 13. července 1958 odhaduje budoucí kapacitu stadionu na 70 000 diváků¹²⁸, ke stejnému číslu se později přiklání *Lidová demokracie* ze dne 30. března 1965.¹²⁹ Naproti tomu zpráva *Rovnosti* ze dne 6. dubna 1960, tedy v den zápasu Maďarska proti ČSR na půdě stadionu, tvrdí, že stadion je schopný pojmout 50 000 diváků, stejný údaj potvrzuje časopis *Stadion* v roce 1978.^{130 131} Oficiální publikace města Brna již z roku 1955, kdy ještě nebyla započatá výstavba západní tribuny, hovoří o kapacitě 60 000 osob¹³², ke stejnému číslu se přiklání publikace Svazu architektů ČSSR, *Moderní architektura v Brně 1900–1965* i pozdější průvodce Brnem z roku 1978, ten počet upřesňuje na 60 000 stojících a 6 000 sedících osob.^{133 134} Tyto rozpory byly

¹²⁰ Československá socialistická republika byl oficiální název Československa od 11. července 1960.

¹²¹ *Architektura ČSR*. 1985, roč. 44, č. 9, s. 387.

¹²² První mediální zmínka, kterou jsem našel a popisuje stadion jakožto „dohotovén“ je *Rovnost* ze dne 29. dubna 1962 (*Rovnost*. 29. 4. 1962, 77(101), s. 4.).

¹²³ RIEDL, Dušan a Bohumil SAMEK. *Moderní architektura v Brně 1900–1965: průvodce*. 1967, s. 107.

¹²⁴ Ibidem.

¹²⁵ *Architektura ČSR*. 1961, roč. 20, č. 8, s. 539.

¹²⁶ *Rovnost*. 8. 11. 1961, 76(267), s. 4.

¹²⁷ *Za krásami domova*. 4. 1960, 6(4), s. 77.

¹²⁸ *Rovnost*. 13. 7. 1958, 73(166), s. 8.

¹²⁹ *Lidová demokracie*. 30. 3. 1965, 21(88), s. 4.

¹³⁰ *Rovnost*. 06. 04. 1960, 75(83), s. 4.

¹³¹ *Stadion*. 25. 07. 1978, 26(30), s. 14.

¹³² *Brno*. 1955, s. [15].

¹³³ RIEDL, Dušan a Bohumil SAMEK. *Moderní architektura v Brně 1900–1965: průvodce*. 1967, s. 107.

¹³⁴ DAVIDOVÁ, Jarmila. *Brno: průvodce - informace - fakta*. 1978, s. 192.

pravděpodobně dány rozdílným započítáváním míst k stání na neoficiálních plochách. Dnešní zdroje se nejčastěji shodují na hodnotě mezi 40¹³⁵ a 50 tisíci.¹³⁶

K problematice divácké kapacity se vyjadřuje *Československý sport* roku 1973. Ten popisuje skutečnost:

*„Stadión má údajně kapacitu 60 000 míst. Nikdo ovšem nepřinutí masy lidí, aby na místech k stání stály. Všichni pochopitelně sedí, čímž se kapacita stadionu sníží prakticky o polovinu. Je-li potom v hledišti 35 000 diváků, marně hledají další návštěvníci volné místo.“*¹³⁷

Diváci se ovšem neshromažďovali pouze na ochozech stadionu. Existovala tzv. „tribuna chudých“, tedy kopec v Černých Polích v blízkosti vily Tugendhat, vzdálený asi 50 až 100 metrů od stadionu, ze kterého mohli fanoušci bezplatně pozorovat průběh zápasu. Dle výpovědí dobových pamětníků se na této „tribuně“ shromažďovalo až do 50 osob.¹³⁸

8.2 Stavební činnost v okolí stadionu

Po dokončení této etapy výstavby se pozornost přesunula na jiný objekt sportovního areálu Za Lužánkami – na zimní stadion, dříve zvaný Benešův. Na zimu 1962 bylo plánováno jeho zastřešení, a jak informovaly noviny *Rovnost*, přípravné práce začaly již v dubnu téhož roku. Plán měl dvě etapy: cílem první etapy bylo zajištění samotného zastřešení a tunel pod tribunou C, druhá etapa měla zajistit další vnitřní změny včetně rozšíření kapacity diváků na 12 tisíc z předchozích 11 tisíc. V případě druhé etapy se předpokládalo, že se pravděpodobně uskuteční až v následujícím roce. Již tradičně byli o pomoc žádáni brigádníci, denně jich bylo potřeba minimálně 50.¹³⁹

Důležité je zmínit to, že celou úpravu stadionu navrhuje architekt Bohumil Fiala za pomoci inženýra Lederera, oba již výše zmíněni.¹⁴⁰ Ambice zakrytí zimního stadionu téhož roku se naplnily. Mediální zdroje v listopadu 1962 zmiňují „krytou halu zimního stadionu za Lužánkami“.¹⁴¹ Druhá etapa byla dle oficiálního zdroje, za který v tomto případě považuji publikaci *Moderní architektura v Brně 1900–1965*, zcela dokončena v roce 1964 a kapacita diváků se skutečně zvýšila na 12 tisíc.¹⁴² Tato publikace informuje o dalších plánech v rámci sportovního areálu za Lužánkami, přesněji o plánované výstavbě zimních lázní, koupaliště, kryté haly, amfiteátru pro atraktivní sporty a řady volných hřišť pro míčové hry.¹⁴³

¹³⁵ DAVID, GERŽA, RIEDL a SAMEK. *Brno: průvodce městem*. 1991, s. 61.

¹³⁶ Kapacitu arény za Lužánkami původně počítala vojenská četa. Online. *Brněnský deník*. 2015.

¹³⁷ *Československý sport*. 21. 9. 1973, roč. 21, č. 225, s. 4.

¹³⁸ Rozhovor s Milanem Beschornerem, Brno, 17. 1. 2026, také Rozhovor s nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

¹³⁹ *Rovnost*. 22. 4. 1962, 77(96), s. 8.

¹⁴⁰ *Ibidem*.

¹⁴¹ *Rovnost*. 11. 11. 1962, 77(269), s. 8., také *Rovnost*. 16. 11. 1962, 77(273), s. 6.

¹⁴² RIEDL, Dušan a Bohumil SAMEK. *Moderní architektura v Brně 1900–1965: průvodce*. 1967, s. 107.

¹⁴³ *Ibidem*.

V říjnu roku 1965 rozhodl Československý svaz tělesné výchovy (dále jen ČSTV) o tom, že v areálu za Lužánkami bude postavený také plavecký stadion. Narazili zde sice na finanční problém, i tak ale výstavbu naplánovali na rok 1968.¹⁴⁴ Tento plán následně potvrzuje předseda městského výboru ČSTV Stanislav Kryštof v rozhovoru pro *Rovnost*, zdůrazňuje ale potřebnou pomoc Ústředního výboru ČSTV.¹⁴⁵ Téhož roku již existoval návrh architekta Otakara Oplatka, neexistovalo ale žádné jisté datum výstavby, šlo jen o pouhé předpoklady a naděje.¹⁴⁶ O rok později, v roce 1966 se k výstavbě plaveckého stadionu vyjadřuje deník *Rovnost*, ten podává informaci, že nejpozději do roku 1972 bude Brno obohaceno „lázněmi, jenž mají být nejkrásnější v republice.“¹⁴⁷

Také zimní stadion se roku 1965 dočkal náležitých úprav. Hala byla po skoro dvou dekadách provozu zasklena za účelem zvýšení kvality ledu na kluzišti. Tyto informace poskytl ředitel Karel Dvořák při rozhovoru pro *Rovnost* s novinářem Jaromírem Doubkem. Ve stejném rozhovoru hovořili také o dlouho probíraném tématu – o esteticky nevhodném okolí sportovního areálu, k závaznému rozhodnutí ale nedošlo.¹⁴⁸

¹⁴⁴ *Rovnost*. 15. 10. 1965, 80(247), s. 6.

¹⁴⁵ *Rovnost*. 19. 4. 1967, 82(94), s. [4].

¹⁴⁶ *Rovnost*. 6. 8. 1967, 82(188), s. [8].

¹⁴⁷ *Rovnost*. 6. 11. 1966, 81(268), s. 8.

¹⁴⁸ *Rovnost*. 28. 12. 1965, 80(309), s. 6.

9 PROMĚNA VNÍMÁNÍ STADIONU V OBDOBÍ POLITICKÉHO UVOLNĚNÍ (1968–1969)

9.1 Mediální kritika zázemí stadionu

V druhé polovině 60. let, kdy si brněnská veřejnost plně zvykla na přítomnost tehdy největšího sportovního stadionu v ČSR, lidé přestávali nazývat stadion „novým“ a původní nadšení ze stavby začalo vyprchávat. V dobovém tisku se objevovala kritika technického stavu a funkčnosti celého areálu. Jedná se o velmi silný kontrast oproti směru smýšlení v 50. letech a v první polovině 60. let, tedy oproti propagandistickému optimismu, kdy se v médiích zřídka objevila jakákoliv reflexe nedostatků nejnovějšího přírůstku do brněnské sportovní architektury.

Politické uvolnění v roce 1968 a s ním spojené zrušení cenzury v důsledku pražského jara umožnilo sportovním novinářům otevřeně mluvit o nedostacích projektu. Časopis *Československý sport* v tomto roce publikoval několik kritických komentářů, které stadion popisovaly jako technologicky nedostačující projekt, který za svým vnějším skrýval primitivní zázemí:

„Brno se dočkalo zimní dráhy. Bůh ví zda chtěně či nechtěně. Faktem však zůstává, že brněnští lehcí atleti přestávají v zimních měsících trénovat za Lužánkami a stěhují se na Leninovu, tedy na dráhu, která takřka celý rok leží ladem a ožívá právě jen v zimě. Důvody? Velmi prozaické: na Leninově ul. je možno jít pod sprchy (nebo dokonce do sauny), v šatnách je teplo, kdežto stadion za Lužánkami je v zimě tak nehostinný, že tu zimu nepřežije ani myš. Už roky se přemýšlí o tom, jak dodat zalužáneckému stadionu řádnou dávku tepla, nic se však nedaří, beton je tak zimomřivý, že každého vyžene. A tak má Brno svou zimní dráhu. Je svědectvím o tom, jak malinkaté a provinciální jsou brněnské sportovní poměry.“¹⁴⁹

„Stadión za Lužánkami vypadá na první pohled pěkně. Ale kdo zná jeho útroby a zvláště pak jeho provoz, tomu se svírají ruce v pěst. Chybějí tu šatny, teplá voda, hygienické podmínky jsou tu tak primitivní, že udržet jen běžný provoz – už to spotřebuje spoustu energie a sil.“¹⁵⁰

„... Kdyby tak účelně vyřešené šatnové a sprchové prostory mělo kterékoli brněnské sportoviště (třeba obrovitý stadion ZJŠ za Lužánkami), mohlo by si Brno gratulovat.“¹⁵¹

„... Brno je ještě v této době v určité nevýhodě: Stadión Sp. Zbrojovky za Lužánkami není náležitě vybaven. To je již dlouhodobý důvod, proč je Brno po řadu let na mezinárodním kolbišti odsouzeno k málo záviděníhodné roli posledních houslí. Kdekdo v republice ví o tom, jak uboze je stadion vybaven například šatnami a jak nedokonalá jsou ostatní zařízení. Čeho má nadbytek brněnský stadion – to jsou četné rozsáhlé prostory pod tribunami nijak účelně využité.“

¹⁴⁹ *Československý sport*. 5. 12. 1968, 16(288), s. [8].

¹⁵⁰ *Československý sport*. 12. 11. 1968, 16(268), s. [3].

¹⁵¹ *Československý sport*. 12. 2. 1968, 16(37), s. [7].

Nedomyšlená „výstavba“ stadiónu se dosud krutě mstí nejen na atletice, ale na celém brněnském sportu.“¹⁵²

Z uvedených dobových komentářů vyplývá paradox lužáneckého stadionu. Navenek plnil roli největšího a nejhrdějšího sportoviště ČSSR, ale jeho vnitřní infrastruktura zůstala na provizorním bodě. Nemělo tomu tak být nadlouho – výbor Spartaku Zbrojovka se o situaci stadionu začal aktivně zajímat, dokončovaly se podrobné plány všech potřebných prací, objevila se snaha o rehabilitaci dobrého jména ústředního brněnského stadionu.¹⁵³

Deník *Rovnost* se ke stadionu nadále vyjadřuje kladně a žádná kritika vůči infrastruktuře se v něm neobjevuje.¹⁵⁴ Tato nekritičnost se dá připsat faktu, že deník *Rovnost* byl stranickou tiskovinou krajského výboru vládnoucí KSČ, tudíž jakákoliv kritika na projekt, jenž byl naplánován v socialistickém duchu, byla pravděpodobně nepřipustná.

Přestože samotný deník *Rovnost* žádnou kritiku stadionu v tomto období nezveřejňuje, jeho večerní vydání *Moravský večerník* na začátku roku 1969 publikovalo krátký článek, jehož podtón lze nazvat satirickým. Článek ve večerníku informuje o tom, že fotbalisté Zbrojovky byli nuceni se přestěhovat na starý stadion na ulici Leninově (dnešní Kounicova). To z toho důvodu, že „*Za Lužánkami praskl další kotel a neteče zde teplá voda.*“ Následuje typická chvála zápalu a tvrdé práce sportovců a zdůraznění jejich pečlivé přípravy navzdory podmínkám.¹⁵⁵ Slovo „další“ v citované větě naznačuje fakt, že se nejedná o první kotel, který poruchou zapříčinil absenci teplé vody v prostorách stadionu. Oprava vodovodní sítě zabrala přibližně tři týdny.¹⁵⁶

9.2 Předání správy atletického zázemí

Počátkem roku 1969 se také přesunula správa atletické části sportovního areálu. Ještě v roce 1968 měla hlavní a cvičební stadion pod sebou Správa účelového zařízení, nově se přesunula do rukou Jana Hrejsemnou, významného činovníka, vedoucího atletů a trenéra Zbrojovky.¹⁵⁷ Toto předání správy výrazně pozdvihlo úroveň atletického zázemí na stadionu, které trpělo absencí šaten a dalšího „nejnutnějšího pohodlí“. Již v únoru téhož roku započal ve vnitru tribun stadionu projekt výstavby šaten a sprch pro prvoligové ženské atletické družstvo Zbrojovky.¹⁵⁸

¹⁵² *Československý sport*. 18. 12. 1968, 16(299), s. [1].

¹⁵³ *Ibidem*.

¹⁵⁴ *Rovnost*. 7. 7. 1969, 84(157), s. [6].

¹⁵⁵ *Moravský večerník*. 1969, roč. 2., č. 10.

¹⁵⁶ *Moravský večerník*. 1969, roč. 2., č. 26.

¹⁵⁷ JIRKA, Jan. *Kdo byl kdo v české atletice*. 2000, s. 58.

¹⁵⁸ *Moravský večerník*. 1969, roč. 2., č. 31.

10 „ZLATÁ 70. LÉTA“

10.1 Montáž umělého osvětlení

První dohledatelné zmínky o montáži umělého osvětlení nad plochou stadionu se objevují již v říjnu roku 1968. Tehdy *Lidová demokracie* svým čtenářům oznámila, že umělé osvětlení bude na stadionu postaveno do konce listopadu téhož roku.¹⁵⁹ Dále *Moravský večerník* v květnu roku 1969 informuje o tom, že německá firma Siemens již dodala své výrobky a čeká se pouze na oficiální zahájení montáže.¹⁶⁰ Později, přesněji na začátku roku 1970, se k tématu osvětlení stadionu vyjadřuje také deník *Rovnost*. Setkáváme se opět s propagandistickým optimismem, který předpokládá, že nad hřištěm se světla rozsvítí nejpozději v květnu téhož roku.¹⁶¹ K tomu – jak už je u výstavby stadionu zvykem – nedošlo, poprvé byla světla rozsvícena 5. listopadu 1970 při tréninkových zkouškách fotbalistů Zbrojovky.¹⁶²

Obrázek 3: Montáž umělého osvětlení na stadionu Za Lužánkami (*Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 107.).

Dle dobového článku z *Brněnského večerníku* byl projekt osvětlení stadionu plánován již „před lety“, jak už je ale v případě stadionu normou, nastaly mnohé komplikace. Prvně se objevila projekční imperfekce při stavbě nosných sloupů pro osvětlení, poté pro výstavbu chyběly finanční prostředky a dodavatel. Dle stejného článku hrálo významnou roli ve výstavbě

¹⁵⁹ *Lidová demokracie*. 12. 10. 1968, 24(275), s. [8].

¹⁶⁰ *Moravský večerník*. 10. 1969, roč. 2., č. 104.

¹⁶¹ *Rovnost*. 15. 1. 1970, 85(12), s. [12].

¹⁶² *Rovnost*. 6. 11. 1970, 85(263), s. [8].

osvětlení stavební středisko Zet-sport¹⁶³, jehož pracovníci byli zodpovědní za realizování montáže sloupů.¹⁶⁴ Na přívodu elektrické energie se pracovalo v průběhu července a srpna, za touto činností stály Elektromontážní závody v Brně.¹⁶⁵

Slavnostní „rozžehnutí“ mělo proběhnout při zápasu s bulharským týmem Levski Sofia dne 11. listopadu, ten ale neproběhl. Oficiální důvod nebyl uveden, ale pravděpodobně lze odůvodnit nedokončenou montáží umělého osvětlení.¹⁶⁶ Přesněji se jednalo o čtyři 38metrové¹⁶⁷ věže, z nichž každá disponovala 18 halogenovými zářiči s příkonem 2000 W, jejichž intenzita měla přesáhnout 700 luxů, skutečně se jednalo ale pouze o 470 luxů.¹⁶⁸ Zařízení dodala firma Siemens za cenu 4 milionů Kčs.¹⁶⁹

Po zkušebním rozsvícení při tréninku Zbrojovky následovalo krátké období zkoušek, při kterém se měřila intenzita osvětlení v luxech a její rovnoměrné rozložení po ploše.¹⁷⁰ První „osvětlené“ utkání se událo 18. listopadu 1970, a to mezi Zbrojovkou a výběrem Brna. Osvětlovací premiéra se údajně příliš nevydařila a samotný zápas byl dle zprávy z deníku *Rovnosti* průměrný.¹⁷¹¹⁷²

Hráči Zbrojovky se na umělé osvětlení těšili. V ČSR totiž jeho přítomnost na stadionech či hřištích nebyla běžná. V zahraničí, obzvláště na západě, se z umělého osvětlení již stávala norma, ale brněnští fotbalisté zprovoznění ocenili.¹⁷³

Prvotní nadšení ale postupně vyprchalo. Zatímco oficiální tisk (*Rovnost*) prezentoval osvětlení Siemens jako technologický průlom, množství luxů vyzařujících ze zářičů ve skutečnosti nebylo zcela dostatečné a dle výpovědi Ludovíta Mikloše to „až taková moderna nebyla.“¹⁷⁴ Tento rozpor opět poukazuje na častou tendenci socialistické žurnalistiky upřednostňovat ideologii nad realitou.

Rok 1970 byl pro brněnský sport a tělovýchovu velmi výrazným. Zajištění rozestavěné sportovní infrastruktury a údržba stávajících zařízení se těšily dotacím ve výši téměř 24 milionů korun, které byly zprostředkovány Českou tělovýchovnou organizací a Národním výborem města Brna. Tyto finance směřovaly kromě montáže umělého osvětlení na stadionu Za Lužánkami také na výstavbu plaveckého stadionu, na dokončení velodromu Favoritu Brno aj.¹⁷⁵

¹⁶³ Jednalo se o hospodářské zařízení TJ Zbrojovka Brno. Mimo rozhovor v *Brněnském večerníku* se mi nepodařilo o stavebním středisku dohledat další informace.

¹⁶⁴ *Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 107.

¹⁶⁵ *Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 147.

¹⁶⁶ *Rovnost*. 29. 10. 1970, 85(257), s. [8].

¹⁶⁷ *Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 147.

¹⁶⁸ *Lidová demokracie*. 11. 8. 1978, 34(188).

¹⁶⁹ *Rovnost*. 7. 11. 1970, 85(264), s. [8].

¹⁷⁰ *Ibidem*.

¹⁷¹ *Rovnost*. 19. 11. 1970, 85(274), s. [8].

¹⁷² *Rovnost*. 18. 11. 1970, 85(273), s. [8].

¹⁷³ Rozhovor s Karlem Jarůškem, Brno, 17. 1. 2026.

¹⁷⁴ Rozhovor s Ludovítem (Ferem) Miklošem, Brno, 17. 1. 2026.

¹⁷⁵ *Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 17.

10.2 Další stavební problematika

10.2.1 Problematika kvality trávníku

V roce 1970 se na stadionu kromě montáže dlouho očekávaného umělého osvětlení děly i jiné stavební činnosti. V červnu se začala výrazně upravovat hrací plocha, která měla doposud potíže se zadržením vody. Ta při větších deštích „unikala po povrchu hřiště“ a poškozovala plochu trávníku. Pracovníci využili speciálního stroje, zapůjčeného ze Šlechtické stanice v Želešicích, a v trávníku vyhloubili rýhy, které následovně zaplnili praným říčním pískem. Jeho funkcí mělo být zadržení vláhy a přebytečná voda měla být odvedena pomocí drenáží do rezervoáru v základové vrstvě hřiště, odkud ji mohl trávník užít dle potřeby.¹⁷⁶

Veškerou činnost na svém stadionu prováděla Zbrojovka sama, čímž výrazně snížila potřebné finanční náklady. Ty byly původně odhadovány na 600 tisíc korun, avšak přístup Zbrojovky je snížil na pouhých 70 tisíc. Kvůli projektu měla být hrací plocha zcela nepřístupná až do 1. září téhož roku.¹⁷⁷

Článek z *Brněnského večerníku*, publikovaný pouze dva týdny po zveřejnění informací shrnutých výše, popisuje celý proces revitalizace trávníku odlišně. Upřesňuje, že na stadion byli pozváni experti, kteří doporučili vypěstování nového trávníku v blízkosti sportovního areálu a jeho následné přenesení na hrací plochu stadionu. Za celým projektovým návrhem měl stát prof. Dr. Bureš z brněnské Vysoké školy zemědělské, který dle publikace zvolil „novátorské“, dále nespecifikované prostředky. V době publikování článku, tedy 14. srpna 1970, už byl trávník na stadionu připravený a na jeho ploše se měly hrát zápasy třetího druholigového kola¹⁷⁸, přesněji dne 23. srpna hrála brněnská Zbrojovka proti slovenskému mužstvu AC Nitra.¹⁷⁹

Na konci první poloviny roku 1971 se ke stadionu vyjadřuje *Československý sport*:

*“Za poslední rok byl zrekonstruován zálužánecký trávník do takové kvality, že je možno jej označit za mezinárodní, nad stadiónem se rozzářily reflektory, byly přestavěny šatny, přibýly kanceláře, reprezentační místnost, zálužánecký stadión je u nás teď nejen největší (pojme 65 000 diváků), ale začíná být na výši i svým vybavením.”*¹⁸⁰

Předpokládá-li se, že časopis nevychvaloval stadion čistě z propagačních důvodů, lze usoudit, že kritika uvalená na zázemí stadionu po roce 1968 byla správou areálu vyslyšena.

Trávník stadionu byl tématem také v roce 1972. *Brněnský deník* ke dni 23. února popsal hrací plochu hřiště jako křehkou, hráči Zbrojovky neměli možnost na ní trénovat a zápasit častěji. Tato skutečnost nastala z důvodu nadměrného poškozování trávníku podrážkami kopaček, které

¹⁷⁶ *Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 129.

¹⁷⁷ *Ibidem*.

¹⁷⁸ *Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 162.

¹⁷⁹ *Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 167.

¹⁸⁰ *Československý sport*. 18. 6. 1971, 19(142), s. 5.

zanechávaly v terénu největší stopy za zvýšené vlhkosti. Vedení Zbrojovky uvažovalo nad zakrýváním plochy rozměrnými plachtami z umělé hmoty v případě nevhodných podmínek. Redaktor *Brněnského večerníku* ve svém článku předkládá propozici, že hřiště by mělo být vytápěno, jak už bylo dobově v zahraničí normou. Československý fotbalový svaz plánoval výstavbu takových hřišť v Praze, Bratislavě a Košicích, ale ne na největším stadionu republiky.¹⁸¹

Zatímco dobový tisk v sedmdesátých letech opakovaně kritizoval technické nedostatky a špatný stav hrací plochy stadionu, výpovědi tehdejších hráčů Zbrojovky přinášejí na tento problém velmi odlišný pohled. Pro tehdejší sportovce nebyl špatný stav trávníku důvodem pro odložení zápasu, ale pouhou součástí sportovní reality.¹⁸²

Karel Jarůšek, klíčový hráč mistrovské éry, v rozhovoru pro tuto práci rozporuje s mediální kritikou:

*„To slyším poprvé, že by tam bylo nějaké špatně odvodnění... Bylo odvodnění normální pro tu dobu, tenkrát se hrálo i na hrozném terénu. Ted', když jsou nevhodné podmínky, tak se posune zápas. Tenkrát si nepamatuju, že bychom někdy posunuli zápas, hrálo se za všech podmínek.“*¹⁸³

Stejně pragmaticky se k této problematice vyjadřuje také útočník Ľudovít Mikloš, který zároveň popisuje absurdní technické postupy, se kterými správa stadionu k trávníku přistupovala. Vzpomíná na událost z poloviny 70. let:

*„Ne, tenkrát se to víceméně neřešilo. Hráli jsme tak, jak to bylo. Vim, že jeden rok začala liga a byly tam helikoptéry, které vysoušely část té plochy, protože tam stála voda a potřebovali, abychom hráli, tak to vysoušeli helikoptérama.“*¹⁸⁴

10.2.2 Estetická problematika okolí stadionu

Na začátku března roku 1972 se plocha v bezprostřední blízkosti stadionu ocitla ve velmi zanedbaném stavu. V celém okolí stadionu se nacházelo obrovské množství bláta, které zcela zaplavilo jednu z přístupových cest ke stadionu. Zároveň se hned vedle stadionu rozkládala skládka odpadků, které vytvořili pracovníci zimního stadionu, a v blízkosti se nacházelo skladiště stavebního materiálu. Obzvláště velkým problémem byl fakt, že v blízké době měla do Brna přijet oficiální delegace UEFA za účelem inspekce brněnského stadionu jako možného dějiště budoucích důležitých zápasů.¹⁸⁵

Není známo, zdali vedení včas zasáhlo a zdali byla tato krize zažehnána. Dobové zdroje se k situaci s blátem v okolí a na ploše stadionu znovu vyjadřují až ke konci března 1973, kdy popisují situaci, která nastala při zimní přípravě rugbyistů. Při technickém nácviku s míčem

¹⁸¹ *Brněnský večerník*. 1972, roč. 3., č. 38.

¹⁸² Rozhovor s Karlem Jarůškem, Brno, 17. 1. 2026.

¹⁸³ Ibidem.

¹⁸⁴ Rozhovor s Ľudovítem (Ferem) Miklošem, Brno, 17. 1. 2026.

¹⁸⁵ *Brněnský večerník*. 1972, roč. 3., č. 44.

museli kvůli blátu často opustit hřiště a trénovat na betonové ploše před hlavní tribunou stadionu.¹⁸⁶

10.3 Perspektivní plán na léta 1973–1975 a úpravy areálu stadionu

Ke konci roku 1972 fanoušci Zbrojovky v organizovaném klubu Zet-Klub připravili pod vedením architekta Teschlera¹⁸⁷ studie dostavby areálu za Lužánkami, včetně návrhu na zastřešení hlavní tribuny. Mluvílo se také o přípravě projektu úprav interiérů v hlavní tribuně stadionu, které stále neodpovídaly úrovni klubu.¹⁸⁸

Taktéž předseda TJ Ing. Janoušek se k tématu další stavební činnosti vyjádřil v rámci diskuze při výroční schůzi fotbalového oddílu Zbrojovky, jejímž cílem bylo zhodnotit rok 1972 z hlediska sportovních výkonů i plánování. Ing. Janoušek ve svém proslovu konstatoval, že v nejbližší době je nutno se zamyslet nad stavem stadionu a provést rekonstrukci, která by vynesla stadion na světovou úroveň.¹⁸⁹

Také atletické zázemí se mělo v následujícím roce dočkat potřebné rekonstrukce. Přesněji bylo plánované zlepšení atletické dráhy, dobudování prostor pod tribunou, vybudování vržišť, atletických šaten a činkárny.¹⁹⁰

V konečném perspektivním plánu fotbalového oddílu Zbrojovky na léta 1973–1975 se objevuje zařízení nafukovací haly, vybudování odpočívárny a klubovny pro ligový tým, dokončení tréninkového hřiště v areálu stadionu a zprostředkování pokročilého příslušenství, jako např. odrazové stěny, stěny pro nácvik trestných kopů či přenosných branek.¹⁹¹

K těmto plánům se v březnu 1973 vyjadřuje deník *Rovnost*, podle kterého byly plány rozšířeny o nové rozběžiště a dopadiště, úpravu a položení nového povrchu běžecké dráhy a vestavění administrativních místností pod tribunami.¹⁹² Brněnská atletika z důvodu zastaralosti jejího vybavení na hlavním stadioně trpěla a ustupovala ze slávy. Zrenovování atletického zázemí se jevilo pro budoucnost této sportovní disciplíny v Brně klíčové, specificky se nejčastěji hovořilo o položení tartanové dráhy, která se běžně na ostatních stadionech vyskytovala. Tyto změny byly nutné i z toho důvodu, že Brnu odcházeli atleti – kvůli lépe vyhovujícím podmínkám často přecházeli třeba do pražské Sparty.¹⁹³ Nevhodné podmínky brněnského stadionu se odrážely také na výkonu zbrojovického atleta Vladimíra Malého, který ve své době patřil k těm

¹⁸⁶ *Brněnský večerník*. 1973, roč. 4., č. 59.

¹⁸⁷ MALÝ, Zbyšek a MALÁ, Alena. *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-.* 2006, s. 291.

¹⁸⁸ *Brněnský večerník*. 1972, roč. 3., č. 253.

¹⁸⁹ *Brněnský večerník*. 1973, roč. 4., č. 25.

¹⁹⁰ *Brněnský večerník*. 1973, roč. 4., č. 26.

¹⁹¹ *Brněnský večerník*. 1973, roč. 4., č. 27.

¹⁹² *Rovnost*. 10. 3. 1973, 88(59), s. [8].

¹⁹³ *Rovnost*. 28. 5. 1974, roč. 89, č. 124, s. [12].

nejlepším.¹⁹⁴ Atlet musel z důvodu nedostačujícího zázemí dlouhodobě trénovat mimo Brno, což výrazně zasahovalo do financí atletického oddílu.¹⁹⁵

Nadále také pokračoval rozvoj jiných sportovních disciplín v rámci areálu stadionu za Lužánkami. 12. srpna 1973 byl v jeho prostorách slavnostně otevřeno 2. brněnské minigolfově hřiště.¹⁹⁶ Méně se dařilo plavání. Krytá plavecká hala, jejíž výstavba měla být dokončena již v roce 1972, se stále nedočkala zprovoznění. Toto selhání plánování bylo natolik významné, že brněnské studio Čs. televize o něm natočilo reportáž s názvem „A léta běží...“.¹⁹⁷

Ke konci září 1973 se objevilo dlouho očekávané řešení problému nevyhovujícího vstupu do areálu stadionu. Využitím buldozérů, válcovaček a finišeru byla upravena cesta pro návštěvníky sportovních podniků za Lužánkami za účelem vyššího komfortu obzvláště v měsících, kdy byl pohyb v areálu znepříjemněn blátem. Tyto úpravy probíhaly z důvodu nadcházející mezinárodní sportovní soutěže požárních, která měla proběhnout právě na stadionu Zbrojovky.¹⁹⁸

V dubnu roku 1974 se vrátil opakovaný problém degradace trávníku na hrací ploše stadionu. Od začátku měsíce až do 20. dubna měli hráči Zbrojovky z důvodu nevhodných podmínek reprezentační přestávku. Reparační práce obsahovaly ostříkování, stříhání a podsévání.¹⁹⁹

K problematice kvality trávníku za Lužánkami se vyjadřuje Pavel Hrabovský, tehdejší správce stadionu, v rozhovoru pro *Brněnský večerník*. Uvádí, že hlavními důvody pro neustálou degradaci povrchu je „především prodlužování sezóny dlouho do zimy a posunutí začátku soutěží už na březen.“ Jako další důvod uvádí přetěžování – trávník stadionu by měl být během léta využíván po maximální dobu 15 hodin týdně a na jaře či na podzim klesá maximální doporučená doba na 10 hodin. V říjnu 1973 se na ploše stadionu trénovalo dohromady 71 hodin. Správce stadionu vyjadřuje obavy, že trávník nemůže současný stav přežít. Hovoří také o možnosti zakrytí stadionu plachtou a instalaci umělé plochy, která se ale zdá být vzdálenou budoucností.²⁰⁰

Stadion degradoval také na jiných místech než jen hrací ploše. V září schválilo předsednictvo ČSTV návrh plánů na přípravu a zabezpečení opravy tribuny na stadionu, žádné přesné datum realizace ale nebylo uvedeno.²⁰¹

17. prosince 1974 byla po půl roce dokončena realizace projektu nafukovací haly ve sportovním areálu. Jednalo se o významný krok vpřed z hlediska zázemí pro přípravu sportovců, převážně

¹⁹⁴ Vladimír Malý se v roce 1975 stal mistrem Evropy ve skoku do výšky (221 cm). *Vladimír Malý Athlete Profile*. Online. European Athletics. C2025.

¹⁹⁵ *Brněnský večerník*. 1975, roč. 6., č. 49.

¹⁹⁶ *Brněnský večerník*. 1973, roč. 4., č. 92.

¹⁹⁷ *Brněnský večerník*. 1973, roč. 4., č. 93.

¹⁹⁸ *Brněnský večerník*. 1973, roč. 4., č. 120.

¹⁹⁹ *Brněnský večerník*. 1974, roč. 5., č. 67.

²⁰⁰ *Brněnský večerník*. 1974, roč. 5., č. 161.

²⁰¹ *Brněnský večerník*. 1974, roč. 5., č. 185.

tedy atletů a fotbalistů. Halu postavila švédská firma Gotthard s rozměry 75 x 45 x 14 metrů.²⁰² K oficiálnímu otevření haly došlo 7. února 1975.²⁰³ Projekt kryté haly se v průběhu roku 1975 dále rozvíjel a z objektu se do konce roku stala „první čs. krytá cyklistická dráha, která je navíc evropským unikátem“. K oficiálnímu otevření došlo 19. prosince. Brněnští cyklisté halu přivítali pozitivně, i když se zde vyskytovaly malé nedostatky v podobě nerovností. Aby se stavba urychlila, bylo při ní použito nedostatečně vyschlé dřevo, které pak při vysychání způsobilo nerovnosti.²⁰⁴ Kvůli vizuální podobě kryté haly ji později cyklisté nazývají „bublinou“.²⁰⁵

Na začátku roku 1975 předseda ČSTV Stanislav Kryštof shrnuje postup brněnské tělovýchovy v uplynulém roce a poukazuje mimo jiné také na efektivitu údržby a výstavby sportovních zařízení. Uznává, že v údržbě se projevují značné komplikace, za nimiž stojí primárně nedostatek dotací z centrálních orgánů a nedostatek podniků, které by byly ochotny údržbu provádět. Připomíná také stagnaci výstavby plaveckého stadionu, jejíž stanovený plán výstavby se nedaří plnit i přes různé intervence.²⁰⁶

4. ledna 1976 se Stanislav Kryštof opět ve svém shrnutí aktivity brněnské tělovýchovy, tentokrát za rok 1975, vyjadřuje k výstavbě brněnské sportovní infrastruktury za uplynulý rok. Tu zhodnotil obecně kladně, rok 1975 vyhodnotil jako úspěšný a poukazuje na výstavbu kryté haly s cyklistickou dráhou. Ve svém příspěvku zmiňuje i neúspěchy a jako jeden z nich uvádí stagnaci výstavby plaveckého stadionu, která měla být dokončena již před 4 lety.²⁰⁷

Z cílů perspektivního plánu, který schválil fotbalový oddíl Zbrojovky na léta 1973–1975, byla výstavba nafukovací kryté haly společně s dokončením tréninkového hřiště, administrativního zázemí a klubové odpočívárny²⁰⁸ jedinými prokazatelně dokončenými. Další změnou v areálu stadionu, jejíž plán se v médiích neotiskl, byla také renovace prodejních stánků pro občerstvení a pokladen.²⁰⁹

10.4 Pětiletka 1976–1980

Již na konci léta 1975 město Brno vytváří pětiletý plán na léta 1976–1980. V tomto období se měl atletický oddíl Zbrojovky dočkat položení tartanu a vzrůstaly také naděje v dokončení plaveckého stadionu, jehož výstavba už v té době trvala téměř dekádu.²¹⁰ O necelý měsíc později měla brněnská veřejnost příležitost se o výstavbě dozvědět víc v deníku *Rovnost*. Inženýrka Eva Sládková ve svém článku popisuje stav brněnského plaveckého zázemí a vyjadřuje se také k plaveckému stadionu – jeho výstavba do konce srpna 1975 splňovala

²⁰² *Brněnský večerník*. 1974, roč. 5., č. 250.

²⁰³ *Brněnský večerník*. 1975, roč. 6., č. 27.

²⁰⁴ *Brněnský večerník*. 1975, roč. 6., č. 251.

²⁰⁵ *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 249.

²⁰⁶ *Brněnský večerník*. 1975, roč. 6., č. 1.

²⁰⁷ *Brněnský večerník*. 1976, roč. 7., č. 1.

²⁰⁸ *Brněnský večerník*. 1974, roč. 5., č. 62.

²⁰⁹ *Ibidem*.

²¹⁰ *Brněnský večerník*. 1975, roč. 6., č. 166.

pouhých 38 % z ročního plánu. Vinu směřuje převážně na Inženýrskoprůmyslové stavby Praha, které byly generálním dodavatelem stavby.²¹¹ Na začátku července 1976 se v médiích objevuje nový nejzazší termín dokončení výstavby, a to 30. červen 1977 a v souvislosti s tím TJ Zbrojovka vyhlásila brigádu na 17. července.²¹²

Stav zalužánecké hrací plochy se na začátku roku 1976 stává kritickým. Zbýval měsíc před začátkem fotbalové ligy a mužstvo Zbrojovky na svém stadionu nemohlo za stávajících podmínek trénovat – všechna hřiště byla kvůli počasí „doslova pod vodou“. Jediný trénink, který byl hráčům dostupný, byl tedy běh. Situace vyústila až do bodu, kdy František Havránek, tehdejší trenér Zbrojovky, hovořil o potřebě hledání jiného hřiště pro tým.²¹³

První zápas Zbrojovky roku 1976 se odehrál 11. února, a to přátelsky proti RH Znojmo. Zde se opakovala tradice hry nevhodných podmínek – celé hřiště bylo pokryto sněhem a pracovníci stadionu ho dvakrát z celé plochy stahovali. I přes jejich snahu byla hra na kluzkém povrchu obtížná.²¹⁴ 23. března proběhl jarní úklid stadionu a úpravy atletické dráhy včetně rozběžiště na dálku i na výšku. Práce probíhaly v rámci závazku Zbrojovky na počest XV. sjezdu KSČ a 90 členů jednoty odpracovalo celkem 230 brigádnických hodin.²¹⁵

V průběhu let 1976 a 1977 ubývá v médiích zpráv o stavebním a technickém dění na stadionu. První zmínka o jakýchkoliv úpravách se objevuje až v červnu roku 1977, kdy se dále postupovalo v hledání řešení problému s trávníkem, tentokrát se však řešil odlišný problém – v mediálních zprávách se nejčastěji hovořilo o problému nadbytku vody na hrací ploše, v červnu ale probíhala instalace automatického zavlažování hrací plochy²¹⁶ a další rekonstrukční práce.²¹⁷

Postřikovací zařízení poskytl stadionu americká firma Toro a jednalo se o výraznou novinku, zalužánecký stadion byl prvním stadionem na území ČSR, který tímto systémem disponoval. Projekt instalace byl za účasti dobrovolníků dokončen v průběhu června.²¹⁸ Instalace zavlažovacího systému měla být pouze prvním krokem rozsáhlé rekonstrukce stadionu, jejíž postup řídil Ing. J. Růžička. Mělo se jednat o přebudování elektrické, vodovodní a tepelné instalace a hráči Zbrojovky mohli očekávat vylepšení zázemí. Mohli očekávat saunu, rehabilitační zařízení a nové šatny. Vzdálenějším plánem bylo zastřešení hlavní tribuny, jehož dokumentace měla být zkompleťována do roku 1979 a dokončení bylo plánováno na rok 1980. Růžička v rozhovoru pro *Brněnský večerník* uvádí, že k těmto změnám mělo dojít proto, že stadion byl původně postaven pouze pro letní reprezentační účely a z toho důvodu nevyhovoval celoročnímu provozu, který tehdy na stadionu probíhal.²¹⁹

²¹¹ *Rovnost*. 17. 9. 1975, roč. 90, č. 219, s. 4.

²¹² *Brněnský večerník*. 1976, roč. 7., č. 130.

²¹³ *Brněnský večerník*. 1976, roč. 7., č. 8.

²¹⁴ *Brněnský večerník*. 1976, roč. 7., č. 30.

²¹⁵ *Brněnský večerník*. 1976, roč. 7., č. 79.

²¹⁶ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 114.

²¹⁷ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 119.

²¹⁸ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 125.

²¹⁹ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 123.

Na začátku prosince téhož roku se k situaci ohledně hrací plochy stadionu opět vyjádřil jeho správce Pavel Hrabovský, který čtenářům *Brněnského večerníku* prostřednictvím krátkého článku podal zprávu ohledně současného stavu a dalších plánů s trávníkem. Vyjadřuje se k jeho přetěžování – komplikace se od roku 1974, kdy se k ní naposledy vyjadřoval, výrazně zlepšila. Tuto změnu připisuje nové administrativě trenéra Josefa Masopusta, který, na rozdíl od jeho předchůdce Františka Havránka, respektoval pravidla údržby stadionu a jím organizované tréninky a hry na stadionu nepřesahovaly maximální povolené množství hodin na týden. Správce stadionu dále navrhuje možnost zimního fotbalu na škvárovém hřišti²²⁰ nebo pokrytí hřiště umělým trávníkem. Právě umělý trávník považuje za realistickou možnost – předpokládá, že výdaje za jeho položení by se do několika let vrátily v penězích, ušetřených na každoročním obnovování trávníku.²²¹

Také atletická dráha stadionu se roku 1977 dočkala potřebných změn. O tartan, po němž byla dlouhou dobu poptávka, se bohužel nejednalo, ale pod vedením odborníka Jaromíra Sibery²²² byla v průběhu srpna položena na stadion speciální škvárová směs, která měla úroveň atletické dráhy pozdvihnout.²²³

10.4.1 Sezóna 1977/78

18. srpna 1977 v 16:30 hodin začal pro Zbrojovku jediný ligový ročník, ve kterém fotbalisté získali titul mistrů Československa.²²⁴ Toto období je obecně pojímáno jakožto „zlatá éra“ nejen Zbrojovky, ale i samotného stadionu.²²⁵ Fotbalový tým se stal favoritem Jihomoravského kraje. O tom svědčí hlavně návštěvnost – necelé tři měsíce po začátku sezóny se průměr návštěvnosti stadionu na zápas odhadoval na 16 tisíc osob, a to pouze na základě prodaných vstupenek.²²⁶

Skutečné množství návštěvníků šlo pouze odhadovat. Mládež pod 15 let vstupné hradit nemusela a někteří fanoušci měli volné vstupenky, které se do evidence prodaných vstupenek nepočítaly. Na stadionu bylo z důvodu rapidně stoupající návštěvnosti zprovozněno rekordní množství 21 pokladen (předchozím ligovým rekordem bylo 16) a týden před utkáním byl fanouškům dostupný předprodej vstupenek. I přes tato opatření trvaly fronty na vstupenky až do poločasu.²²⁷

I město Brno se muselo narůstající návštěvnosti přizpůsobit – ve městě byly během zápasů posilněny tramvajové linky, i tak ale byla hromadná doprava tak přetížena, že někteří fanoušci

²²⁰ Hráči Zbrojovky se pravděpodobně škvárového hřiště dočkali někdy v průběhu roku 1978. Zprávy ze začátku roku 1979 se o něm již zmiňují, viz. *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 14.

²²¹ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 238.

²²² Stavitel atletických drah, tenisových kurtů a dalších sportovních areálů. Stál za výstavbou stadionu v lesoparku Houštka, na kterém později trénoval také Emil Zátopek. ČENĚK, Petr. Strhující příběh muže, kterého (asi) neznáte. Do historie pomohl i Zátopkovi. Online. *Blesk*. 2023.

²²³ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 171.

²²⁴ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 162.

²²⁵ Rozhovor s Milanem Beschornerem, Brno, 17. 1. 2026.

²²⁶ *Rudé právo*. 1. 11. 1977, 57-58(258), s. [8].

²²⁷ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 229.

museli ujít delší vzdálenosti pěšky.²²⁸ Existují také svědectví o tom, že přes tento počet diváků nešlo v některých místech stadionu slyšet hlasatele komentujícího zápas²²⁹ a že parkoviště a ulice v okruhu dvou kilometrů od stadionu byly zcela zaplněny tisíci osobních aut.²³⁰

Do prosince 1977 se přišlo podívat na zápasy Zbrojovky celkem 171 tisíc diváků, což zvýšilo průměr na 24 500 diváků na jedno utkání.²³¹

V období mezi zápasy upravovala Zbrojovka ve svém areálu cesty, přestavovala interiér hlavní tribuny na rehabilitační centrum a v blízkosti stadionu budovala cvičné hřiště pro mládež, které mělo být osvětlené.²³² Stadion se v budoucích měsících připravoval na rozsáhlou rekonstrukci hracích ploch a Zbrojovka v průběhu března vyhledává účast placených brigádníků.²³³

Na začátku roku 1978 je hrací plocha, již tradičně, v zoufalém stavu. Hřiště bylo celé pokryté ledem²³⁴ a později blátem²³⁵, což negativně ovlivnilo výkon fotbalistů. I za těchto podmínek zbrojovacký tým vyhrává nad Banskou Bystricou 4:1.²³⁶

Ligová sezóna vstoupila do svého velkolepého finále 19. června 1978 zápasem mezi Zbrojovkou a pražskou Duklou na stadionu za Lužánkami. Již v průběhu dubna bylo prodáno odhadovaných 25 tisíc vstupenek a musel být jasně stanoven limit prodejných vstupů, z bezpečnostních důvodů nemohl stadion pojmut více jak 50 tisíc diváků. Proto museli i diváci pod 15 let výjimečně svůj vstup zaplatit, aby měla administrativa stadionu přesný přehled o počtu diváků.²³⁷ Již 5 dní před začátkem zápasu byly všechny vstupenky vyprodány a počítalo se s návštěvou 40 tisíc diváků.²³⁸ Fotbalisté Zbrojovky prohráli zápas 0:1, ale i přes tuto skutečnost se stali mistry Československa.²³⁹

Atmosféra byla, dle výpovědí pamětníků, neskutečná.²⁴⁰ Karel Jarůšek, který se zápasu v dresu Zbrojovky zúčastnil, ji popisuje:

„Ted' se na to krásně vzpomíná... Jdeš na hřiště a slyšíš ten dav skandovat „Už jsme tady!“ Bylo to pro nás velmi povzbuzující. Moc nám to pomohlo, odehrávali jsme zápasy nejlépe, když jsme byli hnaní fanoušky. Titul jsme získali ze 70 % my, z 30 % fanoušci. Dělali nám domácí prostředí kdekoli jsme byli.“²⁴¹

²²⁸ Rozhovor s nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

²²⁹ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 210.

²³⁰ *Lidová demokracie*. 22. 11. 1977, 33(276).

²³¹ *Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 237.

²³² *Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 22.

²³³ *Rovnost*. 15. 3. 1978, 93(63), s. [8].

²³⁴ *Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 38.

²³⁵ *Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 41.

²³⁶ *Ibidem*.

²³⁷ *Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 73.

²³⁸ *Lidová demokracie*. 14. 6. 1978, 34(138).

²³⁹ *Lidová demokracie*. 20. 6. 1978, 34(143).

²⁴⁰ Rozhovor s „Berlínem“, nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

²⁴¹ Rozhovor s Karlem Jarůškem, Brno, 17. 1. 2026.

Pamětnické výpovědi také svědčí o tom, že kapacita stadionu byla přes všechna opatření překonána. Skutečný počet diváků se odhaduje na 50 až 55 tisíc.²⁴²

10.4.2 Léta po titulu

Před začátkem sezóny 1978/79 stadion vyžadoval změny. Dosavadní umělé osvětlení, jehož intenzita osvětlení nepřesahovala 470 luxů, již nevyhovovalo ligovým standardům ani normám soutěže UEFA, tedy 800 luxů. Z tohoto důvodu v srpnu 1978 probíhala montáž nových československých svítidel, která měla hrací plochu osvětlit s intenzitou 1000 až 1100 luxů. Bylo v plánu montáž dokončit do prvního zářijového týdne a v blízké době mělo také být dokončeno rehabilitační zázemí pro sportovce.²⁴³ Tým Zbrojovky si hru pod zrenovovaným osvětlením poprvé vyzkoušel 8. 8. 1978.²⁴⁴

Atletické zázemí stadionu se též dočkalo potřebných vylepšení. Ke konci léta 1978 byla škvára v některých částech stadionu nahrazena modernějším japexem, běžecké dráhy prozatím zůstaly se škvárovým povrchem. Vysněný tartanový povrch se zdá být doposud nerealistickým.²⁴⁵

13. září 1978 byl na stadionu Za Lužánkami sehrán historicky první zápas Zbrojovky v Poháru mistrů evropských zemí, a to proti maďarské Dózse Újpest.²⁴⁶ Zápas skončil remízou 2:2.²⁴⁷ Zbrojovka ze soutěže vypadává o necelé dva měsíce později po odvetném zápase s polskou Wislou.²⁴⁸

Dne 9. prosince 1978 byl 13 let po vzniku prvních plánů a 10 let po začátku výstavby²⁴⁹ slavnostně otevřen zaluzánecký plavecký stadion, čímž byly splněny²⁵⁰ všechny hlavní cíle pětiletky 1976–1980, co se sportovního areálu Za Lužánkami týče.²⁵¹ I v posledních fázích projektu plaveckého stadionu hrály důležitou roli brigádnické práce – ještě týden před slavnostním otevřením byli brigádníci zváni na pomoc s úklidem a zkrášlením plochy kolem haly.²⁵² Po zahájení provozu plavecké haly měla následovat poslední etapa výstavby, která zahrnovala „*vybudování letní části, v níž by měly být další otevřené bazény, brouzdaliště, hřiště a rekreační plochy pro několik tisíc lidí.*“²⁵³

²⁴² Rozhovor s „Berlínem“, nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

²⁴³ *Lidová demokracie*. 11. 8. 1978, 34(188).

²⁴⁴ *Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 177.

²⁴⁵ *Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 172.

²⁴⁶ *Rovnost*. 13. 9. 1978, 93(216), s. [12].

²⁴⁷ *Lidová demokracie*. 14. 9. 1978, 34(217).

²⁴⁸ *Rovnost*. 2. 11. 1978, 93(259), s. [8].

²⁴⁹ Viz. kapitola 8.2: Stavební činnost v okolí stadionu.

²⁵⁰ Na atletickou dráhu sice nebyl položen vysněný tartan, ale i tak se dočkala zlepšení materiálu, proto považuji cíl za splněný.

²⁵¹ *Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 237.

²⁵² *Ibidem*.

²⁵³ *Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 242.

Na stadionu Zbrojovky renovační činnost neustávala. Ke konci března 1979 svolává Zbrojovka placené brigádníky na „nutné stavební práce všech profesí“.²⁵⁴

V pondělí 21. května 1979 zemřel ve věku 69 let architekt Bohumil Fiala, autor projektu Brněnského zimního stadionu, stadionu Za Lužánkami a dalších sportovních staveb. Jeho pohřeb se konal 31. května v brněnském krematoriu.²⁵⁵

Zbrojovce se v ligové sezóně 1978/79 nepodařilo obhájit titul mistrů ČSSR a po vítězném zápase s banskobystřickou Duklou se tým umístil na 3. místě prvoligové soutěže.²⁵⁶

V průběhu poslední čtvrtiny roku 1979 se stadion Za Lužánky stal dějištěm pro tři mezinárodní utkání Zbrojovky v rámci soutěže UEFA, a to přesněji s dánským Esbjergem (6:0)²⁵⁷, s islandským Keflavíkem (3:1)²⁵⁸ a belgickým Standartem Lutych (3:2)²⁵⁹ a svými výhrami postoupila do čtvrtfinále Poháru UEFA. I tyto zápasy se těšily početné návštěvnosti – už den před zápasem proti belgickému týmu bylo zakoupeno přes 30 tisíc lístků.²⁶⁰ Cesta Zbrojovky ve čtvrtfinále končí, 19. března 1980 ji ze soutěže vyřadil německý tým Eintracht Frankfurt.²⁶¹ Na zalužánecký stadion dle mediálních zdrojů přišlo 40 tisíc diváků²⁶², z výpovědi pamětníka ale vyplývá, že číslo bylo ve skutečnosti mnohem větší – odhaduje se, že na zápas se živě mohlo dívat až 65 tisíc osob.²⁶³ Kvůli navyšujícímu se množství incidentů při zápasech Zbrojovky byla během celého trvání zápasu zakázána konzumace alkoholu a podnapilým byl vstup na stadion odepřen.²⁶⁴

²⁵⁴ *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 63.

²⁵⁵ *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 101.

²⁵⁶ *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 114.

²⁵⁷ *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 185.

²⁵⁸ *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 210.

²⁵⁹ *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 245.

²⁶⁰ *Brněnský večerník*. 1979, roč. 10., č. 244.

²⁶¹ *Zemědělské noviny*. 1980, roč. 36, č. 68.

²⁶² *Ibidem*.

²⁶³ Rozhovor s „Berlínem“, nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

²⁶⁴ *Brněnský večerník*. 1980, roč. 11., č. 56.

11 ÚSTUP ZE SLÁVY A 80. LÉTA

V ligové sezóně 1979/80 se zbrojovacký fotbalový tým umístil na 2. místě a zajistil si účast v následujícím ročníku Poháru UEFA.²⁶⁵ Přestože šlo stále o dobrý výsledek, v tomto bodě začíná pozvolný Ikarův pád nejen Zbrojovky, ale i jejího stadionu. Jak uvádí Ľudovít Mikloš, právě kolem let 1979 a 1980 začal správce stadionu upozorňovat na výrazné problémy – do interiéru tribun začalo zatékat a pukliny v betonovém zdivu se stávaly neřešitelnými.²⁶⁶ Ke dni 30. června 1980 oficiálně nahrazuje Valerián Švec Josefa Masopusta, který tým přivedl k titulu ligového mistra, v pozici trenéra Zbrojovky.²⁶⁷

Zbrojovka byla vyřazena ze sezóny 1980/81 Poháru UEFA již ve druhém kole. V odvetovém zápase, který následoval po jejich remíze na domácí půdě, prohrála proti španělskému Realu Sociedad.²⁶⁸

Jarní fotbalová liga roku 1981 odstartovala na zalužáneckém stadionu za podmínek, které dobový tisk popisuje jako „asi nejhorší“, první zápas jarní ligy se odehrál na 10 až 15 centimetrové vrstvě sněhu.²⁶⁹ Necelé dva týdny po tomto incidentu se začal projevovat další nedostatek výbavy stadionu, a to rozhlás. Jeho slyšitelnost byla v průběhu zápasů nedostačující, výbor Zbrojovky si tedy jeho rekonstrukci vytyčil za jeden z úkolů na rok 1981.²⁷⁰

Začátek úpadku Zbrojovky byl v průběhu roku zjevný i široké veřejnosti, neuběhly ani celé tři roky od získání titulu mistrů Československa a na tento ligový úspěch už se vzpomínalo, jako na uplynulý.²⁷¹ Za Lužánkami „panovala nuda“.²⁷² Ústup ze slávy je možno pozorovat na vícero příkladech, ať už na klesající návštěvnosti²⁷³, nebo na mediálních komentářích: „*Vážení čtenáři, tak fotbalová Zbrojovka se zachránila v lize... To není výsměch, ani sarkastický vtip, ale holá skutečnost. Po létech trpělivého vystupování na samotný vrcholek čs. kopané, po létech tvrdé práce a nadšení na hřišti, i v zákulisí, přišel pád.*“, popisuje redaktor Petr Kment pro *Brněnský večerník*²⁷⁴ potom, co se Zbrojovka v sezóně 1980/81 umístila až na 12. místě a těsně se vyhnula propadnutí do 2. ligy.²⁷⁵

²⁶⁵ *Brněnský večerník*. 1980, roč. 11., č. 91.

²⁶⁶ Rozhovor s Ľudovítem (Ferem) Miklošem, Brno, 17.1. 2026.

²⁶⁷ *Brněnský večerník*. 1980, roč. 11., č. 95.

²⁶⁸ *Brněnský večerník*. 1980, roč. 11., č. 219.

²⁶⁹ *Rudé právo*. 25. 2. 1981, 61-62(47), s. [8].

²⁷⁰ *Brněnský večerník*. 1981, roč. 12., č. 45. Brno:

²⁷¹ *Brněnský večerník*. 1981, roč. 12., č. 85.

²⁷² *Lidová demokracie*. 8. 4. 1981, 37(83).

²⁷³ Na zápas Zbrojovka Brno – ZŤS Košice se přišlo podívat pouze 3000 diváků. *Práca: denník odborárov na Slovensku*. 1981, roč. 36, č. 130.

²⁷⁴ *Brněnský večerník*. 1981, roč. 12., č. 109.

²⁷⁵ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*, 2013, s. 185.

Po skončení sezóny došlo k dalšímu střídání trenérů, Valerián Švec byl odvolán z pozice trenéra, protože nedokázal navázat na výsledky svého předchůdce²⁷⁶ a jeho trenérský post nahradil 1. července 1981 Karel Brückner.²⁷⁷

Média se v tomto období více soustředí na dění kolem plavecké haly, která byla aktuálnějším tématem kvůli jejímu nedávnému dokončení. Lze též usoudit, že mediální pokrytí stadionu pokleslo z důvodu menšího zájmu o fotbalovou Zbrojovku jako takovou.

18. ledna 1982 se na výroční členské schůzi Zbrojovky sešli její hráči, funkcionáři, trenéři a další členové fotbalového oddílu. Mimo nedostačující výkon fotbalového týmu v předešlé sezóně a aspiraci na lepší umístění v sezóně následující také projednávali budovatelské plány. V příštím období Zbrojovka plánovala vybudovat druhou travnatou plochu pro své hráče a zahájit přestavbu hlavního stadionu. Hlavními cíli byla modernizace a zastřešení tribun.²⁷⁸

Všechny tribuny stadionu nebyly nikdy zastřešeny.

Tým Zbrojovky se ani v sezóně 1981/82 netěšil velkým úspěchům. V první lize se umístili na 11. místě²⁷⁹ a po konci soutěže se hrací plocha stadionu nacházela v zuboženém stavu, vyžadovala kompletní obnovu a zbrojováci fotbalisté tak byli nuceni odehrát zápasy soutěže Interligy na cizích hřištích.²⁸⁰

I přes neúspěchy brněnské fotbalové reprezentace se na areálu stadionu stále pracovalo. 25. dubna 1983 probíhaly brigády, kterých se zúčastnili studenti ze Strojní průmyslové školy na Kotlářské za účelem zkrášlení fotbalového stadionu i jeho okolí.²⁸¹

Ještě před pár lety stáli fanoušci Zbrojovky na tribunách stadionu, dokud poslední hráč neodešel do šaten, v sezóně 1982/83 spousta diváků opouští plochu stadionu dlouho před koncem zápasu.²⁸² Přestože v létě 1982 vyhráli ve své skupině Interpoháru, i když pouze za návštěvy 3 tisíců diváků, dalšího úspěchu nedosáhli. Již v půlce března 1983 se Zbrojovka nachází na 15., tedy předposlední příčce tabulky²⁸³ a 19. června, po prohraném zápase s košickou Lokomotivou, se po 12 letech s 1. ligou loučí.²⁸⁴ Zpět mezi domácí elitu se Zbrojovka navrátí až v sezóně 1989/90.²⁸⁵

²⁷⁶ *Brněnský večerník*. 1982, roč. 13., č. 12.

²⁷⁷ *Brněnský večerník*. 1981, roč. 12., č. 126.

²⁷⁸ *Brněnský večerník*. 1982, roč. 13., č. 12.

²⁷⁹ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*, 2013, s. 185.

²⁸⁰ *Brněnský večerník*. 1982, roč. 13., č. 89.

²⁸¹ *Brněnský večerník*. 1983, roč. 14., č. 80.

²⁸² *Lidová demokracie*. 15. 3. 1983, 39(62).

²⁸³ *Ibidem*.

²⁸⁴ *Brněnský večerník*. 1983, roč. 14., č. 119. Brno: Rovnost, 1983. ISSN 2570-6713.

²⁸⁵ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*, 2013, s. 185.

Jelikož brněnské sportovní středisko za Lužánkami navštěvovalo také značné množství mimobrněnských sportovců, byla v první polovině roku 1983 v blízkosti stadionu vybudována ubytovna, ve které mohli sportovci pobývat.²⁸⁶

24. března 1984 proběhla na stadionu premiéra nové světelné tabule, která se fotbalistům Zbrojovky nevydařila – na tabuli se během zápasu I. dorostenecké ligy s Bohemians neobjevilo jméno žádného zbrojovackého hráče v souvislosti s gólem. Světelná tabule byla výrobkem jabloneckého Nisasportu²⁸⁷, který ji Zbrojovce poskytl za 1,5 milionu Kčs. Tabule se ještě do konce roku porouchala.²⁸⁸

Po úpadku Zbrojovky se leccos změnilo také pro fanoušky, co se týče zázemí stadionu. Zatímco v 70. letech bylo normou, jak vzpomínají doboví fanoušci, že brigádníci po tribunách roznášeli pivo a občerstvení²⁸⁹, po propadnutí týmu do 2. ligy se objevovaly incidenty, kdy na stadionu během zápasu nefungoval jediný stánek s pitím či občerstvením. Prý „*pro tu stovku lidí, kteří na brněnskou kopanou chodí, ani nemá smysl něco otevírat.*“. Zároveň byl v provozu nedostatečný počet pokladen s výdejem vstupenek a návštěvníci tak museli stát ve frontě ještě po začátku zápasu.²⁹⁰

V průběhu roku 1984 též probíhala výstavba tréninkového fotbalového hřiště s trávnickem. Hráči Zbrojovky na něm měli poprvé hrát již po 30. listopadu, ale vzhledem k nevhodnému umístění hřiště se termín nedodržel. Stavby se zúčastnili i sportovci, od prvního mužstva až po dorost.²⁹¹

Ke konci roku, 10. prosince, byl na výroční konferenci klubu zvolen nový výbor oddílu kopané. To z toho důvodu, že jejich předchůdci v minulém i v předešlých letech nesplnili řadu úkolů, které si stanovili, a jejich správa nebyla efektivní. Nový výbor si na stejné schůzi vytyčil cíle na rok 1985: dostavbu tréninkového hřiště a zastřešení části hlediště.²⁹²

Na začátku roku 1985 se opět uvažovalo o položení tartanové dráhy na stadionu, a to v případě, že by nebyla možná výstavba nového lehkooatletického areálu v lokalitě brněnského Palackého vrchu. Stadion by v tomto případě vyžadoval celkovou opravu, instalaci elektronické časomíry a světelných ukazatelů výsledků.²⁹³

²⁸⁶ *Brněnský večerník*. 1983, roč. 14., č. 144.

²⁸⁷ *Brněnský večerník*. 1984, roč. 15., č. 61.

²⁸⁸ *Brněnský večerník*. 1984, roč. 15., č. 231.

²⁸⁹ Rozhovor s Milanem Beschornerem, Brno, 17. 1. 2026, také Rozhovor s „Berlínem“, nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

²⁹⁰ *Brněnský večerník*. 1984, roč. 15., č. 153., také *Brněnský večerník*. 1984, roč. 15., č. 233.

²⁹¹ *Brněnský večerník*. 1984, roč. 15., č. 234.

²⁹² *Brněnský večerník*. 1984, roč. 15., č. 244.

²⁹³ *Brněnský večerník*. 1985, roč. 16., č. 12.

Fotbalový svaz odhadoval na rok 1985 návštěvnost stadionu na 4 000 diváků na zápas.²⁹⁴ Jednalo se o 5krát menší návštěvnost, než byla v roce 1978.²⁹⁵ Před začátkem ligové sezóny 1985/86 odešel z týmu také Karel Jarůšek.²⁹⁶

Jedním z významnějších zápasů na ploše stadionu Za Lužánkami v tomto období byl ten, kde se reprezentace ČSSR utkala s fotbalisty z Polska. Jednalo se o první mezistátní utkání od roku 1980, kdy českoslovenští fotbalisté vyhráli s Rumunskem.²⁹⁷ Československá reprezentace, pod vedením J. Masopusta, v tomto zápase porazila tu polskou 3:1.²⁹⁸

V průběhu roku 1986 se pohlíželo na stav stadionu Za Lužánkami jako na průměrný a předpokládalo se, že to tak zůstane, dokud se v Brně bude hrát tak, jak se doposud hrálo.²⁹⁹ Generální rekonstrukce se však měl, po necelých 40 letech svého provozu³⁰⁰, dočkat zimní stadion, jehož provoz byl za tímto účelem ukončen 22. března 1986.³⁰¹

15. října 1986 se stadion těšil – nyní už velmi nadprůměrné – návštěvě 30 tisíců diváků, kteří se přišli podívat na kvalifikační zápas Mistrovství Evropy ve fotbale mezi ČSSR a Finskem. Čechoslováci na brněnském trávníku, opět pod vedením J. Masopusta, vyhráli 3:0 a potvrdili tak svou účast v Mistrovství Evropy 1988 v Západním Německu.³⁰² Utkání na stadionu předcházela rozsáhlá údržbářská činnost – byly provedeny potřebné opravy betonových stupňů pro diváky, proběhla výměna všech sedadel v jednom ze sektorů aj.³⁰³

Ke konci roku se sekretariát TJ Zbrojovka Brno vyjadřuje k momentálnímu „katastrofálnímu“ stavu, ve kterém se nacházely tribuny a betonové stupně pro diváky. Tento stav odůvodňuje tím, že stadion byl postaven podle tehdejších norem již před 36 lety a na jeho podobě se projeví přírodní vlivy. Zbrojovka se snaží o alespoň drobné úpravy, ale jelikož se jednalo o tělovýchovnou jednotu dotovanou ČSTV, záviselo vše na míře finančních prostředků, které jí byly poskytnuty. Ty ale nestačily a sloužily pouze pro řešení krizových situací. TJ spravovala vícero sportovních zařízení, které též vyžadovaly údržbu, a musela mezi nimi tyto dotace rozdělovat. Dotace byly nedostačující – přestože TJ žádala o částku 7 413 000 korun, dostala na rok 1986 pouze 1 575 000. Nabízela se také možnost rekonstrukce stadionu v rámci akce Z, její délku ale TJ odhadovala na nejméně šest let a jednalo by se o pouhé „zalepování děr“. Odstranění nedostatků stadionu by vyžadovalo komplexní rekonstrukci tribun, která by přišla na několik milionů korun.³⁰⁴

²⁹⁴ *Brněnský večerník*. 1985, roč. 16., č. 66.

²⁹⁵ Viz. 10.4.1. Sezóna 1977/78.

²⁹⁶ *Lidová demokracie*. 24. 8. 1985, 41(199).

²⁹⁷ *Rudé právo*. 4. 9. 1985, 65(208), s. [8].

²⁹⁸ *Rudé právo*. 5. 9. 1985, 65(209), s. [8].

²⁹⁹ *Brněnský večerník*. 1986, roč. 17., č. 151.

³⁰⁰ Viz. 6.1 Poválečné znovuoživení brněnského sportu.

³⁰¹ *Brněnský večerník*. 1985, roč. 16., č. 230.

³⁰² *Brněnský večerník*. 1986, roč. 17., č. 203.

³⁰³ *Brněnský večerník*. 1986, roč. 17., č. 225.

³⁰⁴ *Ibidem*.

V roce 1987 dosáhla technická degradace stadionu bodu, kdy ohrožovala i samotný provoz sportoviště. Kvůli zuboženému stavu atletických sektorů musela Zbrojovka odřeknout pořádání atletické Národní ligy.³⁰⁵ Na konci druholigové sezóny 1986/87 se na poslední zápas Zbrojovky přišlo podívat pouze tisíc nejloajálnějších fanoušků.³⁰⁶ V tomto roce také z týmu odešel poslední člen fotbalového týmu mistrů ČSSR 1977/78 Libor Došek.³⁰⁷

Na začátku srpna 1988 byl po dvou letech rozsáhlé rekonstrukce opět uveden do provozu zaluzánecký zimní stadion.³⁰⁸

Místnosti fotbalového oddílu Zbrojovky byly v únoru roku 1989 vykradeny. Pachatelé se během noci z 19. na 20. února vloupali do zázemí stadionu a odnesli s sebou příruční pokladničku s penězi, dva poháry a sportovní tašky.³⁰⁹ Není známo, zdali byli pachatelé dopadeni.

V tomto období také Zbrojovka přestala veřejně oznamovat počet diváků, objevují se tedy pouze novinářské předpoklady. TJ tím porušovala nařízení fotbalového svazu a slib sportovním novinářům.³¹⁰ Na konci sezóny 1988/89 vyhrála Zbrojovka 2. ligu a po šesti letech v ní strávených se posouvá zpět mezi fotbalovou elitu národa.³¹¹

Vedoucí tajemník TJ Zbrojovka Brno Jiří Hajský se po druholigovém úspěchu fotbalového oddílu opět vyjadřuje k problematice špatného stavu stadionu. Problém zůstává stále stejný – není dostatek peněz. Jiří Hajský odhadl minimální množství financí potřebných na rekonstrukci stadionu na 10 milionů korun, které ovšem TJ neměla. Před nástupem Zbrojovky do první ligy bylo tedy v plánu minimálně opravit sedadla a revitalizovat části hlediště, které byly v dřívějších zápasech pro diváky z bezpečnostních důvodů nedostupné.³¹²

Na toto vyjádření navazuje vedoucí tajemník o pár dní později a uvádí další detaily. Přesněji na 1 500 místech na sezení byla plánována výměna sedaček, atletické sektory zase čekala rekonstrukce, při které měl být položen nový povrch z hmoty, která se podobala vysněnému tartanu. V plánu byla prioritně oprava stupňů na tribuně ke stání a utěsnění spárů v hlavní tribuně, skrz které se dostávala voda až do klubových šaten.³¹³ S těmito úpravami se začalo již o 4 dny později, 4. července 1989.³¹⁴ Kapacita diváků byla v průběhu léta 1989 omezena, počítalo se s maximálním počtem 35 tisíc.³¹⁵

³⁰⁵ *Brněnský večerník*. 1987, roč. 18., č. 99.

³⁰⁶ *Lidová demokracie*. 23. 6. 1987, 43(144).

³⁰⁷ *Brněnský večerník*. 1987, roč. 18., č. 136.

³⁰⁸ *Brněnský večerník*. 1988, roč. 19., č. 147.

³⁰⁹ *Brněnský večerník*. 1989, roč. 20., č. 37.

³¹⁰ *Brněnský večerník*. 1989, roč. 20., č. 61.

³¹¹ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*. 2013, s. 185.

³¹² *Brněnský večerník*. 1989, roč. 20., č. 120.

³¹³ *Brněnský večerník*. 1989, roč. 20., č. 127.

³¹⁴ *Brněnský večerník*. 1989, roč. 20., č. 129.

³¹⁵ *Brněnský večerník*. 1989, roč. 20., č. 154.

Díky svému postupu do 1. ligy se také Zbrojovka zasloužila o modernizaci své hrací plochy. ČSTV rozhodl o vybavení všech stadionů prvoligových týmů vytápěnými trávnicemi, přípravné práce začaly již roku 1989 a hráči Zbrojovky měli poprvé na modernizované ploše hrát v roce 1991.³¹⁶

³¹⁶ *Brněnský večerník*. 1989, roč. 20., č. 205.

12 TRANSFORMACE SPORTU PO ROCE 1989

Rok 1989 znamenal pro sportovní prostředí v postkomunistických zemích odpoutání od státní moci a ideologie komunismu. Jednotný systém řízení sportu se rozpadl, sportovní organizace se osamostatnily, začaly se řídit demokraticky a získaly právo nezávisle spravovat svůj majetek. Celý systém se změnil na tržní hospodářství, z velkých klubů se staly v podstatě obchodní společnosti. Protože se společnost začala rozdělovat na majetné a nemajetné, sport už nebyl stejně dostupný pro všechny a pro některé se stal příliš drahým. Na stadionech se také začalo více objevovat divácké násilí, xenofobie a nesnášenlivost mezi skupinami.³¹⁷

Fotbalové kluby se přeměnily na obchodní organizace, profesionální fotbalisté mohou svobodně odejít do zahraničí a fotbal je spojen s velkými finančními prostředky. Vrcholná forma tohoto sportu se stala prestižní záležitostí větších měst.³¹⁸

Důsledkem decentralizace sportu je také skutečnost, že v médiích ubylo zpráv okolo dění na stadionu, co se stavební činnosti týče.

³¹⁷ SLEPIČKOVÁ, Irena. The transition in Central and Eastern sport. In: SOBRY, Claude (ed.). *Sports Governance in the World II: Volume II. The Transition in Central and Eastern European Sport*. 2011, s. 11–38.

³¹⁸ Ibidem.

13 DEVADESÁTÁ LÉTA

Sametová revoluce přinesla změny i pro Zbrojovku a její stadion. Na jaře 1990 se fotbalový oddíl oddělil od tělovýchovné jednoty, přijal název FC Zbrojovka a začal se sám financovat.³¹⁹

Rok 1990 zahájil klub s nefunkčním umělým osvětlením, jehož zprovoznění se podařilo stihnout do prvního ligového zápasu 25. února.³²⁰ V prvoligové sezóně 1989/90 byla Zbrojovka schopná se udržet a obsadila 12. místo.³²¹

Sebefinancování klubu bylo náročné. Fotbalisté Zbrojovky od 16. září 1990 provozovali každou neděli od 7 hodin všeobecné burzy³²², ty se později konaly i v pátek.³²³ Tato snaha o financování klubu se později rozšiřuje o „superburzy“ a stadion Za Lužánkami se stal „největším nákupním střediskem na Moravě“.³²⁴

Osudnou se pro tým stala ligová sezóna 1990/91. Výkon týmu byl značně podprůměrný, jeho utkání navštěvovalo méně a méně diváků³²⁵ a na konci sezóny se umístil na poslední příčce prvoligové tabulky, s pouhými 12 body a skóre 19:52 se přesouvá zpět do druhé ligy. Finanční krize se prohlubovala a budoucnost klubu byla ohrožena.³²⁶

13.1 Lubomír Hrstka a éra Boby

Do druhé ligy vstoupila Zbrojovka s novým jménem – FC Zbrojovka Boby Brno, od roku 1992 pouze FC Boby Brno, podle přezdívky jeho nového majitele.³²⁷ Hlavním sponzorem (a později majitelem³²⁸) klubu se totiž v létě 1991 stal dr. Lubomír Hrstka a jeho firma Boby. Fotbalisté od firmy dostali na následující sezónu finanční podporu ve výši 3 milionů korun, která měla pokrýt polovinu plánovaných výdajů na toto období. Zbytek financí si měl klub zajistit skrz jiné prostředky a sponzory, mezi nimi také erotický časopis Luckyboy, který měl klubu poskytnout 660 tisíc Kčs.³²⁹ Lubomír Hrstka také vypsál hráčům Boby cílovou prémii ve výši 700 tisíc korun za postup do první ligy, ke které později přidal 1 000 Kčs za každý den, který tým stráví na 1. místě v druholigové tabulce.^{330 331}

Lubomír Hrstka byl jednou z nejvýznamnějších postav československého podnikání a sportu po roce 1989. Patnáct let byl profesionálním hokejistou brněnské Komety a po revoluci založil firmu BOBY GROUP. V tomto období se stal jedním z nejúspěšnějších podnikatelů na území

³¹⁹ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*, 2013, s. 185.

³²⁰ *Brněnský večerník*. 1990, roč. 21., č. 22.

³²¹ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*, 2013, s. 186.

³²² *Brněnský večerník*. 1990, roč. 21., č. 178.

³²³ *Brněnský večerník*. 1990, roč. 21., č. 198.

³²⁴ *Rovnost*. 1. 2. 1991, 106(27), s. 3.

³²⁵ *Československý sport*. 2. 4. 1991, 39(77), s. 3.

³²⁶ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*. 2013, s. 186.

³²⁷ *Ibidem*, s. 226.

³²⁸ *Ibidem*, s. 191.

³²⁹ *Rovnost*. 23. 8. 1991, 106(195), s. 7.

³³⁰ *Rudé právo*. 18. 7. 1991, 1(165), s. 8., také *Rovnost*. 18. 7. 1991, 106(165), s. [8].

³³¹ *Rovnost*. 16. 8. 1991, 106(189), s. 7.

ČSR, s tehdejšími jmění odhadovaným na čtyři miliardy korun. Hrstka převzal fotbalovou Zbrojovku, protože věřil, že po pádu režimu musí sport začít podporovat velké firmy a plánoval v okolí stadionu postavit moderní čtvrť ve stylu „moravského Manhattanu“.³³²

Hrstka se v rámci své správy FC Boby nesoustředil pouze na sportovní tým, ale i na jeho zázemí. Již v říjnu 1991 byly vyhotoveny první plány na rozsáhlou rekonstrukci celého fotbalového areálu, mělo se jednat o opravu hlavního stadionu, zastřešení všech tribun, instalaci sedadel a s výstavbu nových objektů v blízkosti stadionu, tedy nového hotelu, vstupního objektu, prodejny, restaurace a fit centra. Jednalo se ale o pouhé plány, jejichž autory byli architekti Josef Pálka a Jiří Horák,³³³ nebylo zcela jasné, které projekty budou vskutku zrealizovány.³³⁴

15. ledna 1992 schválila Rada města Brna výstavbu komplexu, který se rozšířil také o tři kryté tenisové dvorce, čtyři dvorce pro squash, fotbalové hřiště s umělým trávnikem, běžecké stezky, společenskou víceúčelovou halu, prodejnu automobilů a rychlé občerstvení.³³⁵ Cena výstavby areálu se odhadovala na 300 milionů korun, nakonec se ale vyšplhala na miliardu³³⁶ a tři měsíce po dokončení výstavby se cena odhadovala až na 1,7 miliardy korun.³³⁷ Město Brno mělo mít z areálu každoroční daňový přínos 120 milionů a pronájemový přínos 1,8 milionů korun. Prioritním cílem byla rekonstrukce fotbalového stadionu, který byl „doslova na spadnutí“.³³⁸ Stavební práce měly začít na jaře 1992 a počítalo se s dokončením do roka.³³⁹ V rámci rekonstrukce se počítalo také s položením atlety vysněného tartanu.³⁴⁰

FC Boby se v sezóně 1991/92 dostává zpět do první ligy.³⁴¹

Na stavbě areálu se pracovalo 24 hodin denně a zaměstnaných bylo kolem čtyř set osob, dokončení všech hrubých staveb se předpokládalo 31. srpna 1992.³⁴² Na přelomu září a října téhož roku byla dokončena montáž rozvodu tepla, kterou zajišťovala, poprvé v ČSR, dánská firma Løngstør Rør.³⁴³ V průběhu staveb byla kapacita stadionu z bezpečnostních důvodů omezena.³⁴⁴

³³² HŮLA a HIRSCHOVÁ. *Milionářem v Čechách: rozhovory s úspěšnými podnikateli*. 1994. sv. 3, s. 155-161.

³³³ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 83.

³³⁴ *Rovnost*. 5. 10. 1991, 106(233), s. [8].

³³⁵ *Rovnost*. 16. 1. 1992, 2 (107)(13), s. [8].

³³⁶ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 72.

³³⁷ *Práce*. 1993, roč. 49, č. 182.

³³⁸ *Rovnost*. 8. 1. 1992, 2 (107)(6), s. [8].

³³⁹ *Rovnost*. 19. 12. 1991, 106(296), s. [8].

³⁴⁰ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 55.

³⁴¹ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*, 2013, s. 191.

³⁴² *Rovnost*. 7. 1992, 2 (107)(155), s. [8].

³⁴³ *Rovnost*. 30. 9. 1992, 2 (107)(230), s. 3.

³⁴⁴ *Rudé právo*. 12. 8. 1992, 2(188), s. 15.

V dubnu 1993 se objevuje datum otevření budovaného projektu Bobby centra – 24. květen.³⁴⁵ Ještě na začátku května se ale vyskytly komplikace – na staveništi došlo k požáru, jehož škoda byla vyčíslena na 300 tisíc Kčs.³⁴⁶

Vše vyšlo podle plánu a dne 24. května bylo Bobby centrum slavnostně otevřeno. Součástí otevření byl i koncert Metallicity, který se odehrál na fotbalovém stadionu Za Lužánkami. Metallice „předskakovaly“ další americké metalové skupiny, a to Suicidal Tendencies a The Cult. Koncert se těšil návštěvě okolo 45 tisíc diváků, další dva tisíce shlížely na vystoupení z pahorku poblíž stadionu. Průběh koncertu byl zhodnocen jako úspěšný a bez větších komplikací.³⁴⁷ Akci pořádala samotná firma Bobby, zprostředkovatelem byla agentura Pragokonzert.³⁴⁸

Spekulovalo se také o vystoupeních Michaela Jacksona nebo Eltona Johna³⁴⁹, ta se ale nikdy neuskutečnila.

Konzert zanechal trávník stadionu ve stavu, ve kterém se na něm nedalo hrát, z tohoto důvodu bylo historicky poslední finále Československého poháru, které se mělo na stadionu uskutečnit, přesunuto do Poštorné.³⁵⁰

Z dobových zpráv v médiích není zjevné, do jaké míry proběhla rekonstrukce stadionu Za Lužánkami. Lubomír Hrstka se ke stavu stadionu vyjadřuje až v půlce roku 1994 v rámci rozhovoru pro *Brněnský večerník*. Poukazuje na stav trávníku, který se výrazně zlepšil, a popisuje ho jako kvalitní. Úprav se dočkaly také vnitřní prostory hlavní tribuny, avšak velké rekonstrukční práce teď nebyly prioritou – tou se stala stabilizace Bobby centra, pro kterou Hrstka rezervoval celý rok 1994, a po ní měla přijít rekonstrukce stadionu.³⁵¹

Prezident FC Bobby Brno byl již v roce 1994 v dlužích ve výši několika desítek milionů korun, a to firmě Unistav, která pro něj komplex Bobby centrum postavila. Hrstka i přes tyto okolnosti plánoval další projekty a zakoupení ploch od města Brna za cenu 75 milionů Kč.³⁵² Dalších 50 milionů dlužil Hrstka pražskému Energovodu.³⁵³

Po skončení sezóny 1994/95 poskytl majitel FC Bobby Brno rozhovor *Brněnskému večerníku*. V něm, kromě zhodnocení uplynulého období, také zmiňuje rekonstrukci stadionu. Ta byla údajně v dlouhodobém plánu, a to z toho důvodu, že se jednalo o finančně náročnou činnost

³⁴⁵ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 65.

³⁴⁶ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 87.

³⁴⁷ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 101.

³⁴⁸ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 65.

³⁴⁹ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 33.

³⁵⁰ *Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 103.

³⁵¹ *Brněnský večerník*. 1994, roč. 25., č. 117.

³⁵² *Mladá fronta DNES*. 1994, roč. 5, č. 201.

³⁵³ *Práce: Noviny zaměstnanců a živnostníků*. 1994, roč. 50, č. 295.

v hodnotě několika desítek milionů korun. Měla proběhnout po dále nespecifikované „komplexní restrukturalizaci financování“ Bobby centra.³⁵⁴

V roce 1996 se Hrstkovy dluhy prohlubují, celkově se hovořilo až o dvou miliardách, přesné číslo ale známé nebylo.³⁵⁵ Téhož roku však byla návštěvnost na stadionu Za Lužánkami rekordní – na zápas proti Slávii se dle oficiálních údajů přišlo podívat 44 120 diváků, což je do dnešního dne nejvyšší oficiální hodnota v rámci české ligy.³⁵⁶ Na začátku následujícího roku Hrstkovi věřitelé rozhodli o společném postupu proti podnikateli, který jim stále dlužil téměř půl miliardy korun.³⁵⁷

Na začátku roku, přesněji 27. ledna 1997 se na veřejnost dostává informace, že stadion Za Lužánkami je v zástavě Banky Haná, a to z toho důvodu, že Lubomír Hrstka přestal plnit dohodnutý splátkový kalendář.³⁵⁸ Hned dalšího dne se potvrzuje částka, kterou podnikatel různým bankám dlužil – dvě miliardy korun českých. Zástupci těchto bank se 29. ledna sešli s cílem „sjednotit se, aby vyřešili své pohledávky při konkursním řízení vůči Lubomíru Hrstkovi a jeho akciovým společností.“³⁵⁹

Banka Haná, která měla stadion v zástavě za dluh 53 milionů korun část své pohledávky prodala neuvedené firmě a zalužanecké sportoviště mělo být do půl roku prodáno v dražbě. Hrstka dlužil také státu, nezaplatil totiž desítky milionů na daních.³⁶⁰

Aukce stadionu byla vyhlášena na 14. května 1997 s vyvolávací cenou 45 milionů. Jednalo se pouze o dražbu samotného stadionu, ne pozemků, které patřily městu. V tomto bodě již byly Hrstkovy celkové dluhy odhadovány na částku 3 miliard korun. Podnikatel také prodal akcie objektu Bobby centra.³⁶¹

Advokát Miroslav Kučera, zástupce majitele pohledávky vůči Lubomíru Hrstkovi, poskytl *Brněnskému večerníku* informace týkající se momentálního stavu fotbalového stadionu:

*„Prohlašuji, že Hrstka nechal stadion zchátrat. Hrozí, že na něm nebude možné hrát ani ligu. Již nyní tam nelze hrát soutěže UEFA a bez stamilionových investic ani šampionát. Česká vláda rozhodla o jeho finanční podpoře a myslím, že peníze nedá jednomu z nejzadluženějších podnikatelů u nás, vůči němuž probíhá konkursní řízení.“*³⁶²

Květnová aukce se neuskutečnila, důvodem bylo předběžné opatření Krajského obchodního soudu. Ten před začátkem aukce zakázal vybraným firmám stadion dražit nebo jeho majetek

³⁵⁴ *Brněnský večerník*. 1995, roč. 26., č. 114.

³⁵⁵ *Brněnský večerník*. 1996, roč. 27., č. 218.

³⁵⁶ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*. 2013, s. 192.

³⁵⁷ *Brněnský večerník*. 1997, roč. 28., č. 17.

³⁵⁸ *Brněnský večerník*. 1997, roč. 28., č. 18.

³⁵⁹ *Brněnský večerník*. 1997, roč. 28., č. 19.

³⁶⁰ *Brněnský večerník*. 1997, roč. 28., č. 21.

³⁶¹ *Brněnský večerník*. 1997, roč. 28., č. 85.

³⁶² *Brněnský večerník*. 1997, roč. 28., č. 87.

převádět na někoho jiného, v důsledku tohoto podal Kučera na Hrstku a jeho firmy návrh na konkurs.³⁶³

Až na třetí pokus se stadion podařilo v aukci prodat, a to společnosti Hero Group za částku 38 milionů korun. Vedení klubu Bobby Brno však aukci nepovažovalo za platnou a dále o ní měl rozhodovat soud.³⁶⁴ Další vývoj této situace není veřejně známý.

Na konci roku 1997 se dostává na povrch výpověď nejmenovaného zaměstnance hotelu v Bobby centru. Zaměstnanci Lubomíra Hrstky od něj již měsíce nedostali výplatu, majitel centra prý platil pouze zálohy. Někteří zaměstnanci majiteli firmy písemně sdělili, že výplatní sumu budou vymáhat soudně.³⁶⁵

V roce 1998 již byl celý sportovní areál zastaven bankami a město Brno mělo v úmyslu zcela zrušit nájemní smlouvu s Lubomírem Hrstkou na pronájem pozemků. Smlouva byla uzavřena v roce 1992 a nájemné činilo více než dva miliony ročně, avšak ke dni 15. března z nich bylo uhrazeno pouze půl milionu.³⁶⁶

Krajský obchodní soud v Brně 5. března 1998 poprvé řešil návrh na konkurs společnosti Bobby Group, navrhovateli konkursu byly Komerční banka a firma Bond Real. Dle předpokladu Miroslava Kučery bylo možné, že „řešení problému se může táhnout několik let.“³⁶⁷ Od konce roku 1998 byl Hrstka trestně stíhán Policií ČR z důvodu podezření z poškozování věřitele.³⁶⁸

Do půlky roku 1999 firma Bobby zcela zkrachovala³⁶⁹, Lubomír Hrstka byl ale v tomto roce stále ředitelem FC Bobby Brno.³⁷⁰

Na přelomu tisíciletí Krajský obchodní soud v Brně vyhlásil konkurs na společnost FC Bobby-sport, a to na základě žádosti věřitelů. Nebylo zveřejněno, kdo všechno žádost podal, podle dostupných informací byly mezi věřiteli Komerční banka a již zkrachovalá Velkomoravská banka.³⁷¹

Do konkursu byl vzat také fotbalový klub a dne 18. února 2000 převzala veškeré pohledávky firma Stavo Artikel, po němž se klub pojmenoval – FC Stavo Artikel Brno.³⁷² Nový majitel měl klub sponzorovat částkou okolo 10 milionů korun ročně a základní cena klubu byla 26 milionů korun.³⁷³ Ke koupi klubu vedla pouze motivace ve formě zvýraznění reklamy pro firmu.³⁷⁴

³⁶³ *Brněnský večerník*. 1997, roč. 28., č. 92.

³⁶⁴ *Práce*. 1997(196), s. 15.

³⁶⁵ *Brněnský večerník*. 1997, roč. 28., č. 252.

³⁶⁶ *Brněnský večerník*. 1998, roč. 29., č. 57.

³⁶⁷ *Lidové noviny*. 6. 3. 1998, 11(55), s. 7.

³⁶⁸ *Lidové noviny*. 7. 1. 2000, 13(5), s. 27.

³⁶⁹ *Lidové noviny*. 6. 1999, 12(140), s. 13.

³⁷⁰ *Lidové noviny*. 30. 7. 1999, 12(175), s. 19.

³⁷¹ *Lidové noviny*. 7. 1. 2000, 13(5), s. 27.

³⁷² *Ročenka českého fotbalu*. 2000(1), s. 73.

³⁷³ *Hospodářské noviny*. 21. 2. 2000, 44(36), s. 17.

³⁷⁴ *Hradecké noviny*. 19. 2. 2000, 9(42), s. 19.

Lubomír Hrstka byl 8. října 2001 zatčen českou policií, podnikatel se vyhýbal výkonu trestu odnětí svobody za poškozování věřitele. Policie uvedla, že Hrstka neoprávněně převedl devět milionů Kč na svou firmu.³⁷⁵ Podnikatel ve vězení strávil polovinu svého tříletého trestu³⁷⁶ a také se během něho oženil.³⁷⁷

Roku 2001 brněnští fotbalisté opustili stadion Za Lužánkami a přestěhovali se do areálu na Srbské v Králově Poli. To z toho důvodu, že lužánecký stadion chátral, přestal splňovat prvoligové podmínky a nenašel se investor, který by byl ochotný rekonstrukci stadionu zafinancovat.³⁷⁸ Po vyhraném zápase s Hradcem Králové se zbrojováci se stadionem nadobro rozloučili.³⁷⁹

Lubomír Hrstka brněnský fotbal na začátku devadesátých let velkolepě vzkřísil, ale svými dluhy a zanedbáváním stadionu ho opět pohřbil. Havarijní stav kdysi celorepublikově uznávaného sportoviště nedokázaly zvrátit ani prosby Hrstkových svěřenců³⁸⁰ a areál se stal obětí egocentrických plánů jeho majitele.

Podnikatel v roce 2025 ve věku 78 let umírá.³⁸¹

³⁷⁵ *Hradecké noviny*. 10. 10. 2001, 10(236), s. 11.

³⁷⁶ Zemřel Lubomír Hrstka, bývalý hokejista a majitel Boby Brno. Online. *Seznam Zprávy*. 2025.

³⁷⁷ *Večerník - Praha*. 2002(57), s. 7.

³⁷⁸ ZABLOUDIL a ČAPKA. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*. 2013, s. 207.

³⁷⁹ RŮŽIČKA, Adolf. 1. FC Brno. 2004, s. 81., také Rozhovor s „Berlínem“, nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

³⁸⁰ Rozhovor s Karlem Jarůškem, Brno, 17. 1. 2026.

³⁸¹ Zemřel Lubomír Hrstka, bývalý hokejista a majitel Boby Brno. Online. *Seznam Zprávy*. 2025.

14 SMRT A DRUHÝ ŽIVOT STADIONU ZA LUŽÁNKAMI

30. ledna 2002 byl stadion Za Lužánkami předmětem dražby, kterou vyhrál brněnský podnikatel Kamil Pochylý. Stadion vydražil za částku 11,5 milionů korun. Zájem o stadion mělo také samotné město Brno, které pro dražbu rezervovalo ze svého rozpočtu 5 milionů. Pochylý zastupoval skupinu brněnských podnikatelů, jejichž cílem bylo navrátit brněnský fotbal za Lužánky. Podnikatel původně chtěl stadion přenechat městu Brnu, do dražby se zapojil až poté, co jiný subjekt překonal částku, kterou město navrhlo. Sám Pochylý ani skupina, kterou zastupoval, neměli plány na rekonstrukci stadionu, počítali se spoluprací s městem Brnem.³⁸²

Město Brno, zastoupené politiky ODS, objekt v roce 2004³⁸³ odkoupilo od Pochylého za částku necelých 18 milionů korun.³⁸⁴ V tomto roce se objevuje doporučená cena na výstavbu, a to 1,5 miliardy korun, stadion ale další tři roky chátrá.³⁸⁵

V první polovině roku 2007 se zastupitelé města Brna téměř jednohlasně shodli na rekonstrukci stadionu Za Lužánkami a zároveň schválili její rozpočet. Ten byl vyčíslen na téměř dvě miliardy korun, z nichž mělo samo město poskytnout 740 milionů korun, zbývající část finančních prostředků měla být pokryta státní dotací. Dokončení rekonstrukce se předpovíдалo již na rok 2011 a kapacita stadionu se měla snížit z původních 40 tisíc na 30 tisíc diváků.³⁸⁶

Touha fanoušků Zbrojovky po návratu za Lužánky byla zjevná. 250 fanoušků týmu vyrazilo 25. listopadu 2007 na demonstrační pochod, v rámci kterého vnikli se svými transparenty „My chceme zpátky za Lužánky“ na plochu opuštěného stadionu.³⁸⁷

Soutěž na rekonstrukci stadionu vyhrál Ateliér Brno architekta Petra Hruši, který stál také za výstavbou Galerie Vaňkovky a Denisových sadů. Stadion měl svou podobou připomínat římské Koloseum.³⁸⁸ Návrhy nového stadionu byly inspirovány wolfsburgskou Volkswagen arénou, stadion měl ve svých útrobách schovávat parkoviště, restauraci, obchody, posilovnu, taneční sály a VIP zónu. Rekonstrukce měla začít v roce 2009 a stále se počítalo s dokončením do roku 2011.³⁸⁹

Již v roce 2009 projekt nabírá na zpoždění z důvodu nedostatečné částky pro výstavbu, která měla být uvolněna z rozpočtu města, Jihomoravského kraje i státu, a tak se nejbližší datum dokončení stadionu posouvá na rok 2012³⁹⁰ a o 9 měsíců později se přesouvá až na rok 2013.³⁹¹

³⁸² *Večerník – Praha*. 2002(26), s. 10.

³⁸³ *Fotbalový stadion Za Lužánkami*. Online. Encyklopedie dějin Brna. 2025, 3. 11. 2025.

³⁸⁴ *Mladá fronta Dnes*. 15. 5. 2014, 25(112), s. 2.

³⁸⁵ *Fotbalový stadion nabírá zpoždění*. In: *Brněnský deník* [online]. 3. 1. 2009.

³⁸⁶ *Fotbal za Lužánkami bude stát miliardy*. In: *Brněnský deník* [online]. 26. 6. 2007.

³⁸⁷ *Fanoušci vtrhli do areálu stadionu za Lužánkami*. In: *Brněnský deník* [online]. 25. 11. 2007.

³⁸⁸ *Architekt Hruša: Postavíme koloseum*. In: *Brněnský deník* [online]. 24. 2. 2008.

³⁸⁹ *Nové koloseum má sloužit nejen fotbalistům*. In: *Brněnský deník* [online]. 23. 6. 2008.

³⁹⁰ *Fotbalový stadion nabírá zpoždění*. In: *Brněnský deník* [online]. 3. 1. 2009.

³⁹¹ *Fotbalový stadion zlevnil. Chybí termín stavby*. In: *Brněnský deník* [online]. 7. 9. 2009.

Stavební úřad v Králově Poli v srpnu roku 2010 zastavil celý projekt rekonstrukce stadionu kvůli firmě Libora Procházky, Czechcity, která si nárokovala práva na silnice, chodníky a parkoviště v zaluzáneckém areálu. Ty podnikatel v roce 2010 získal od významného aktéra předchozích let, Lubomíra Hrstky.³⁹² Úřad přikázal městu i firmě, aby vlastnictví bylo vyřešeno soudní cestou a dokud soud nerozhodl, byla stavební činnost znemožněna a naděje na návrat za Lužánky se rozplývají.³⁹³ Tento soudní spor došel k viditelnému výsledku až o 12 let později³⁹⁴, definitivně vyřešený do dnešního dne není.³⁹⁵

14.1 Petr Švancara, Marek Fišer a vzkříšení z trosek

Na začátku roku 2015 ohlásil Petr Švancara, dlouholetý fotbalista a „bavič“, rozlučku se svou fotbalovou kariérou – ta se měla konat na stadionu Za Lužánkami. Již v únoru téhož roku začala, za podpory města Brna a za organizace Marka Fišera, momentálního člena Rady města Brna a skalního fanouška Zbrojovky³⁹⁶, revitalizace.³⁹⁷ Z chátrajícího stadionu se stalo poutní místo pro fanoušky Zbrojovky a každý víkend se na brigádnických pracích podílely desítky až stovky lidí.³⁹⁸ Během dvou měsíců od zahájení brigád se stadion proměnil do značně důstojnější podoby – vyčistily se tribuny, byl odstraněn plevel a zasel se nový trávník, na který měl 27. června Švancara vyběhnout a rozloučit se se svým fotbalovým působením.³⁹⁹

Toho dne stadion velkolepě ožil za účasti 35 tisíc diváků, někteří přihlíželi ze střechy sousední tenisové haly a před branami stadionu stály necelé dva tisíce lidí, kteří se nedostali do hlediště.⁴⁰⁰ Datum 27. června 2015 se do historie zapsalo jako den, kdy byl brněnský sport vzkříšen nikým jiným než jeho komunitou.

21. července 2015 rozhodla Rada města Brna o tom, že stadion bude skupině fanoušků pronajímat za symbolických 100 korun ročně. Nájemní smlouva byla podepsána na dobu neurčitou, až do doby rekonstrukce či demolice stadionu měl tedy sloužit jako místo pro konání menších sportovních utkání, tréninků či kulturních akcí.⁴⁰¹ Téhož roku se, i přes nedořešené právní spory, také oživila iniciativa usilující o výstavbu nového stadionu, přičemž měly být

³⁹² *Pozemky u fotbalového stadionu za Lužánkami patří městu. Procházka se odvolá.* In: *Brněnský deník* [online]. 28. 4. 2021.

³⁹³ *Chodníky stoply nový stadion Za Lužánkami.* In: *Brněnský deník* [online]. 16. 8. 2010.

³⁹⁴ *Komunikace na pozemcích za Lužánkami patří Brnu, rozhodl krajský soud.* In: *Brněnský deník* [online]. 8. 11. 2022.

³⁹⁵ *O stavbu stadionu za Lužánkami v Brně se uchází tři zájemci. Ted' posoudí žádosti.* In: *Brněnský deník* [online]. 9. 1. 2026.

³⁹⁶ *Rozhovor s Markem Fišerem, Brno, 17. 1. 2026.*

³⁹⁷ *Až se oteplí, zasejeme, říká "trávníkář" Švancara.* In: *Brněnský deník* [online]. 19. 2. 2015.

³⁹⁸ *Práce Za Lužánkami? Zbrojovákům pomáhají děti i důchodci.* In: *Brněnský deník* [online]. 15. 3. 2015.

³⁹⁹ *OBRÁZEM: Brigádníky za Lužánkami odměnil Švancarův guláš i hráči Zbrojovky.* In: *Brněnský deník* [online]. 11. 4. 2015.

⁴⁰⁰ *Lužánky dostaly Š(v)anci. Diváků byl přetlak. Podle odhadu policie 35 tisíc.* In: *Brněnský deník* [online]. 27. 6. 2015.

⁴⁰¹ *Město zpřístupní stadion za Lužánkami fanouškům. Za symbolických sto korun ročně.* In: *Brněnský deník* [online]. 29. 7. 2015.

využity aktualizované plány architekta Hruši. Odhadovaná cena výstavby se snížila na půldruhé miliardy.⁴⁰²

V letech následujících po Švancarově rozlučce se na stadionu stále konaly dobrovolné práce za účelem jeho vyčištění, ale stal se zázemím i pro společenské akce, jako například hudební festival Pop Messe⁴⁰³ či tréninky amatérských sportů. Stavební činnost a genezi nového stadionu ovšem stále brzdily majetkoprávní spory, jež město Brno řešilo s Liborem Procházkou. Začínaly se objevovat pochyby, zdali sport za Lužánkami vůbec někdy oživne.⁴⁰⁴

Průlom v právních sporech se stadion dočkal až 8. listopadu 2022, kdy město Brno, po rozhodnutí krajského soudu, nabylo pravomocí na vlastnictví komunikací na pozemcích v blízkosti stadionu.⁴⁰⁵

Po 21 letech strávených v postupné degradaci se ale stadion dostal do stavu, ve kterém byla, dle magistrátního odboru sportu, demolice jedinou možností. Některé tribuny byly již v havarijním stavu a hrozilo ohrožení životů. Demolici v nejbližším možném termínu městu Brnu doporučil také expert z Fakulty stavební Vysokého učení technického v Brně Pavel Schmid, dle jehož výpovědi již proces degradace betonu z 50. let minulého století nešlo zastavit. Demolice měla proběhnout již v půlce roku 2024 a výstavba zcela nového stadionu se plánovala na místě současného velodromu u brněnského výstaviště, datum jejího uskutečnění ovšem nebylo uvedeno.⁴⁰⁶

V květnu 2023 bylo sportoviště a jeho okolí z bezpečnostních důvodů definitivně uzavřeno, demolice se ale posunula až na rok 2025. Po jejím uskutečnění a potřebné úpravě terénu mělo za Lužánkami vzniknout zatravněné rekreační místo.⁴⁰⁷

⁴⁰² *Arény za miliardy? Brno se chystá konkurovat Praze.* In: *Brněnský deník* [online]. 30. 11. 2015.

⁴⁰³ Rozhovor s Markem Fišerem, Brno, 17. 1. 2026.

⁴⁰⁴ *Věřil jsem. Ted' se bojím, že stadion za Lužánkami nikdy nebude, mrzí Švancarů.* In: *Brněnský deník* [online]. 14. 1. 2019.

⁴⁰⁵ *Komunikace na pozemcích za Lužánkami patří Brnu, rozhodl krajský soud.* In: *Brněnský deník* [online]. 8. 11. 2022.

⁴⁰⁶ *Demolice stadionu za Lužánkami začne příští rok, město už má platné povolení.* In: *Brněnský deník* [online]. 20. 10. 2023.

⁴⁰⁷ *Demolice brněnské legendy: trosky stadionu za Lužánkami poslouží odpočinku lidí.* In: *Brněnský deník* [online]. 10. 10. 2024.

15 SOUČASNÝ STAV STADIONU

19. srpna 2025 se novým většinovým vlastníkem fotbalového klubu Zbrojovka stal podnikatel Vojtěch Kačena, který okamžitě po svém vstupu prohlásil, že se ujme výstavby nového stadionu bez pomoci města Brna či státu. Nový majitel deklaroval, že je připraven odkoupit potřebné pozemky a celý projekt financovat ze svých soukromých prostředků.⁴⁰⁸

Lokalita nového stadionu nebyla upřesněna, ale stále bylo možností vrátit fotbal za Lužánky – Libor Procházka uvedl, že výstavbu stadionu Za Lužánkami podporuje a je „připraven jednat o prodeji všech aktiv, která v okolí stadionu drží jeho společnosti.“ Záleželo ale převážně na rozhodnutí města Brna, jemuž náležely v této oblasti veškeré pozemky a které mělo s lokalitou jiné plány.⁴⁰⁹

Po vstupu podnikatele Kačeny změnilo svůj postoj i město Brno. Na prvním říjnovém zasedání Rady města Brna bylo rozhodnuto, že demolice starého stadionu bude prozatimně odložena, a to z důvodu prověření, zdali by bylo možné na místě postavit nový stadion.⁴¹⁰ Po analýze statiků, ze které vyplynulo, že z původní budovy se „nedá nic použít“, bylo o demolici stadionu definitivně rozhodnuto.⁴¹¹

Dalším posunem pro budoucnost brněnského sportu bylo jednání brněnských radních dne 12. listopadu, na kterém bylo oficiálně schváleno, že nový stadion bude stát za Lužánkami a radní připraví koncesní řízení k prodeji pozemku pod současným stadionem.⁴¹²

Doposud zažádali o účast v koncesním řízení tři zájemci, mezi nimi již zmiňovaný většinový majitel klubu Zbrojovka Vojtěch Kačena, stavební firmy Metrostav a Hochtief, jejichž následující plány s pozemkem stadionu ovšem nejsou známy.⁴¹³ Lhůta pro podání finálních nabídek se předpokládá do července roku 2026, před výstavbou stadionu ale musí dojít k definitivnímu vyřešení právních sporů s Liborem Procházkou.⁴¹⁴

14. ledna 2026, tedy v den 113. výročí založení SK Židenice, předchůdce dnešní Zbrojovky, oficiálně oznámilo své založení brněnské politické hnutí Za Lužánky.⁴¹⁵ Podle Lukáše

⁴⁰⁸ *Nový majitel, nový impuls návratu fotbalu za Lužánky. Problematické, tvrdí Brno.* In: *Brněnský deník* [online]. 20. 8. 2025.

⁴⁰⁹ *Nový stadion v Brně je zase blíž. Hledá se lokalita, Lužánky podpoří i Procházka.* In: *Brněnský deník* [online]. 29. 8. 2025

⁴¹⁰ *Stadion za Lužánkami se bourat zatím nebude, Brno prověřuje novou výstavbu.* In: *Brněnský deník* [online]. 2. 10. 2025

⁴¹¹ *Staré tribuny za Lužánkami zboří. I když tam fotbalový stadion bude i v budoucnu.* In: *Brněnský deník* [online]. 14. 10. 2025.

⁴¹² *Průlom pro fotbal v Brně: Stadion se bude stavět za Lužánkami, rozhodli radní.* In: *Brněnský deník* [online]. 12. 11. 2025.

⁴¹³ *Pro Lužánky uděláme maximum. Zbrojovka chystá řešení, které předčí i silné soky.* In: *Brněnský deník* [online]. 23. 1. 2026.

⁴¹⁴ *O stavbu stadionu za Lužánkami v Brně se uchází tři zájemci. Teď posoudí žádosti.* In: *Brněnský deník* [online]. 9. 1. 2026.

⁴¹⁵ *Za Lužánky míří do politiky. Brněnské hnutí plánuje kandidovat ve volbách.* In: *Brněnský deník* [online]. 15. 1. 2026

Winklera, předsedy hnutí, byla hlavní motivací pro jeho vznik nabídka Kačeny na financování stavby nového stadionu a následná nepochopitelná, nedostatečná míra entuziasmu města Brna. Koncesní řízení představuje riziko, ve kterém může nabýt práv na stadion společnost, jejíž záměry nejsou zřejmé, a tak by mohla výstavba ústředního brněnského stadionu dále stagnovat. Právě tato situace dovedla fanouškovskou iniciativu až k extrémnímu kroku, k založení politického hnutí. Samotný Winkler to označuje za šílené a dříve nemyslitelné, ale zformování hnutí představuje poslední fanouškovskou naději na vzkříšení stadionu. Cílem hnutí Za Lužánky je vyvinutí maximálního tlaku na město a zajištění stavby nového stadionu.⁴¹⁶

V roce 2026, více než sedmdesát let od chvíle, kdy byl na Planýrce položen první stavební kámen, zůstává stadion v dezolátním, chátrajícím stavu. Místo, které bylo kdysi nejmodernějším sportovním centrem republiky, je dnes pouze kolosem praskajícího betonu a plevelu. Pro milovníky urbexu je poutním místem, pro generaci Karla Jarůška a další spojené s klubem Zbrojovka představuje nenaplněné sliby.

Přestože bude stadion brzy srovnán se zemí, Lužánky nebyly v brněnském veřejném prostoru už dlouho přítomny silněji. Po necelých 73 letech od jeho slavnostního otevření tak příběh stadionu nekončí jeho zánikem, nýbrž se přeměnil v symbol naděje, že za Lužánky se jednou fotbal vrátí.

Obrázek 4: Dnešní podoba stadionu (zdroj: vlastní, 2026).

⁴¹⁶ Rozhovor s Lukášem Winklerem, Brno, 17. 1. 2026.

16 ZÁVĚR

Cíle stanovené v úvodu práce se mi do uspokojivé míry podařilo splnit. Provedl jsem obsáhlou, systematickou rešerši dobového tisku, který mi pomohl pečlivě zmapovat dění na stadionu a kousek po kousku doplnit mozaiku příběhu. Jelikož byl sport v minulém století populárním tématem, tisk často zacházel do detailů, které jsem z kapacitních důvodů nemohl do své práce uvést. Dobové tiskoviny mi kromě faktických zpráv poskytly také náhled do dobového vnímání výstavby i následujícího dění na stadionu skrz komentáře redaktorů, což bych se z archivních dokumentů nedozvěděl. Archiv jsem v rámci své práce také navštívil – archiválie z Moravského zemského archivu mi pomohly upřesnit detaily o založení družstva „Brněnský národní stadion“, které byly v odborné literatuře nepřesné či nedostatečné.

Detaily o tom, jak na stadion pohlíželi hráči a fanoušci, kteří ho zažili za jeho vrcholu, jsem získal prostřednictvím rozhovorů s pamětníky. Dne 17. ledna 2026 jsem se vydal „do terénu“ a zúčastnil jsem se výročního srazu fanoušků Zbrojovky, který zároveň sloužil jako beseda pro politické hnutí Za Lužánky, které bylo na akci oficiálně pokřtěno. Právě na této akci jsem vyzpovídal tři fanoušky, dva bývalé hráče zvané „legendami“ a dva současné aktéry v hnutí.

Nepodařilo se mi popsat příběh stadionu do takových detailů, jak bych si přál, a to převážně z kapacitních důvodů. Věrohodnost některých informací není zcela jistá – jelikož do roku 1968 byla média silně cenzurována, některé detaily mohly být zkresleny.

V době dokončování mé práce jsem v kontaktu s režisérem Robinem Kvapilem, který na téma Zbrojovky a stadionu zpracovává film. Svoji práci mu plánuji poskytnout jakožto historický podklad.

Dále plánuji aktualizovat heslo „Stadion Za Lužánkami“ v Encyklopedii dějin města Brna a na Wikipedii, jelikož – podobně jako odborná literatura – nezachází ohledně historie stadionu příliš do detailu a spousta informací v něm postrádá zdroje, jejich věrohodnost tedy není zcela jistá.

Na mou práci by se dalo navázat zpracováním plánů na budoucí výstavbu nového stadionu či seskládáním příběhu jiného objektu, který už dlouhá léta zeje prázdnotou, příkladem může být babická léčebna dlouhodobě nemocných.

Dění kolem stadionu Za Lužánkami chci v budoucnu i nadále pozorovat.

17 LITERATURA

BRUMMER, Alexandr a KONEČNÝ, Michal. *Brno nacistické: průvodce městem*. Brno: Host, 2013. ISBN 978-80-7294-956-4.

BRUMMER, Alexandr a KONEČNÝ, Michal. *Brno stalinistické: průvodce městem*. Brno: Host, 2015. ISBN 9788074914782.

CHOUTKA, Miroslav. *Sport a společnost*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1978.

DAVID, Vladislav, František GERŽA, Dušan RIEDL a Bohumil SAMEK. *Brno: průvodce městem*. Brno: Morea, 1991, s. 61.

HŮLA, Jan a Eva HIRSCHOVÁ. *Milionářem v Čechách: rozhovory s úspěšnými podnikateli*. Praha: Fajma, 1994. sv. 3, s. 155-161. ISBN 80-85374-09-9.

JÍLEK, Přemysl a VAŠÍČEK, Lev. Tělovýchovná jednota Zbrojovka Brno. *Šedesátiny: [1913–1973 : jubilejní publikace Tělovýchovné jednoty]* Zbrojovka Brno. Brno: TJ Zbrojovka Brno, [1973].

JIRÁNKOVÁ, A. a S. ČERMÁK. *40 let Závodů Jana Švermy v Brně 1918–1958*. Brno: Závody J. Švermy, 1958.

JIRKA, Jan. *Kdo byl kdo v české atletice*. Praha: Olympia, 2000, s. 58. ISBN 80-7033-385-5.

KORYČÁNEK, Rostislav et al. *Na prahu zítřka: brněnská architektura a vizuální kultura období socialismu = On the threshold of tomorrow: architecture and visual culture in Brno during the communist era*. Vydání první. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění, 2014, ISBN 978-80-214-5092-9.

KUČA, Karel. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-11-6.

KUČA, Karel. *Památky Brna*. Brno: Národní výbor města Brna, 1989.

MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. *Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861–2004, 2. Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-180-1, 80-7238-178-X, 80-7239-179-8.

MALÝ, Zbyšek a MALÁ, Alena. *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–. Díl 17. 1950–2006. Šte-Tich*. Vyd. 1. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 2006, s. 291. ISBN 80-86171-27-2.

NINJALICIOUS. *Access All Areas: A User's Guide to the Art of Urban Exploration*. Toronto: Infilpress, 2005.

PEŠA, Václav a DRÍMAL, Jaroslav. *Dějiny města Brna. Díl [Díl] 2*. 1. vyd. Brno: Blok, 1973.

PONDĚLÍK, Josef a PEJCHAR, Jindřich. *Století fotbalu: z dějin československé kopané*. Vyd. 1. Praha: Olympia, 1986.

RIEDL, Dušan a SAMEK, Bohumil. *Moderní architektura v Brně 1900–1965: průvodce*. Brno: Svaz architektů ČSSR, 1967.

RŮŽIČKA, Adolf. 1. FC Brno. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0188-6.

SLEPIČKOVÁ, Irena. The transition in Central and Eastern sport. In: SOBRY, Claude (ed.). *Sports Governance in the World II: Volume II. The Transition in Central and Eastern European Sport*. Paris: Le manuscrit, 2011, s. 11–38. ISBN 9782304038729.

ŠNEJDÁREK, Antonín. *Druhá světová válka: stručný přehled*. Praha: Orbis, 1960.

VÁLKA, Zbyněk. *Brno pod hákovým křížem*. V Olomouci: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-167-0.

ZABLOUDIL, Antonín a ČAPKA, František. *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. ISBN 978-80-7204-834-2.

18 PRAMENY

18.1 Archivní dokumenty

Moravský zemský archiv v Brně; Krajský soud civilní Brno (NAD 136, C 11); ukl. j. firm. 701 karton; zn. sp. Dr XXIV 164; Družstvo Benešův národní stadion, z. s. s r. o., Brno; dříve Brněnský národní stadion, z. s. s r. o., Brno, 1946–1947

18.2 Dobový tisk a periodika

18.2.1 Architektura ČSR

Architektura ČSR. Praha: Klub Architektů, 1946–1989. ISSN 0300-5305.

Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:b9ec7c90-a268-11e5-b5dc-005056827e51>

Architektura ČSR. 1961, roč. 20, č. 8.

Architektura ČSR. 1985, roč. 44, č. 9.

18.2.2 Brněnský večerník

Brněnský večerník. Brno: Rovnost, později Brno: BV spol. s. r. o. ISSN 2570-6713.

Dostupné také z: <https://adt.arcanum.com/en/collection/BrnenskyVecernik/>

Brněnský večerník. 1970, roč. 1., č. 17.

Brněnský večerník. 1970, roč. 1., č. 107.

Brněnský večerník. 1970, roč. 1., č. 129.

Brněnský večerník. 1970, roč. 1., č. 147.

Brněnský večerník. 1970, roč. 1., č. 162.

Brněnský večerník. 1970, roč. 1., č. 167.

Brněnský večerník. 1970, roč. 1., č. 216.

Brněnský večerník. 1970, roč. 1., č. 222.

Brněnský večerník. 1972, roč. 3., č. 38.

Brněnský večerník. 1972, roč. 3., č. 44.

Brněnský večerník. 1972, roč. 3., č. 243.

Brněnský večerník. 1972, roč. 3., č. 253.

Brněnský večerník. 1973, roč. 4., č. 25.

Brněnský večerník. 1973, roč. 4., č. 26.

Brněnský večerník. 1973, roč. 4., č. 59.

Brněnský večerník. 1973, roč. 4., č. 92.

Brněnský večerník. 1973, roč. 4., č. 93.

Brněnský večerník. 1973, roč. 4., č. 120.

Brněnský večerník. 1974, roč. 5., č. 62.

Brněnský večerník. 1974, roč. 5., č. 67.

Brněnský večerník. 1974, roč. 5., č. 161.

Brněnský večerník. 1974, roč. 5., č. 185.

Brněnský večerník. 1974, roč. 5., č. 250.

Brněnský večerník. 1975, roč. 6., č. 1.

Brněnský večerník. 1975, roč. 6., č. 251.

Brněnský večerník. 1975, roč. 6., č. 49.

Brněnský večerník. 1975, roč. 6., č. 166.

Brněnský večerník. 1976, roč. 7., č. 1.

Brněnský večerník. 1976, roč. 7., č. 8.

Brněnský večerník. 1976, roč. 7., č. 30.

Brněnský večerník. 1976, roč. 7., č. 79.

Brněnský večerník. 1976, roč. 7., č. 130.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 114.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 119.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 123.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 125.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 162.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 171.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 210.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 229.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 237.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 238.

Brněnský večerník. 1977, roč. 8., č. 286.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 22.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 38.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 41.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 64.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 73.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 172.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 177.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 237.

Brněnský večerník. 1978, roč. 9., č. 242.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 14.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 63.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 101.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 114.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 185.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 210.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 244.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 245.

Brněnský večerník. 1979, roč. 10., č. 249.

Brněnský večerník. 1980, roč. 11., č. 56.

Brněnský večerník. 1980, roč. 11., č. 91.

Brněnský večerník. 1980, roč. 11., č. 219.

Brněnský večerník. 1981, roč. 12., č. 45.

Brněnský večerník. 1981, roč. 12., č. 85.

Brněnský večerník. 1982, roč. 13., č. 12.

Brněnský večerník. 1982, roč. 13., č. 89.

Brněnský večerník. 1982, roč. 13., č. 95.

Brněnský večerník. 1983, roč. 14., č. 80.

Brněnský večerník. 1983, roč. 14., č. 119.

Brněnský večerník. 1983, roč. 14., č. 144.

Brněnský večerník. 1984, roč. 15., č. 61.

Brněnský večerník. 1984, roč. 15., č. 153.

Brněnský večerník. 1984, roč. 15., č. 231.

Brněnský večerník. 1984, roč. 15., č. 233.

Brněnský večerník. 1984, roč. 15., č. 234.

Brněnský večerník. 1985, roč. 16., č. 12.

Brněnský večerník. 1985, roč. 16., č. 66.

Brněnský večerník. 1985, roč. 16., č. 230.

Brněnský večerník. 1986, roč. 17., č. 151.

Brněnský večerník. 1986, roč. 17., č. 203.

Brněnský večerník. 1986, roč. 17., č. 225.

Brněnský večerník. 1987, roč. 18., č. 99.

Brněnský večerník. 1988, roč. 19., č. 147.

Brněnský večerník. 1989, roč. 20., č. 37.

Brněnský večerník. 1989, roč. 20., č. 61.

Brněnský večerník. 1989, roč. 20., č. 103.

Brněnský večerník. 1989, roč. 20., č. 120.

Brněnský večerník. 1989, roč. 20., č. 127.

Brněnský večerník. 1989, roč. 20., č. 129.

Brněnský večerník. 1989, roč. 20., č. 205.

Brněnský večerník. 1990, roč. 21., č. 22.

Brněnský večerník. 1990, roč. 21., č. 178.

Brněnský večerník. 1990, roč. 21., č. 198.

Brněnský večerník. 1993, roč. 24., č. 33.

Brněnský večerník. 1993, roč. 24., č. 55.

Brněnský večerník. 1993, roč. 24., č. 65.

Brněnský večerník. 1993, roč. 24., č. 72.

Brněnský večerník. 1993, roč. 24., č. 83.

Brněnský večerník. 1993, roč. 24., č. 87.

Brněnský večerník. 1993, roč. 24., č. 101.

Brněnský večerník. 1993, roč. 24., č. 103.

Brněnský večerník. 1994, roč. 25., č. 117.

Brněnský večerník. 1995, roč. 26., č. 114.

Brněnský večerník. 1996, roč. 27., č. 218.

Brněnský večerník. 1997, roč. 28., č. 17.

Brněnský večerník. 1997, roč. 28., č. 18.

Brněnský večerník. 1997, roč. 28., č. 19.

Brněnský večerník. 1997, roč. 28., č. 21.

Brněnský večerník. 1997, roč. 28., č. 85.

Brněnský večerník. 1997, roč. 28., č. 87.

Brněnský večerník. 1997, roč. 28., č. 92.

Brněnský večerník. 1997, roč. 28., č. 252.

Brněnský večerník. 1998, roč. 29., č. 57.

18.2.3 Československý sport

Československý sport: ústřední orgán Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport: [Brno]. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1953–1992.

Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:cf28ea40-92d1-11ef-9747-005056827e51>

Československý sport. 12. 2. 1968, 16(37).

Československý sport. 12. 11. 1968, 16(268).

Československý sport. 5. 12. 1968, 16(288).

Československý sport. 18. 12. 1968, 16(299).

Praha: Orbis, 1953–1992. ISSN 0323-1224.

Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a227cb00-9a66-11ea-9ded-005056825209>

Československý sport: [Praha]. 18. 6. 1971, 19(142), s. 5.

Československý sport. [Praha]. 21. 9. 1973, roč. 21, č. 225, s. 4.

Československý sport: [Praha]. 2. 4. 1991, 39(77), s. 3.

18.2.4 Hospodářské noviny

HN. Hospodářské noviny: [Hlavní vydání] : deník pro ekonomiku a politiku. Praha: Economia, 1990–. ISSN 0862-9587.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b56c15a0-acbf-11e7-91d5-005056825209>

Hospodářské noviny. 21. 2. 2000, 44(36), s. 17.

18.2.5 Hradecké noviny

Hradecké noviny. Hradec Králové: PN Press a.s., 1992–2006. ISSN 1210-602X.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:412e7e7f-c00a-4b26-8afa-f7f52030323f>

Hradecké noviny. 19. 2. 2000, 9(42), s. 19.

Hradecké noviny. 10. 10. 2001, 10(236), s. 11.

18.2.6 Lidová demokracie

Lidová demokracie: orgán Československé strany lidové. Praha: Nakladatelství Lidová demokracie, 1945–1994. ISSN 0323-1143.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a4e88cb5-8f10-459e-afb8-9940c1bf4d47>

Lidová demokracie. 30. 3. 1965, 21(88).

Lidová demokracie. 12. 10. 1968, 24(275).

Lidová demokracie. 22. 11. 1977, 33(276).

Lidová demokracie. 14. 6. 1978, 34(138).

Lidová demokracie. 20. 6. 1978, 34(143).

Lidová demokracie. 11. 8. 1978, 34(188).

Lidová demokracie. 14. 9. 1978, 34(217).

Lidová demokracie. 8. 4. 1981, 37(83).

Lidová demokracie. 15. 3. 1983, 39(62).

Lidová demokracie. 24. 8. 1985, 41(199).

Lidová demokracie. 23. 6. 1987, 43(144).

18.2.7 Lidové noviny

Lidové noviny. Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, 1893–1945. ISSN 1802-6265.

Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:bdc405b0-e5f9-11dc-bfb2-000d606f5dc6>

Lidové noviny. 20. 4. 1921, roč. 29, č. 195, s. 9.

Lidové noviny. 14. 4. 1928, roč. 36, č. 193, s. 4.

Lidové noviny. 7. 10. 1931, roč. 39, č. 502, s. 6.

Lidové noviny. 3. 4. 1935, roč. 43, č. 171, s. 5.

Lidové noviny. 6. 4. 1935, roč. 43, č. 177, s. 3.

Lidové noviny. 17. 1. 1936, roč. 44, č. 29, s. 6.

Lidové noviny. 4. 4. 1936, roč. 44, č. 174, s. 4.

Lidové noviny. 28. 1. 1938, roč. 46, č. 49**, s. [6].

Lidové noviny. 4. 2. 1938, roč. 46, č. 62**, s. [6].

Lidové noviny. 17. 9. 1938, roč. 46, č. 469, s. 7.

Lidové noviny. 19. 9. 1938, roč. 46, č. 472, s. [6].

Lidové noviny. 29. 10. 1938, roč. 46, č. 546***, s. 5.

Lidové noviny. 22. 11. 1938, roč. 46, č. 589, s. 2.

Lidové noviny. 24. 11. 1938, roč. 46, č. 593, s. 2.

Lidové noviny. 26. 11. 1938, roč. 46, č. 596*, s. 4.

Lidové noviny. 20. 6. 1941, roč. 49, č. 309*, s. 6.

Lidové noviny. 8. 2. 1949. , roč. 57, č. 32***, s. 2.

Lidové noviny – obnoveny 1988: [Vydání Praha]. Praha: Lidové noviny, 1988–. ISSN 0862-5921.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:74c35ab0-2a8b-11e7-b650-5ef3fc9ae867>

Lidové noviny. 06. 3. 1998, 11(55), s. 7.

Lidové noviny. 17. 6. 1999, 12(140), s. 13.

Lidové noviny. 07. 1. 2000, 13(5), s. 27.

18.2.8 Mladá fronta DNES

Mladá fronta Dnes: Severočeské vydání. Praha: MaFra, 1990–. ISSN 1210-1168.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:3b01ffd0-2977-11e2-a433-005056827e52>

Mladá fronta DNES. 1994, roč. 5, č. 201.

Mladá fronta Dnes: Pražské vydání. Praha: MaFra, 1990–. ISSN 1210-1168.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5a0cf100-e0a6-11e7-8d21-005056827e52>

Mladá fronta Dnes. 15. 5. 2014, 25(112), s. 2.

18.2.9 Moravská orlice

Moravská orlice. V Brně: František Uman, 1863–1943. ISSN 1803-117X.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:02203ad6-32f0-11de-992b-00145e5790ea>

Moravská orlice. 4. 11. 1934, roč. 72, č. 259, s. [5].

Moravská orlice. 1. 12. 1934, roč. 72, č. 282, s. [4].

Moravská orlice. 6. 12. 1934, roč. 72, č. 10, s. [4].

Moravská orlice. 8. 12. 1934, roč. 72, č. 288, s. [4].

Moravská orlice. 16. 6. 1936, roč. 74, č. 140, s. [5].

Moravská orlice. 3. 3. 1937, roč. 75, č. 53, s. [6].

Moravská orlice. 16. 3. 1938, roč. 76, č. 63, s. [4].

Moravská orlice. 31. 7. 1938, roč. 76, č. 175, s. [2].

Moravská orlice. 24. 1. 1939, roč. 77, č. 20, s. 6.

18.2.10 Moravský večerník

Moravský večerník: večerní vydání Rovnosti. Brno: Rovnost. ISSN 2533-4646.

Dostupné také z: <https://adt.arcanum.com/en/collection/BrnenskyVecernik/>

Moravský večerník. 1969, roč. 2., č. 10.

Moravský večerník. 1969, roč. 2., č. 26.

Moravský večerník. 1969, roč. 2., č. 31.

Moravský večerník. 1969, roč. 2., č. 104.

18.2.11 Práca

Práca: denník odborárov na Slovensku. Bratislava: Práca.

Dostupné také z: <https://adt.arcanum.com/en/collection/Praca/>

Práca. 1981, roč. 36, č. 130.

18.2.12 Práce

Práce: Noviny zaměstnanců a živnostníků. Praha: Deník Práce, akciová společnost.

Dostupné také z: https://adt.arcanum.com/en/collection/PracePraha_OSA/

Práce: Noviny zaměstnanců a živnostníků. 1993, roč. 49, č. 182.

Práce: Noviny zaměstnanců a živnostníků. 1994, roč. 50, č. 295.

Práce: český deník v českých rukou: [Praha]. Praha: Deník Práce, 1945–1997. ISSN 0231-6374.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:de8e18f0-de3b-11e6-8a71-005056827e52>

Práce. 1997(196), s. 15.

18.2.13 Ročenka českého fotbalu

Ročenka českého fotbalu. Praha: APS Agency, 1997–.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:7a401850-4d54-11e4-9383-005056825209>

Ročenka českého fotbalu. 2000(1), s. 73.

18.2.14 Rovnost: list sociálních demokratů českých

Rovnost: list sociálních demokratů českých. Brno: J. Opletal, 1885–2001. ISSN 0862-7967.

Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:f1c7c08d-8f64-4b66-be28-5f209c2c7021>

Rovnost. 10. 2. 1946, roč. 62, č. 35, s. 8.

Rovnost. 10. 10. 1953, roč. 70, č. 82, s. 6.

Rovnost. 24. 10. 1953, roč. 70, č. 86, s. 6.

Rovnost. 14. 11. 1953, 70(92), s. 4.

Rovnost. 8. 2. 1955, 71(11).

Rovnost. 17. 10. 1956, 71(92).

Rovnost. 13. 7. 1958, 73(166).

Rovnost. 28. 1. 1959, 74(24).

Rovnost. 16. 4. 1959, 74(90).

Rovnost. 28. 10. 1959, 74(257).
Rovnost. 7. 2. 1960, 75(33).
Rovnost. 18. 3. 1960, 75(67).
Rovnost. 6. 4. 1960, 75(83).
Rovnost. 7. 4. 1960, 75(84).
Rovnost. 17. 5. 1960, 75(119).
Rovnost. 25. 5. 1960, 75(126).
Rovnost. 1. 6. 1960, 75(132).
Rovnost. 3. 6. 1960, 75(134).
Rovnost. 9. 6. 1960, 75(139).
Rovnost. 8. 11. 1961, 76(267).
Rovnost. 22. 4. 1962, 77(96).
Rovnost. 29. 4. 1962, 77(101).
Rovnost. 11. 11. 1962, 77(269).
Rovnost. 16. 11. 1962, 77(273).
Rovnost. 15. 10. 1965, 80(247).
Rovnost. 28. 12. 1965, 80(309).
Rovnost. 6. 11. 1966, 81(268).
Rovnost. 19. 4. 1967, 82(94).
Rovnost. 6. 8. 1967, 82(188).
Rovnost. 7. 7. 1969, 84(157).
Rovnost. 15. 1. 1970, 85(12).
Rovnost. 29. 1. 1970, 85(257).
Rovnost. 6. 11. 1970, 85(263).
Rovnost. 7. 11. 1970, 85(264).

Rovnost. 18. 11. 1970, 85(273).

Rovnost. 19. 11. 1970, 85(274).

Rovnost. 20. 11. 1970, 85(275).

Rovnost. 10. 3. 1973, 88(59).

Rovnost. 28. 5. 1974, roč. 89, č. 124, s. [12].

Rovnost. 22. 6. 1974, roč. 89, č. 146, s. [8].

Rovnost. 17. 9. 1975, roč. 90, č. 219, s. 4.

Rovnost. 15. 3. 1978, 93(63), s. [8].

Rovnost. 13. 9. 1978, 93(216), s. [12].

Rovnost. 1. 2. 1991, 106(27), s. 3.

Rovnost. 18. 7. 1991, 106(165), s. [8].

Rovnost. 16. 8. 1991, 106(189), s. 7.

Rovnost. 23. 8. 1991, 106(195), s. 7.

Rovnost. 5. 10. 1991, 106(233), s. [8].

Rovnost. 19. 12. 1991, 106(296), s. [8].

Rovnost. 8. 1. 1992, 2 (107)(6), s. [8].

Rovnost. 16. 1. 1992, 2 (107)(13), s. [8].

Rovnost. 3. 7. 1992, 2 (107)(155), s. [8].

Rovnost. 30. 9. 1992, 2 (107)(230), s. 3.

18.2.15 Rudé právo

Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 1920–1995. ISSN 0032-6569.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:4eac74b0-e92c-11dc-9fa1-000d606f5dc6>

Rudé právo. 5. 11. 1953, 33–34(308), s. [4].

Rudé právo. 6. 11. 1953, 33–34(309), s. [4].

Rudé právo. 25. 10. 1954, 34–35(296), s. [4].

Rudé právo. 1. 11. 1977, 57–58(258), s. [8].

Rudé právo. 21. 6. 1978, 58–59(144), s. [8].

Rudé právo. 25. 2. 1981, 61–62(47), s. [8].

Rudé právo. 4. 9. 1985, 65(208), s. [8].

Rudé právo. 5. 9. 1985, 65(209), s. [8].

Rudé právo. 18. 7. 1991, 1(165), s. 8.

Rudé právo. 12. 8. 1992, 2(188), s. 15.

18.2.16 Stadion: časopis pro tělesnou výchovu a sport

Stadion: časopis pro tělesnou výchovu a sport. Praha: Melantrich, 1953–2006. ISSN 0038-8920.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:2b3aaf20-e4b1-11e7-bbbb-005056827e51>

Stadion. 13. 11. 1953, 1(27), s. [3].

Stadion. 25. 7. 1978, 26(30).

18.2.17 Večerník – Praha

Večerník – Praha: list všech Pražanů. Praha: Pragoprint, 1991–2005. ISSN 1210-1117.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5b7f7360-1031-11e6-ad5a-001018b5eb5c>

Večerník – Praha. 2002(26), s. 10.

Večerník – Praha. 2002(57), s. 7.

18.2.18 Za krásami domova

Za krásami domova. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 1955–1961. ISSN 0513-6970.

Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:63589a20-ddde-11e9-9b82-005056827e52>

Za krásami domova. 4. 1960, 6(4), s. 77.

18.2.19 Zemědělské noviny

Zemědělské noviny: list Jednotného svazu českých zemědělců. Praha: Přípravný výbor Jednotného svazu českých zemědělců. ISSN 0139-5777.

Dostupné také z: https://adt.arcanum.com/en/collection/ZemedelskeNoviny_OSA/

Zemědělské noviny. 1980, roč. 36, č. 68.

18.3 Popisné, plánovací a bilanční dokumentace

Brno. V Brně: Krajské nakladatelství, 1955.

Brno zítřka. Brno: Akc. mor. knihtiskárna Polygrafie, 1930–1940.

DAVIDOVÁ, Jarmila. *Brno: průvodce – informace – fakta*. Praha: Olympia, 1978, s. 192.

Popis města Brna k soutěži na dopravně-komunikační plán 1933: Závěrečný protokol soutěže na dopravně-komunikační plán, jakož i na získání námětů pro sestavení hospodářského plánu města Brna 1933–34. Program veřejné soutěže na dopravně-komunikační plán, jakož i na získání námětů pro sestavení hospodářského plánu města Brna 1933. Brno: Město Brno, 1933.

Popis města Brna k soutěži na regulační plán, Brno, 1926.

Prapor práce města Brna 1935: veřejné vystoupení 22. září 1935 na sokol. stadiu v Brně, Kounicova ulice. Brno: Mužstvo Praporu práce města Brna, 1935.

Rok Národního souručenství: právní, organizační a pracovní programová základna české národní pospolitosti. Praha: Propagační komise Národního souručenství, 1940.

Tricet pět let SK Židenice – Sokol Zbrojovka Brno-Židenice: tricet pět let tělesné i mravní výchovy mládeže, tricet pět let radostného poslání sportu: 1913–1948. Brno: Sokol Zbrojovka Brno-Židenice, 1948.

UBR, Bohumil a SIEGEL, Jaromír. *Občané budují své město: k činnosti Ústředního nár. výboru v Brně: osobní vzpomínky a postřehy z let 1945–1952*. Brno: Archiv města Brna, 1988.

18.4 Rozhovory

Rozhovor s Karlem Jarůškem, Brno, 17. 1. 2026.

Rozhovor s Ľudovítem (Ferem) Miklošem, Brno, 17. 1. 2026.

Rozhovor s Markem Fišerem, Brno, 17. 1. 2026.

Rozhovor s Lukášem Winklerem, Brno, 17. 1. 2026.

Rozhovor s Milanem Beschornerem, Brno, 17. 1. 2026.

Rozhovor s nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

Rozhovor s „Berlínem“, nejmenovaným fanouškem Zbrojovky, Brno, 17. 1. 2026.

Všechny záznamy audiozáznamy dostupné z:

https://drive.google.com/drive/folders/1fS9pPL9j0UQpsiGD5S0F_LJ5aCeK_RTP?usp=sharing

19 INTERNETOVÉ ZDROJE

Akce Z. Online. Encyklopedie Českých Budějovic. C1998–2026. Dostupné z: <https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/akce-z>. [cit. 2026-01-23].

Fotbalový stadion Za Lužánkami. Online. Encyklopedie dějin Brna. 2025, 3. 11. 2025. Dostupné z: <https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil-domu&load=431>. [cit. 2026-01-23].

Komunistická strana Československa (KSČ), IX. sjezd KSČ. Online. TOTALITA. C1999-2025. Dostupné z: https://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_ksc_06_01.php?. [cit. 2025-10-10].

Vladimír Malý Athlete Profile. Online. European Athletics. C2025. Dostupné z: <https://www.european-athletics.com/home/historical-data/athletes/14353237>. [cit. 2026-01-16].

Prof. Ing. Dr. techn. Rudolf Spazier. Online. Encyklopedie dějin města Brna. 10. 10. 2024. Dostupné z: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2195. [cit. 2025-10-21].

Fotbal za Lužánkami bude stát miliardy. In: *Brněnský deník* [online]. 26. 6. 2007 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/luzanky_stadion_rekonstrukce_s.html

Fanoušci vtrhli do areálu stadionu za Lužánkami. In: *Brněnský deník* [online]. 25. 11. 2007 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/fotbal_pochod_20071125.html

Architekt Hruša: Postavíme koloseum. In: *Brněnský deník* [online]. 24. 2. 2008 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/architekt-hrusa-postavime-koloseum20080325.html

Nové koloseum má sloužit nejen fotbalistům. In: *Brněnský deník* [online]. 23. 6. 2008 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/architekt-hrusa-postavime-koloseum20080325.html

Fotbalový stadion nabírá zpoždění. In: *Brněnský deník* [online]. 3. 1. 2009 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/fotbalovy-stadion-nabira-zpozdeni20090102.html

Fotbalový stadion zlevnil. Chybí termín stavby. In: *Brněnský deník* [online]. 7. 9. 2009 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/fotbal_region/stadion-zlevnil-chybi-termin-stavby20090907.html

Chodníky stoply nový stadion Za Lužánkami. In: *Brněnský deník* [online]. 16. 8. 2010 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/chodniky-stoply-novy-stadion-za-luzankami20100815.html

Kapacitu arény za Lužánkami původně sčítala vojenská četa. Online. *Brněnský deník*. 2015, s. 1. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/fotbal_region/kapacitu-areny-za-luzankami-puvodne-scitala-vojenska-ceta-20150611.html. [cit. 2026-01-08].

Až se oteplí, zasejeme, říká "trávníkář" Švancar. In: *Brněnský deník* [online]. 19. 2. 2015 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/obrazem-sekacky-kosily-vzrostly-plevel-za-luzankami-i-se-svancarou-za-volantem-2.html

Práce Za Lužánkami? Zbrojovákům pomáhají děti i důchodci. In: *Brněnský deník* [online]. 15. 3. 2015 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/prace-za-luzankami-zbrojovakum-pomahaji-deti-i-duchodci-20150315.html

OBRAZEM: Brigádníky za Lužánkami odměnil Švancarův guláš i hráči Zbrojovky. In: *Brněnský deník* [online]. 11. 4. 2015 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/obrazem-brigadniky-za-luzankami-odmenil-svancaruv-gulas-i-hraci-zbrojovky-20150411.html

Lužánky dostaly Š(v)anci. Diváků byl přetlak. Podle odhadu policie 35 tisíc. In: *Brněnský deník* [online]. 27. 6. 2015 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/fotbal_region/luzanky-dostaly-s-v-anci-divaku-byl-pretlak-podle-odhadu-policie-35-tisic-20150627.html

Město zpřístupní stadion za Lužánkami fanouškům. Za symbolických sto korun ročně. In: *Brněnský deník* [online]. 29. 7. 2015 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/mesto-zpristupni-stadion-za-luzankami-fanouskum-za-symbolickych-sto-korun-rocne-20150729.html

Arény za miliardy? Brno se chystá konkurovat Praze. In: *Brněnský deník* [online]. 30. 11. 2015 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/areny-za-miliardy-brno-se-chysta-konkurovat-praze-20151129.html

Věřil jsem. Ted' se bojím, že stadion za Lužánkami nikdy nebude, mrzí Švancar. In: *Brněnský deník* [online]. 14. 1. 2019 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/fotbal_region/veril-jsem-ted-se-bojim-ze-stadion-za-luzankami-nikdy-nebude-mrzi-svancar-20190114.html

Pozemky u fotbalového stadionu za Lužánkami patří městu. Procházka se odvolá. In: *Brněnský deník* [online]. 28. 4. 2021 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: <https://brnensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/pozemky-u-fotbaloveho-stadionu-za-luzankami-patri-mestu-prochazka-se-odvola-2021.html>

Komunikace na pozemcích za Lužánkami patří Brnu, rozhodl krajský soud. In: *Brněnský deník* [online]. 8. 11. 2022 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: <https://brnensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/brno-u-odvolaciho-soudu-uspelo-ve-sporu-o-komunikace-na-pozemcich-za-luzankami.html>

ČENĚK, Petr. Strhující příběh muže, kterého (asi) neznáte. Do historie pomohl i Zátopkovi. Online. *Blesk*. 2023. Dostupné z: <https://isport.blesk.cz/clanek/ostatni-atletika/428974/strhujici-pribeh-muze-ktereho-asi-neznate-do-historie-pomohl-i-zatopkovi.html>. [cit. 2026-01-19].

Demolice stadionu za Lužánkami začne příští rok, město už má platné povolení. In: *Brněnský deník* [online]. 20. 10. 2023 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/demolice-luzanek-bourani-brno-fotbalovy-stadion-petr-svancara-povoleni-termin.html

Demolice brněnské legendy: trosky stadionu za Lužánkami poslouží odpočinku lidí. In: *Brněnský deník* [online]. 10. 10. 2024 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/brno-fotbal-stadion-za-luzankami-demolice-tribuny-trosky-travnik-odpocinek.html

Nový majitel, nový impuls návratu fotbalu za Lužánky. Problematické, tvrdí Brno. In: *Brněnský deník* [online]. 20. 8. 2025 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/brno-luzanky-fotbal-navrat-novy-majitel-zbrojovka-kacena-nepravdepobne-mesto.html

Nový stadion v Brně je zase blíž. Hledá se lokalita, Lužánky podpoří i Procházka. In: *Brněnský deník* [online]. 29. 8. 2025 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/fotbal_region/brno-novy-stadion-luzanky-zbrojovka-prochazka-mesto-kacena.html

Stadion za Lužánkami se bourat zatím nebude, Brno prověřuje novou výstavbu. In: *Brněnský deník* [online]. 2. 10. 2025 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/stadion-za-luzankami-brno-demolice-vystavba.html

Zemřel Lubomír Hrstka, bývalý hokejista a majitel Boby Brno. Online. *Seznam Zprávy*. 2025. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/sport-zemrel-lubomir-hrstka-byvaly-hokejista-a-vyrazna-osobnost-brnenskeho-sportu-288691>. [cit. 2026-01-23].

Staré tribuny za Lužánkami zboří. I když tam fotbalový stadion bude i v budoucnu. In: *Brněnský deník* [online]. 14. 10. 2025 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/stadion-za-luzankami-brno-zbrojovka-moznosti.html

Průlom pro fotbal v Brně: Stadion se bude stavět za Lužánkami, rozhodli radní. In: *Brněnský deník* [online]. 12. 11. 2025 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/fotbal_region/stadion-za-luzankami-fotbal-brno-luzanky.html

O stavbu stadionu za Lužánkami v Brně se uchází tři zájemci. Teď posoudí žádosti. In: *Brněnský deník* [online]. 9. 1. 2026 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/stavba-stadionu-za-luzankami-brno-tri-zajemci-koncesni-rizeni-mesto-pozemky.html

Za Lužánky míří do politiky. Brněnské hnutí plánuje kandidovat ve volbách. In: *Brněnský deník* [online]. 15. 1. 2026 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/brno-hnuti-za-luzanky-registrace-politika-komunalni-volby-novy-stadion-zbrojovka.html

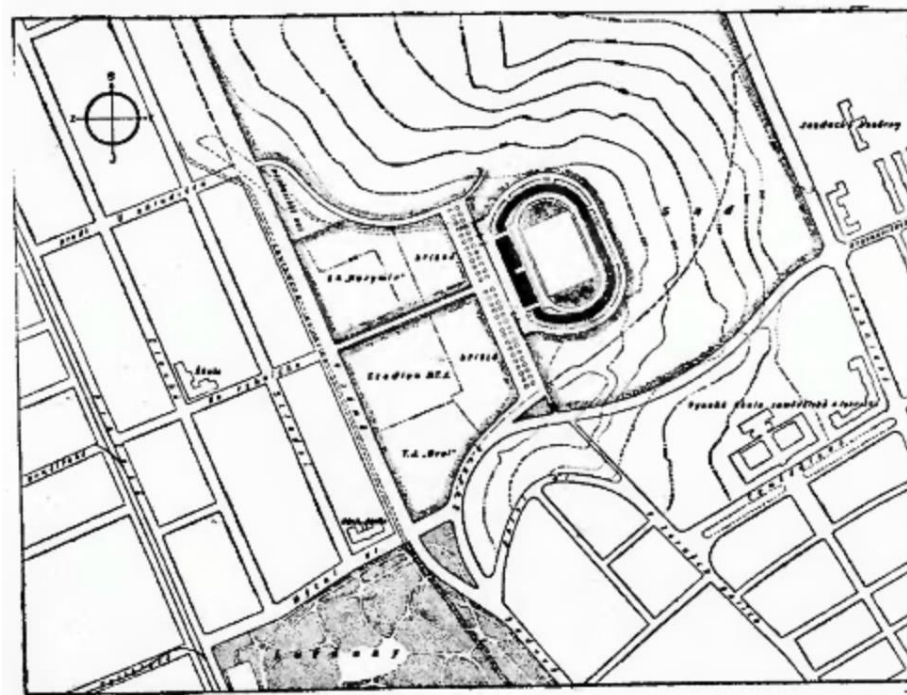
Pro Lužánky uděláme maximum. Zbrojovka chystá řešení, které předčí i silné soky. In: *Brněnský deník* [online]. 23. 1. 2026 [cit. 2026-01-23]. Dostupné z: <https://brnensky.denik.cz/fotbal-druha-liga/luzanky-zbrojovka-brno-stadion-koncese-kacena-metrostav.html>

20 SEZNAM OBRÁZKŮ

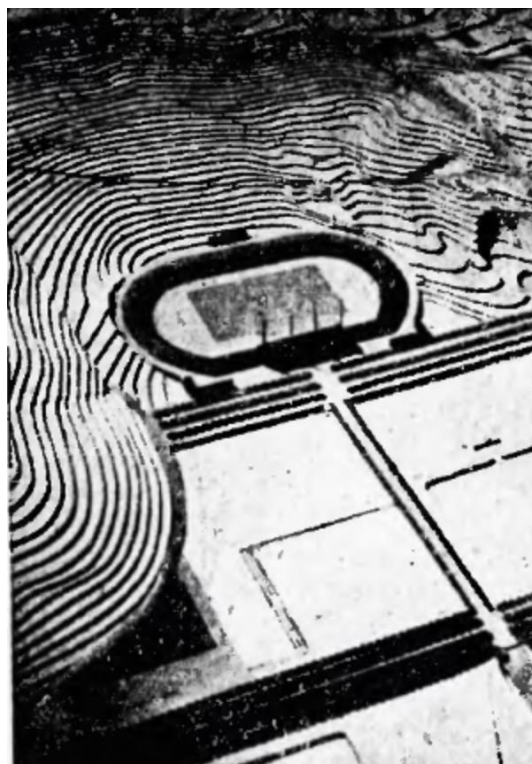
Obrázek 1: Srovnání dnešní podoby stadionu (zdroj: vlastní, 2026) a té z roku 1975 (<i>Architektura ČSR</i> , 1975).	4
Obrázek 2: Mužstvo Dynama Moskva nastupující na hřiště Spartaku Zbrojovka Brno (<i>Stadion</i> . 13.11.1953, 1(27), s. [3]).	21
Obrázek 3: Montáž umělého osvětlení na stadionu Za Lužánkami (<i>Brněnský večerník</i> . 1970, roč. 1., č. 107.).	30
Obrázek 4: Dnešní podoba stadionu (zdroj: vlastní, 2026).	59
Obrázek 5: Poloha městského hřiště u Lužánek (<i>Lidové noviny</i> 6. 4. 1935).	84
Obrázek 6: Model lužáneckého hřiště (<i>Lidové noviny</i> 6. 4. 1935).	84
Obrázek 7: Plocha Planýrky před působením Praporu práce, 1935 (fotografie z brožurky Praporu práce).	85
Obrázek 8: Dělnická nouzová kolonie na Planýrce, 1932 (<i>Brněnský večerník</i> 23. 2. 1973).	85
Obrázek 9: Pozvánka na ustavující schůzi družstva „Brněnský národní stadion“, 1946 (Moravský zemský archiv v Brně; Krajský soud civilní Brno (NAD 136, C 11); ukl. j. firm. 701 kanton; zn. sp. Dr XXIV 164; Družstvo Benešův národní stadion, z. s. s r. o., Brno; dříve Brněnský národní stadion, z. s. s r. o., Brno, 1946–1947).	86
Obrázek 10: Fotografie modelu sportovního střediska za Lužánkami (<i>Brno</i> . 1949, s. 138.).	87
Obrázek 11: Brigáda na brněnském stadionu 29.7. 1950 (UBR a SIEGEL. <i>Občané budují své město</i>).	87
Obrázek 12: Fotografický pohled na brněnský sportovní stadion v den sportovní produkce (<i>Architektura ČSR</i> . 1958, roč. 17, č. 3–4, s. 200.).	88
Obrázek 13: Fotografie stavby tribuny stadionu (<i>Rovnost</i> . 28. 1. 1959, 74(24), s. 6.).	89
Obrázek 14: Fotografie probíhající stavební činnosti (<i>Rovnost</i> . 18. 3. 1960, 75(67), s. 4.).	89
Obrázek 15: Záběr z prvních minut prvního zápasu (ČSR–Maďarsko) po dostavění západní tribuny stadionu (<i>Rovnost</i> . 7. 4. 1960, 75(84), s. 6.).	90
Obrázek 16: Záběr průběhu II. krajské spartakiády na stadionu Za Lužánkami (<i>Rovnost</i> . 3. 6. 1960, 75(134), s. 4.).	90
Obrázek 17: Záběr na prapor vyvěšený na stadionu k 60. výročí československého fotbalu (<i>Rovnost</i> . 8. 11. 1961, 76(267), s. 4.).	91
Obrázek 18: Návrh Stavoprojektu na sportovní areál za Lužánkami, 1967 (<i>Rovnost</i> . 19. 4. 1967, 82(94), s. [4]).	91
Obrázek 19: První rozsvícení reflektorů na stadionu při technické zkoušce (<i>Brněnský večerník</i> . 1970, roč. 1., č. 216.).	92
Obrázek 20: Záběr z prvního cvičného zápasu pod umělým osvětlením. (<i>Brněnský večerník</i> . 1970, roč. 1., č. 222.).	92
Obrázek 21: Záběr z prvního oficiálního zápasu pod umělým osvětlením (<i>Rovnost</i> . 18. 11. 1970, 85(273), s. [8]).	93
Obrázek 22: Pohled na smetiště před vstupní bránou stadionu (<i>Brněnský večerník</i> . 1972, roč. 3., č. 44.).	93
Obrázek 23: Plavecká hala za Lužánkami v průběhu výstavby (<i>Rovnost</i> . 22. 6. 1974, roč. 89, č. 146, s. [8]).	94

Obrázek 24: Pavel Hrabovský s přístrojem na ostřikování trávníku (<i>Brněnský večerník</i> . 1974, roč. 5., č. 161.).	94
Obrázek 25: Stadion Za Lužánkami, 1975 (<i>Architektura ČSR</i> , 1975, č. 6. Foto: Z. Duřpekt).	95
Obrázek 26: Hráči Zbrojovky trénující ve směsi kaluží a bláta (<i>Brněnský večerník</i> . 1976, roč. 7., č. 8.).	95
Obrázek 27: Karel Jarůšek, 1977 (<i>Brněnský večerník</i> . 1977, roč. 8., č. 286.).	96
Obrázek 28: Sportovní areál za Lužánkami (<i>Brněnský večerník</i> . 1978, roč. 9., č. 64.).	96
Obrázek 29: Mužstvo Zbrojovky, mistři ČSSR 1977/78 (<i>Rudé právo</i> . 21. 6. 1978, 58–59(144), s. [8]).	96
Obrázek 30: Krajský přebor atletů na stadionu Za Lužánkami (<i>Brněnský večerník</i> . 1982, roč. 13., č. 95.).	97
Obrázek 31: Snímek z kvalifikačního utkání (<i>Brněnský večerník</i> . 1986, roč. 17., č. 203.).	97
Obrázek 32: Stav betonových stupňů pro diváky v roce 1986 (<i>Brněnský večerník</i> . 1986, roč. 17., č. 225.).	98
Obrázek 33: Snímek ze zápasu Zbrojovka – Č. Budějovice (3:0), 1989 (<i>Brněnský večerník</i> . 1989, roč. 20., č. 103.).	98
Obrázek 34: Staveniště v oblasti za Lužánkami (<i>Rovnost</i> . 3. 7. 1992, 2 (107)(155), s. [8]).	99
Obrázek 35: Letecký záběr z koncertu Metallicity (<i>Brněnský večerník</i> . 1993, roč. 24., č. 101.).	99
Obrázek 36: Vizualizace podoby stadionu po jeho rekonstrukci, 2008 (<i>Nové koloseum má sloužit nejen fotbalistům</i> . In: <i>Brněnský deník</i> [online]. 23. 6. 2008).	100
Obrázek 37: (zleva) Karel Jarůšek, autor práce, Fero Mikloš (zdroj: vlastní, 17. 1. 2026, Brno).	100
Obrázek 38: Dnešní podoba stadionu (zdroj: vlastní, 2026).	101
Obrázek 39: Dnešní podoba stadionu (zdroj: vlastní, 2026).	102
Obrázek 40: Dnešní podoba stadionu (zdroj: vlastní, 2026).	102

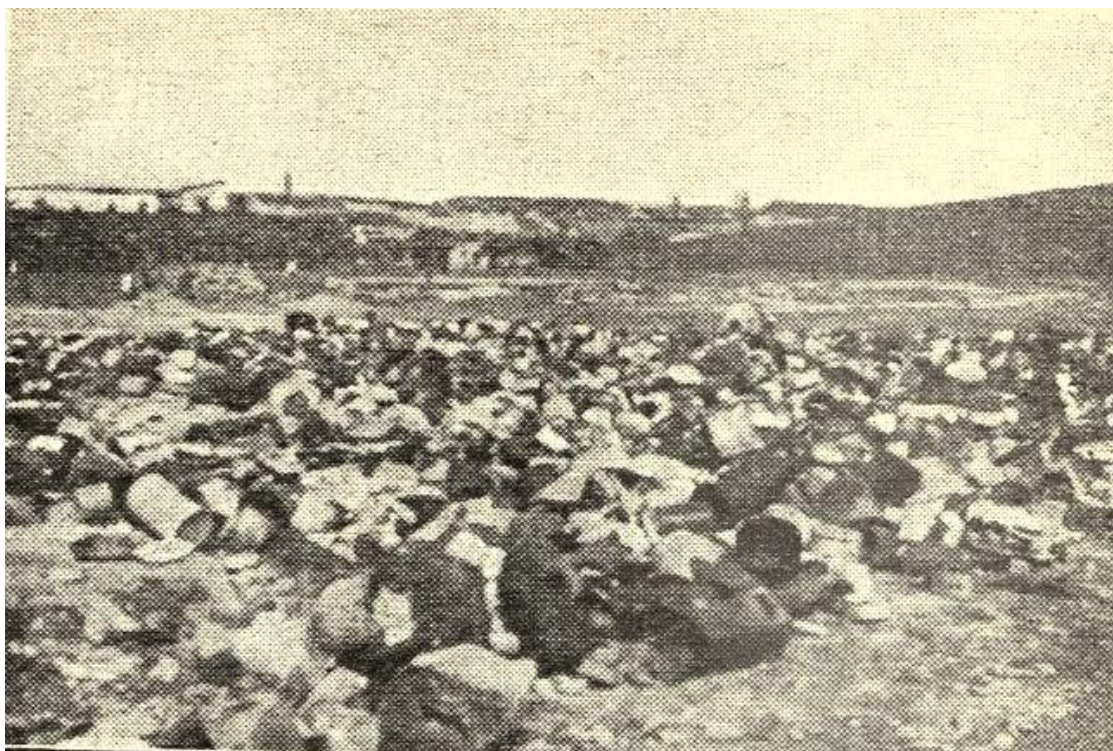
21 PŘÍLOHY

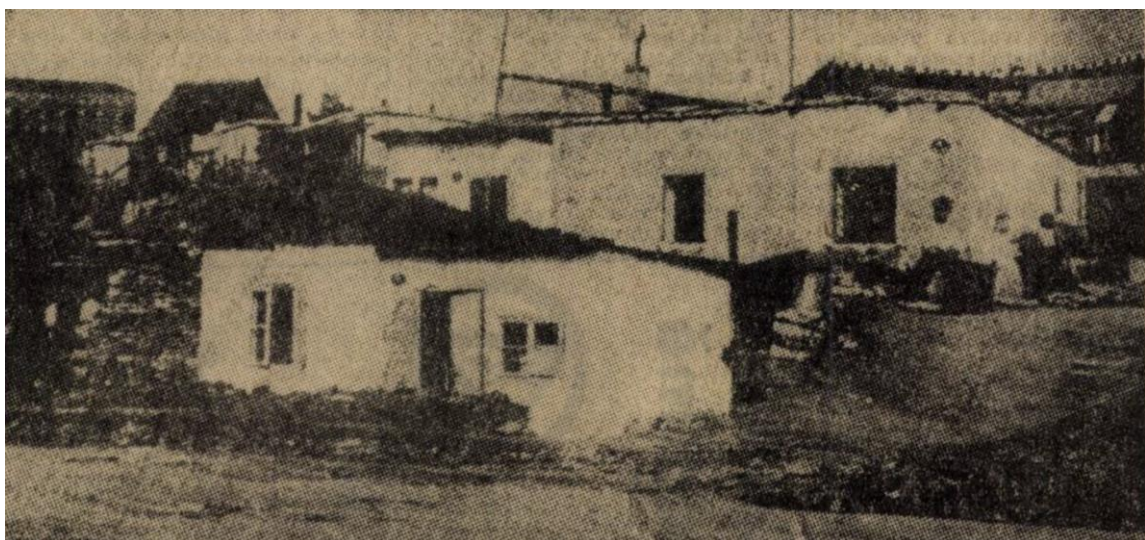
Obrázek 5: Poloha městského hřiště u Lužánek (*Lidové noviny* 6. 4. 1935)

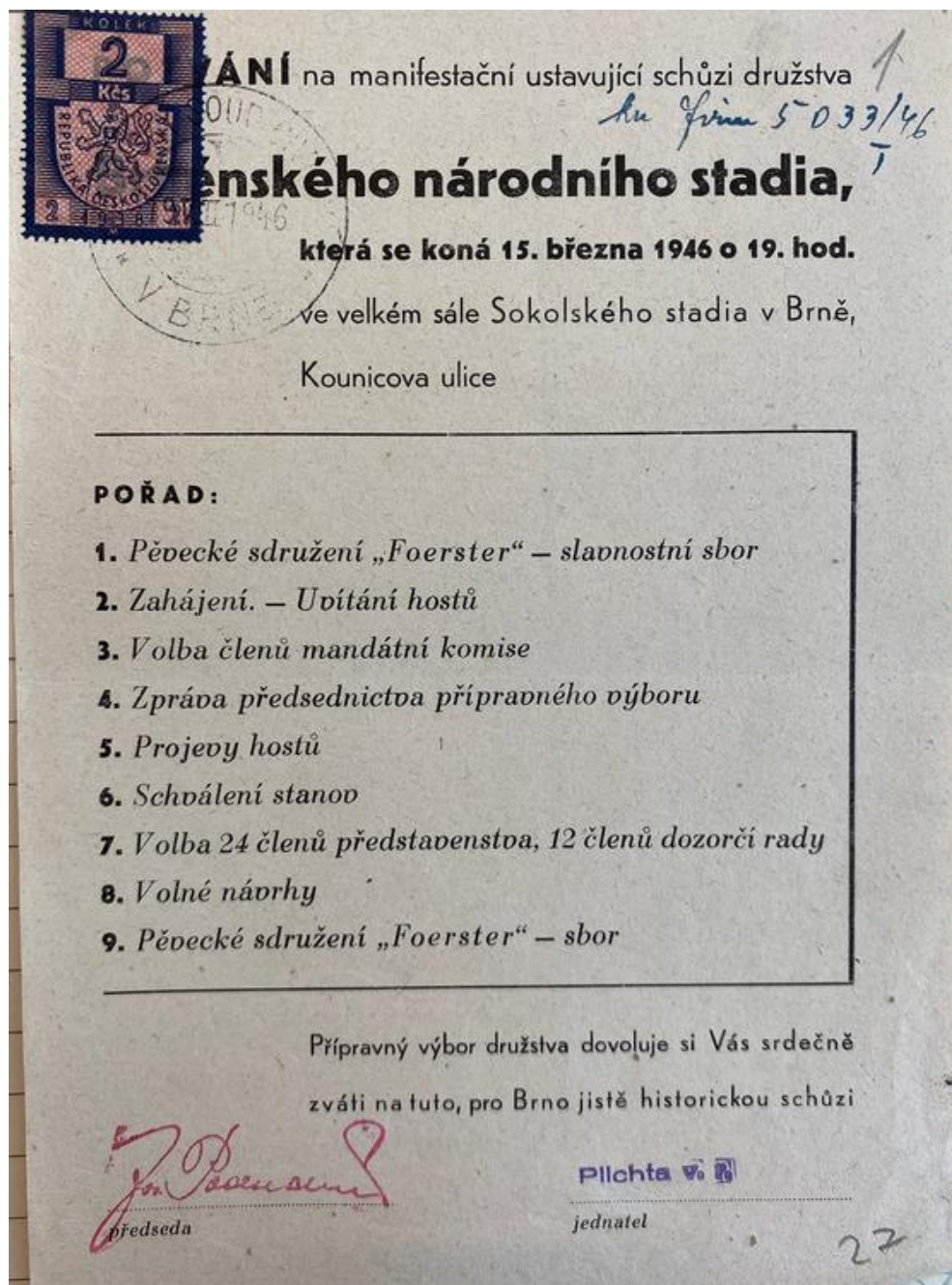
Obrázek 6: Model lužáneckého hřiště (*Lidové noviny* 6. 4. 1935).

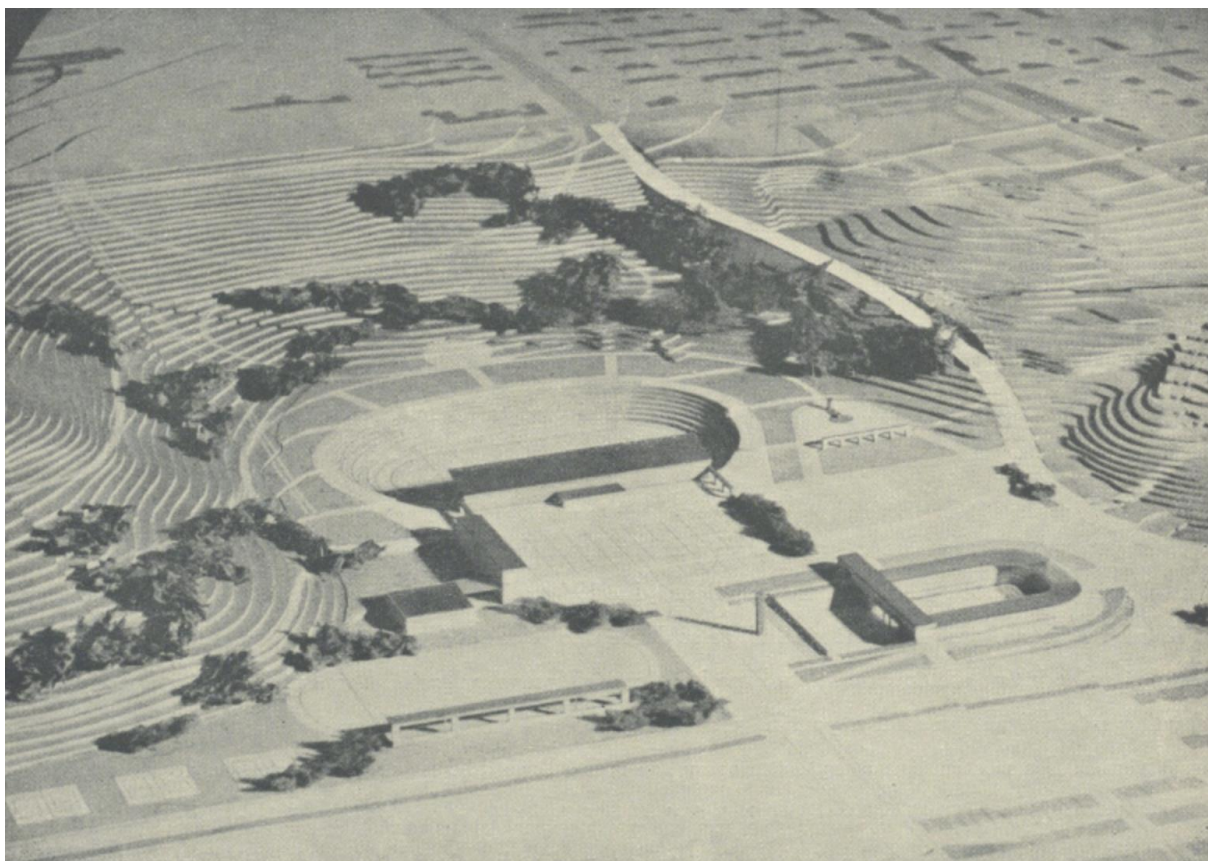
Obrázek 7: Plocha Planýrky před působením Praporu práce, 1935 (fotografie z brožurky Praporu práce).

Obrázek 8: Dělnická nouzová kolonie na Planýrce, 1932 (*Brněnský večerník* 23. 2. 1973).

Obrázek 9: Pozvánka na ustavující schůzi družstva „Brněnský národní stadion“, 1946 (Moravský zemský archiv v Brně; Krajský soud civilní Brno (NAD 136, C 11); ukl. j. firm. 701 karton; zn. sp. Dr XXIV 164; Družstvo Benešův národní stadion, z. s. s r. o., Brno; dříve Brněnský národní stadion, z. s. s r. o., Brno, 1946–1947)

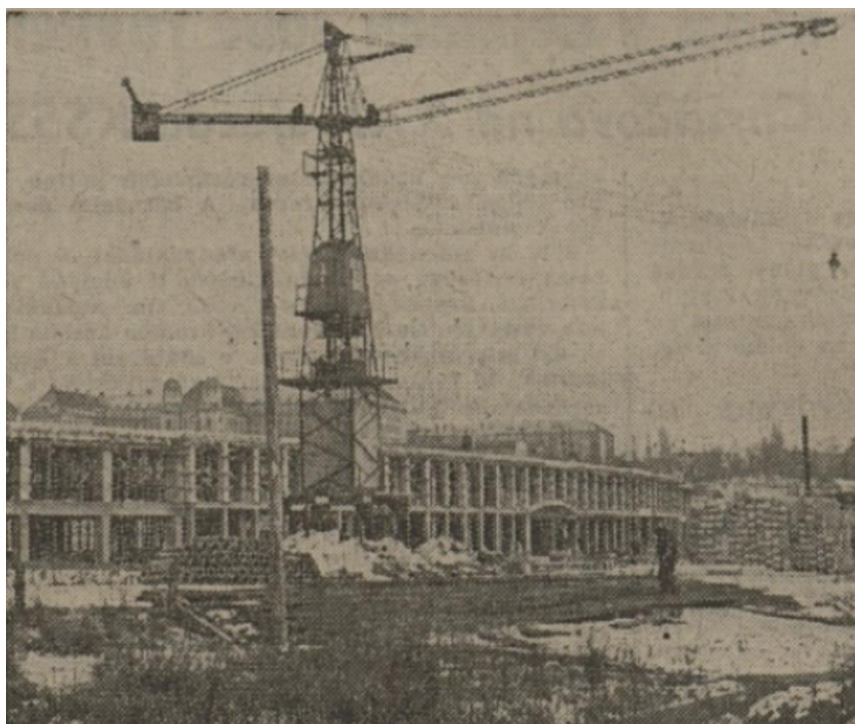
Obrázek 10: Fotografie modelu sportovního střediska za Lužánkami (*Brno*. 1949, s. 138.).

Obrázek 11: Brigáda na brněnském stadionu 29.7. 1950 (UBR a SIEGEL. *Občané budují své město*).

Obrázek 12: Fotografický pohled na brněnský sportovní stadion v den sportovní produkce (*Architektura ČSR*. 1958, roč. 17, č. 3–4, s. 200.).

Obrázek 13: Fotografie stavby tribuny stadionu (*Rovnost*. 28. 1. 1959, 74(24), s. 6.).

Obrázek 14: Fotografie probíhající stavební činnosti (*Rovnost*. 18. 3. 1960, 75(67), s. 4.).

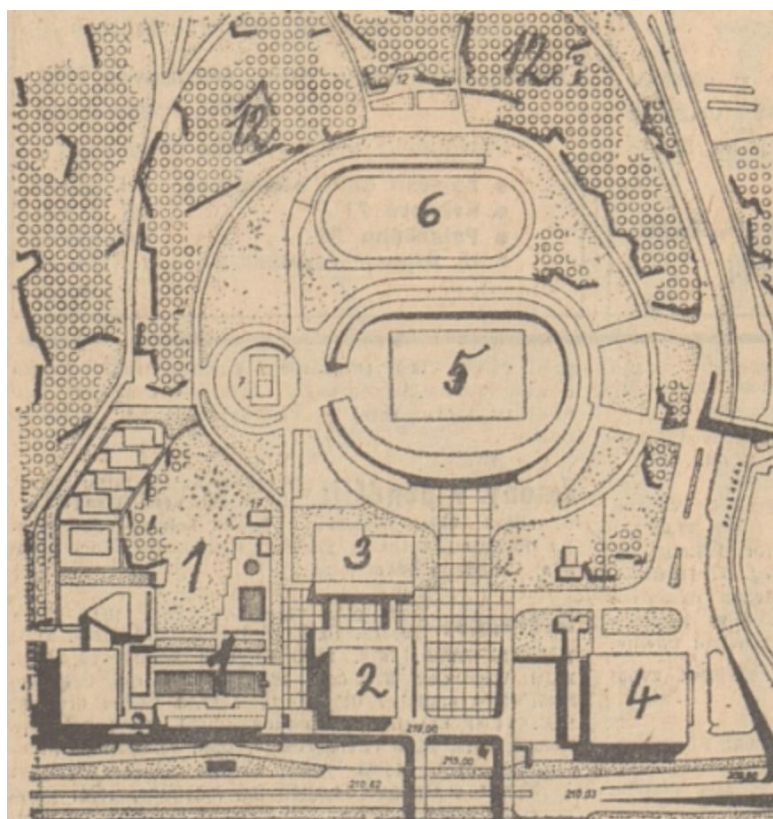
Obrázek 15: Záběr z prvních minut prvního zápasu (ČSR–Maďarsko) po dostavění západní tribuny stadionu (*Rovnost*. 7. 4. 1960, 75(84), s. 6.).

Obrázek 16: Záběr průběhu II. krajské spartakiády na stadionu Za Lužánkami (*Rovnost*. 3. 6. 1960, 75(134), s. 4.).

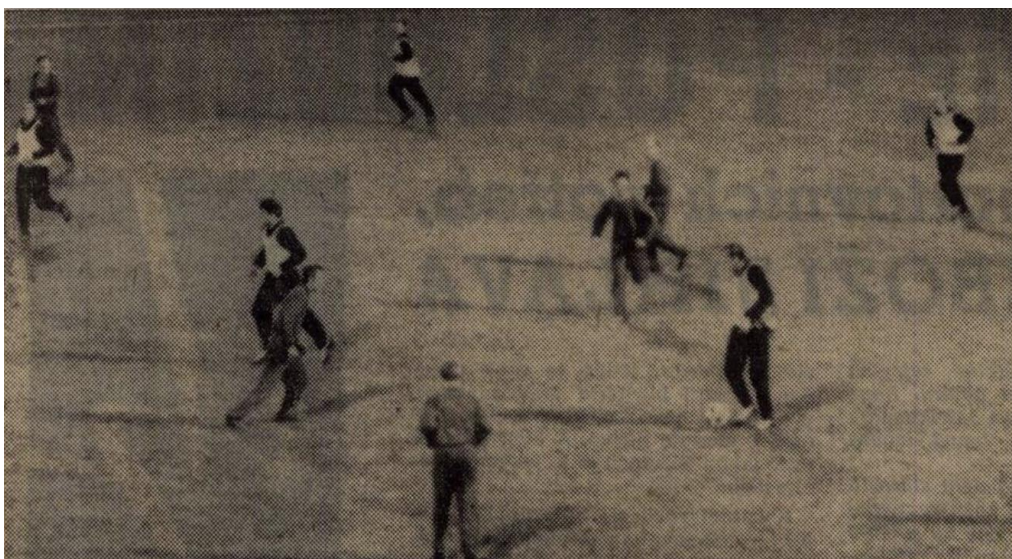
Obrázek 17: Záběr na prapor vyvěšený na stadionu k 60. výročí československého fotbalu (*Rovnost*. 8. 11. 1961, 76(267), s. 4.).

Obrázek 18: Návrh Stavoprojektu na sportovní areál za Lužánkami, 1967 (*Rovnost*. 19. 4. 1967, 82(94), s. [4]).

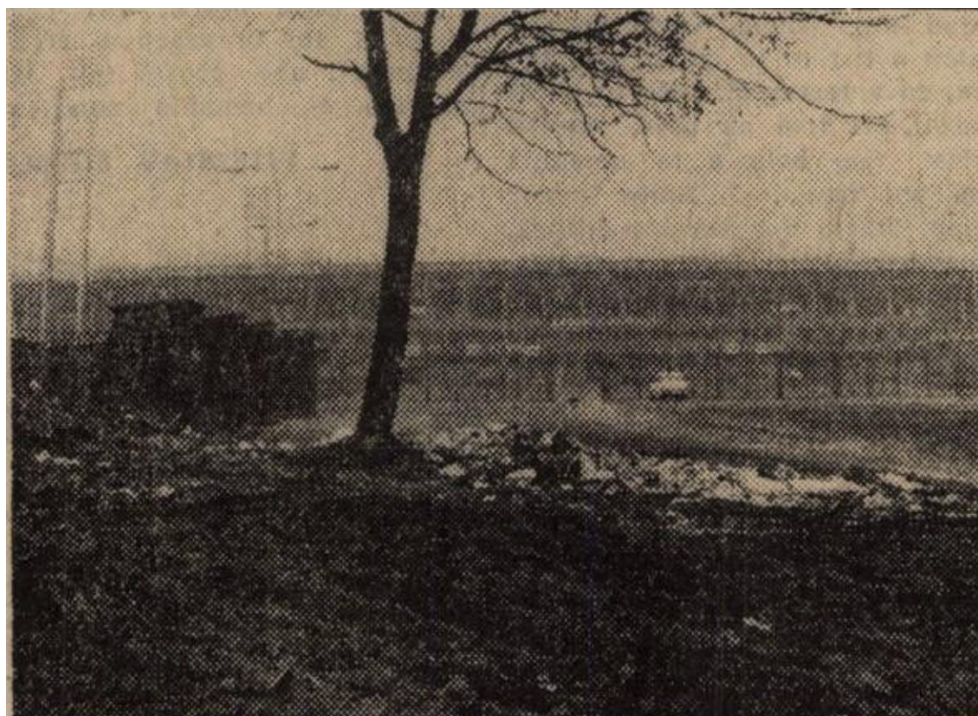
Obrázek 19: První rozsvícení reflektorů na stadionu při technické zkoušce (*Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 216.).

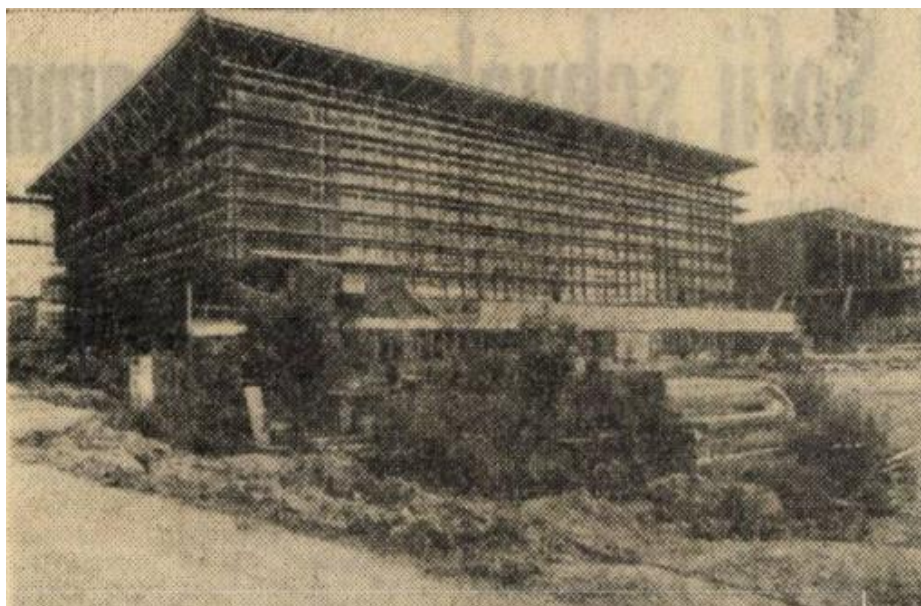
Obrázek 20: Záběr z prvního cvičného zápasu pod umělým osvětlením. (*Brněnský večerník*. 1970, roč. 1., č. 222.).

Obrázek 21: Záběr z prvního oficiálního zápasu pod umělým osvětlením (*Rovnost*. 18. 11. 1970, 85(273), s. [8]).

Obrázek 22: Pohled na smetiště před vstupní bránou stadionu (*Brněnský večerník*. 1972, roč. 3., č. 44.).

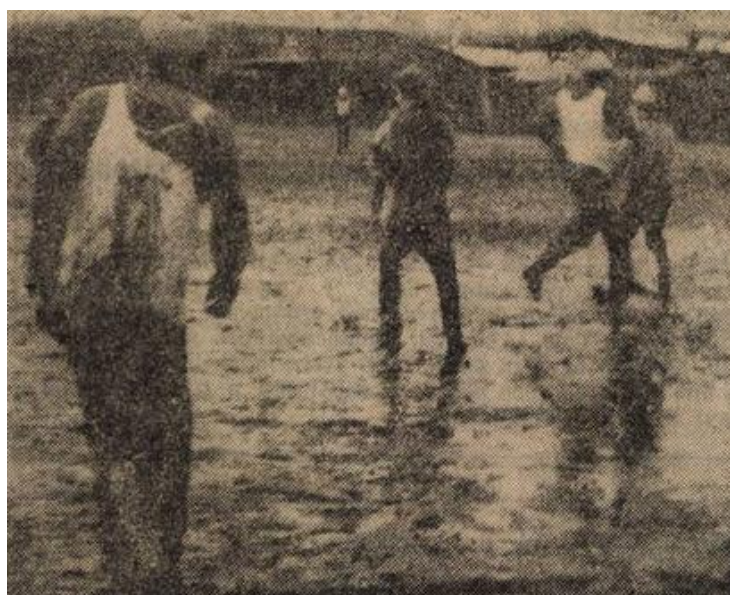
Obrázek 23: Plavecká hala za Lužánkami v průběhu výstavby (*Rovnost*. 22. 6. 1974, roč. 89, č. 146, s. [8]).

Obrázek 24: Pavel Hrabovský s přístrojem na ostříkování trávníku (*Brněnský večerník*. 1974, roč. 5., č. 161.).

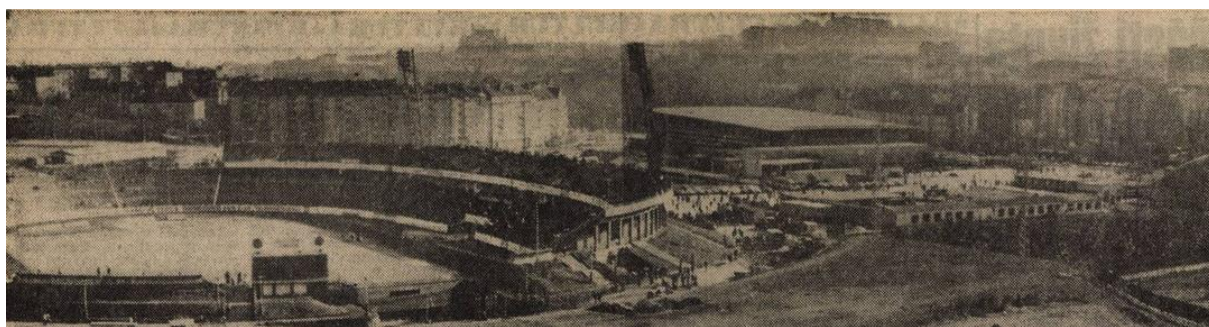
Obrázek 25: Stadion Za Lužánkami, 1975 (*Architektura ČSR*, 1975, č. 6. Foto: Z. Duřpekt).

Obrázek 26: Hráči Zbrojovky trénující ve směsi kaluží a bláta (*Brněnský večerník*, 1976, roč. 7., č. 8.).

Obrázek 27: Karel Jarůšek, 1977 (*Brněnský večerník*. 1977, roč. 8., č. 286.).

Obrázek 28: Sportovní areál za Lužánkami (*Brněnský večerník*. 1978, roč. 9., č. 64.).

Obrázek 29: Mužstvo Zbrojovky, mistři ČSSR 1977/78 (*Rudé právo*. 21. 6. 1978, 58–59(144), s. [8]).

Obrázek 30: Krajský přebor atletů na stadionu Za Lužánkami (*Brněnský večerník*. 1982, roč. 13., č. 95.).

Obrázek 31: Snímek z kvalifikačního utkání (*Brněnský večerník*. 1986, roč. 17., č. 203.).

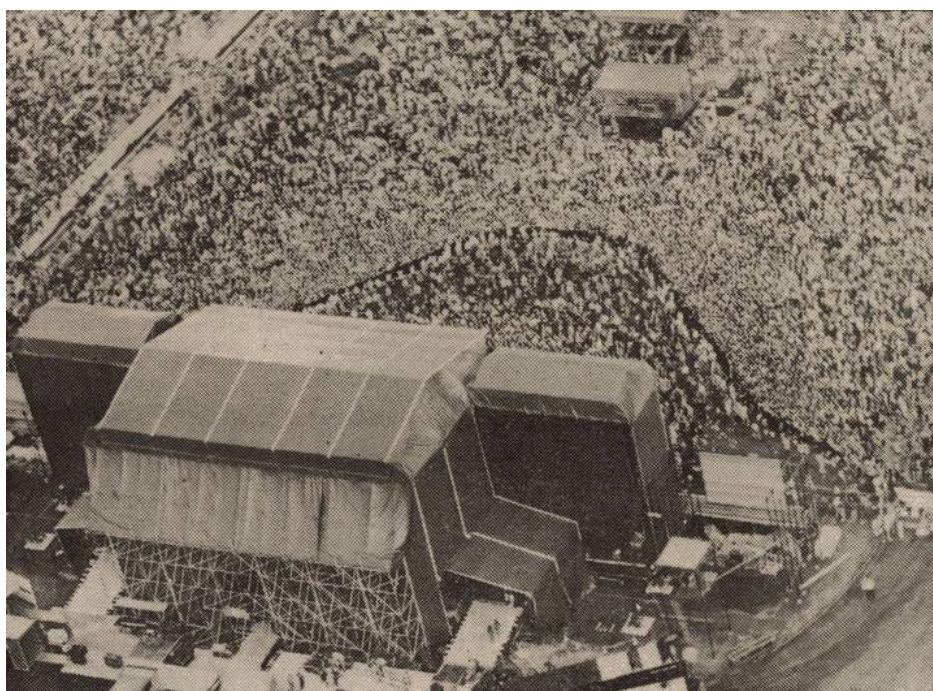
Obrázek 32: Stav betonových stupňů pro diváky v roce 1986 (Brněnský večerník. 1986, roč. 17., č. 225.).

Obrázek 33: Snímek ze zápasu Zbrojovka – Č. Budějovice (3:0), 1989 (Brněnský večerník. 1989, roč. 20., č. 103.).

Obrázek 34: Staveniště v oblasti za Lužánkami (*Rovnost*. 3. 7. 1992, 2 (107)(155), s. [8]).

Obrázek 35: Letecký záběr z koncertu Metallicity (*Brněnský večerník*. 1993, roč. 24., č. 101.).

Obrázek 36: Vizualizace podoby stadionu po jeho rekonstrukci, 2008 (*Nové koloseum má sloužit nejen fotbalistům*. In: *Brněnský deník* [online]. 23. 6. 2008).

Obrázek 37: (zleva) Karel Jarůšek, autor práce, Fero Mikloš (zdroj: vlastní, 17. 1. 2026, Brno).

Obrázek 38: Dnešní podoba stadionu (zdroj: vlastní, 2026).

Obrázek 39: Dnešní podoba stadionu (zdroj: vlastní, 2026).

Obrázek 40: Dnešní podoba stadionu (zdroj: vlastní, 2026).